

Nr 114.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående lönerevision för vissa chefstjänstemän m. m.; given Stockholms slott den 16 mars 1951.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över civilärenden för denna dag, föreslå riksdagen att *dels* antaga härvid fogade förslag till

1) förordning om ändrad lydelse av 2 och 3 §§ statens löneplansförordning den 30 juni 1947 (nr 376),

2) kungörelse om ändring i 1947 års allmänna tjänstepensionsreglemente den 30 juni 1947 (nr 416),

3) kungörelse om ändrad lydelse av 9 § 2 mom. 1947 års allmänna familjepensionsreglemente den 30 juni 1947 (nr 417),

dels ock bifalla de förslag i övrigt, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF.

John Lingman.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

Propositionen innehåller förslag till lönerevision för statsförvaltningens chefstjänstemän fr. o. m. den 1 juli 1951. Byråchefs- och rådstjänster i lönegrad Ca 33 uppflyttas till lönegrad Ca 37, vilket innebär en grundlöneökning med inemot 12 procent. Tjänstemän med lön enligt löneklass 10 och högre löneklasser å löneplan 2 erhålla en procentuellt ungefär lika stor grundlöneförbättring, vilket föranleder ändring av löneplan 2 på sätt framgår av det vid propositionen fogade förslaget till ändring i statens löneplansförordning. Det maximibelopp, å vilket rörlig förhöjning av lön må beräknas, föreslås höjt från 1 200 kronor till 1 600 kronor för månad. Från den allmänna lönerevisionen undantagas vissa tjänster, vilkas inplacering i löneskalan ansetts böra bli föremål för ytterligare utredning. Resultatet av utredningen beräknas kunna föreläggas 1952 års riksdag.

Ändringen av löneplan 2 nödvändiggör vissa jämkningar i tjänste- och familjepensionsunderlagen. Innebörden av dessa jämkningar framgå av de vid propositionen fogade förslagen till ändringar i allmänna tjänste- och familjepensionsreglementena. Det maximibelopp av tjänstepensionsunderlaget, varå rörligt tillägg må beräknas, föreslås skola höjas från 800 kronor till 1 100 kronor för månad.

I propositionen framlägges även förslag till provisorisk löneförbättring för professorer.

Förslag

till

förordning om ändrad lydelse av 2 och 3 §§ statens löneplansförordning den 30 juni 1947 (nr 376).

Härigenom förordnas, att 2 och 3 §§ statens löneplansförordning den 30 juni 1947 skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

2 §.

Löneplaner.

Löneplan nr 2.

Löne- klass nr	Årslön kronor	Löne- klass nr	Årslön kronor	Löne- klass nr	Årslön kronor
1	12 000	10	17 400	18	25 500
2	12 600	11	18 000	19	26 700
3	13 200	12	18 600	20	27 900
4	13 800	13	19 500	21	29 100
5	14 400	14	20 700	22	31 500
6	15 000	15	21 900	23	33 900
7	15 600	16	23 100	24	37 800
8	16 200	17	24 300	25	44 400
9	16 800				

---

3 §.

Grundlönstabeller.

Tabell till löneplan nr 2.

Löne- klass nr	Månads- lön, kronor	Daglön i kalendermånad om				A-avdrag för dag, kronor
		28 dagar, kronor	29 dagar, kronor	30 dagar, kronor	31 dagar, kronor	
1	1 000	35·70	34·50	33·85	32·25	6·10
2	1 050	37·50	36·20	35·00	33·85	6·50
3	1 100	39·30	37·95	36·65	35·50	7·00
4	1 150	41·05	39·65	38·35	37·10	7·65
5	1 200	42·85	41·40	40·00	38·70	8·35
6	1 250	44·65	43·10	41·65	40·30	9·05
7	1 300	46·45	44·85	43·35	41·95	9·80
8	1 350	48·20	46·55	45·00	43·55	10·50
9	1 400	50·00	48·30	46·65	45·15	11·20
10	1 450	51·80	50·00	48·35	46·75	11·95
11	1 500	53·55	51·70	50·00	48·40	12·65
12	1 550	55·35	53·45	51·65	50·00	13·30
13	1 625	58·05	56·05	54·15	52·40	14·15
14	1 725	61·60	59·50	57·50	55·65	15·15
15	1 825	65·20	62·95	60·85	58·85	16·10
16	1 925	68·75	66·40	64·15	62·10	17·00
17	2 025	72·30	69·85	67·50	65·30	17·95
18	2 125	75·90	73·30	70·85	68·55	18·90
19	2 225	79·45	76·70	74·15	71·75	19·80
20	2 325	83·05	80·15	77·50	75·00	20·75
21	2 425	86·60	83·60	80·85	78·25	21·65
22	2 625	93·75	90·50	87·50	84·70	23·50
23	2 825	100·90	97·40	94·15	91·15	25·30
24	3 150	112·50	108·60	105·00	101·60	28·30
25	3 700	132·15	127·60	123·35	119·85	33·30

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1951.

Förslag

till

kungörelse om ändring i 1947 års allmänna tjänstepensionsreglemente den 30 juni 1947 (nr 416).

Härigenom förordnas, att 7 § 2 mom., 14 § 2 mom. och 20 § 2 mom. 1947 års allmänna tjänstepensionsreglemente den 30 juni 1947 skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

7 §.

2 mom. För följande — — — levnadsålder:

A. Ordinarie befattningar.

Lönegradsbeteckning	Lönegradsnummer	Levnadsår
Ca	1—16	60
	17—37	65
Co	1—25	65
	3	55
	4, 5	50
	6	60
Ma	7	50
	8	60
	9	50
	10, 11	55
	12	60
Mo	1—25	65
Coa	1	63
Cob	1	63

B. Extra ordinarie befattningar.

Lönegradsbeteckning	Lönegradsnummer	Levnadsår
Ce	1—16	60
	17—37	65
Cs	1—25	65
Me	1, 2, 4	50

För här etc. — — — års ålder.

Utan hinder etc. — — — riksdagens beslut.

För ovan etc. — — — särskild pensionsålder.

14 §.

2 mom. För befattning — — — inom lönegraden.

Löneplan nr	Löneklass	Begynnelseunderlag, kronor	Löneklass	Begynnelseunderlag, kronor	Löneklass	Begynnelseunderlag, kronor	
1	4	2 520	17	4 476	30	8 772	
	5	2 640	18	4 644	31	9 168	
	6	2 772	19	4 860	32	9 564	
	7	2 904	20	5 112	33	9 912	
	8	3 048	21	5 412	34	10 248	
	9	3 204	22	5 712	35	10 584	
	10	3 372	23	6 024	36	10 920	
	11	3 528	24	6 360	37	11 256	
	12	3 696	25	6 744	38	11 592	
	13	3 852	26	7 128	39	11 928	
	14	4 008	27	7 536	40	12 264	
	15	4 152	28	7 944			
	16	4 308	29	8 364			
	2	1	7 548	10	11 160	18	14 412
		2	7 944	11	11 556	19	14 808
		3	8 340	12	11 964	20	15 216
4		8 736	13	12 408	21	15 612	
5		9 144	14	12 816	22	15 612	
6		9 552	15	13 212	23	15 612	
7		9 960	16	13 608	24	15 612	
8		10 356	17	14 016	25	15 612	
9		10 764					
3	4	9 912					
4	4	3 536					

Såsom undantag — — — 10 920 kronor.

20 §.

2 mom. Rörligt tillägg — — — års ålder.

Härvid skall dock iakttagas, att tillägg ej beräknas å belopp, varmed grundbeloppet överstiger 1 100 kronor, och ej heller å däri ingående öretal, som överskjuter fullt krontal.

Denna kungörelse träder i kraft den 1 juli 1951.

Förslag

till

kungörelse om ändrad lydelse av 9 § 2 mom. 1947 års allmänna familjepensionsreglemente den 30 juni 1947 (nr 417).

Härigenom förordnas, att 9 § 2 mom. 1947 års allmänna familjepensionsreglemente den 30 juni 1947 skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

9 §.

2 mom. För befattning — — — inom lönegraden.
Såsom undantag — — — 4 128 kronor.

Löneplan nr	Löneklass	Familjepensionsunderlag, kronor	Löneklass	Familjepensionsunderlag, kronor	Löneklass	Familjepensionsunderlag, kronor	
1	4	1 296	17	1 908	30	3 444	
	5	1 296	18	1 980	31	3 576	
	6	1 296	19	2 064	32	3 696	
	7	1 296	20	2 148	33	3 804	
	8	1 356	21	2 232	34	3 912	
	9	1 404	22	2 340	35	4 020	
	10	1 464	23	2 484	36	4 128	
	11	1 524	24	2 628	37	4 224	
	12	1 584	25	2 772	38	4 320	
	13	1 632	26	2 916	39	4 404	
	14	1 692	27	3 048	40	4 488	
	15	1 764	28	3 180			
	16	1 836	29	3 312			
	2	1	3 048	10	4 200	18	5 568
		2	3 180	11	4 308	19	5 772
		3	3 312	12	4 416	20	5 964
4		3 432	13	4 572	21	6 168	
5		3 564	14	4 764	22	6 168	
6		3 696	15	4 968	23	6 168	
7		3 816	16	5 172	24	6 168	
8		3 948	17	5 364	25	6 168	
9		4 080					
3	4	3 804					
4	4	3 048					

Denna kungörelse träder i kraft den 1 juli 1951.

*Utdrag av protokollet över civilärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 16 mars
1951.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, statsråden SKÖLD, QUENSEL, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, ANDERSSON, LINGMAN, HAMMARSKJÖLD.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för civildepartementet, statsrådet Lingman, fråga om *lönerevision för vissa chefstjänstemän m. m.*

Departementschefen anför.

Inledning.

Enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 16 april 1948 tillkallade dåvarande chefen för finansdepartementet samma dag f. d. generaldirektören E. R. Stridsberg såsom utredningsman med uppdrag att verkställa utredning rörande löneställningen för byråchefer m. fl. högre tjänstemän inom statsförvaltningen (*chefslöneutredningen*). Vid utredningsmannens bortgång den 5 oktober 1949 var utredningsarbetet i huvudsak avslutat och resultatet föreligger i ett den 15 oktober 1949 avgivet *betänkande angående löneställningen för byråchefer m. fl. högre tjänstemän inom statsförvaltningen* (stencilerat). I en särskild den 9 november 1949 överlämnad promemoria angående genomförandet av den föreslagna lönerevisionen har sekreteraren i utredningen byråchefen A. V. L. Rydback lämnat en redogörelse för utredningsmannens överväganden bl. a. rörande frågan, i vad mån viss tjänst eller vissa grupper av tjänster borde undantagas från lönerevisionen.

Över betänkandet ha utlåtanden avgivits av överbefälhavaren (efter försvarsgrenschefernas hörande), försvarets civilförvaltning, statskontoret, statens lönenämnd, Svenska landstingsförbundet, Svenska stadsförbundet, Statstjänstemännens riksförbund (SR), Sveriges akademikers centralorganisation (SACO) och Tjänstemännens centralorganisation (TCO). Frågan har därefter varit föremål för beredning inom civildepartementet, varvid

såsom experter biträdd ordföranden i statens lönenämnd, statskommisarien B. E. Johnsson och generaldirektören och chefen för riksräkenskapsverket B. A. Nevrell.

Vidare ha överläggningar ägt rum med de huvudorganisationer, som företräda personal i chefsställning, nämligen SR, SACO och TCO. På grundval av de vid överläggningarna vunna förhandlingsresultaten anser jag mig böra föreslå, att frågan om en lönerevision för de statliga chefstjänstemännen nu upptages till avgörande. Jag torde även få anmäla vissa med lönerevisionen sammanhängande pensionsfrågor, om vilka enighet jämväl nåtts med personalorganisationerna.

I betänkande den 17 oktober 1949 framlade 1948 års universitetslönekommitté¹ betänkande angående lönereglering för professorer m. fl. befattningshavare vid universiteten och de statliga högskolorna (stencilerat). Betänkandet har varit föremål för vederbörlig remissbehandling. Vid beredningen av ärendet inom departementet har det visat sig, att ytterligare utredning erfordras angående vissa med löneregleringen för professorer m. fl. sammanhängande spörsmål. Med anledning härav har jag den 6 februari 1951 enligt bemyndigande tillkallat dels två sakkunniga att inom civildepartementet biträda med utredning rörande frågor som sammanhänga med genomförandet av lönereglering för vissa befattningshavare vid universiteten och de statliga högskolorna i anslutning till universitetslönekommitténs förslag, dels ock en sakkunnig med uppdrag att inom departementet biträda med utredning angående reglering av löner och pensioner för professorer m. fl. befattningshavare vid Stockholms och Göteborgs högskolor samt de frågor rörande pensionsförmåner, som kunna uppkomma i samband med den av universitetslönekommittén föreslagna löneregleringen. Dessa utredningar äro avsedda att bedrivas så snabbt, att förslag till slutlig lönereglering för de högre akademiska lärarna kan föreläggas 1952 års riksdag. I anslutning till den chefslönerreglering, som jag kommer att föreslå i det följande, synas emellertid professorerna böra erhålla en löneförbättring av provisorisk karaktär. Även denna fråga har jag för avsikt att anmäla i detta sammanhang.

Lönerevisionens omfattning.

Enligt de för chefslöneutredningen ursprungligen meddelade direktiven skulle genom densamma klargöras, huruvida den normala lönenivån för byråchefs- och rådsgraden (Ca 33) kunde anses riktigt avvägd såväl i och för sig som med hänsyn till löneställningen för tjänstemän i närmast under nämnda lönegrad liggande lönegrader. Därrest en allmän löneförbättring för byråchefer och med dem i lönehänseende jämställda tjänstemän funnes på-

¹ Framlidne f. d. generaldirektören E. R. Stridsberg, ordförande, samt professorn P. O. Ekelöf ledamoten av riksdagens första kammare S. B. Larsson, framlidne ledamoten av riksdagens andra kammare M. S. Ljungberg och kanslirådet N. M. af Malmberg.

kallad, borde förslag härom framläggas. I samband härmed borde övervägas, huruvida och i vad mån tillräckligt fasta hållpunkter för en differentiering i viss utsträckning av ifrågavarande tjänster kunde anses föreligga.

Med hänsyn till att löneställningen för byråchefsbefattningar och jämförbara tjänster ägde ett nära samband med löneställningen för högre tjänster, borde utredningen i princip avse samtliga tjänster från och med den normala byråchefsggraden och uppåt. I utredningen borde sålunda redan av denna anledning även ingå frågan om löneställningen för verkschefer och jämförbara befattningshavare. Även beträffande dessa tjänstemän förefunnnes vidare, enligt vad erfarenheten i olika sammanhang visat, ett behov av en allmän omprövning av lönenivån.

Utredningen borde taga sikte på såväl den civila som den militära statsförvaltningen. Dock borde sådana tjänster vid de statliga fackhögskolorna m. fl. vetenskapliga institutioner, som inginge i 1948 års universitetslönekommittés uppdrag, icke omfattas av utredningen.

Sedan 1949 års tjänsteförteckningskommitté tillsatts, meddelade dåvarande chefen för finansdepartementet närmare anvisningar angående fördelningen av arbetsuppgifterna mellan chefslöneutredningen och kommittén. Enligt dessa anvisningar skulle det ankomma på utredningen att behandla frågan om den allmänna lönenivån för de statliga chefstjänster, som vore placerade i den normala byråchefsggraden (motsvarande) eller högre. En omprövning av de olika tjänsternas inbördes placering å löneskalan förklarades däremot böra ankomma på den nya tjänsteförteckningskommittén. I enlighet härmed borde chefslöneutredningen i princip icke framlägga andra förslag om särskilda tjänsters lönegradsplacering än sådana, som betingades av eventuella ändringar i gällande löneplaner eller av att viss tjänst eller viss grupp av tjänster borde helt eller delvis undantagas från den allmänna löneförbättring, som utredningen kunde komma att förorda. Ett sådant undantagande kunde exempelvis föranledas av att en tjänst på grund av speciella förhållanden inplacerats å löneskalan efter förmånligare grunder än som normalt tillämpats.

Chefslöneutredningen har förklarat sig anse att genom förenämnda direktiv och anvisningar utredningens uppdrag begränsats till att avse frågan, om och i vad mån en allmän löneförbättring bör komma till stånd för de statliga chefstjänstemän, som tillhöra lägst normalgraden för byråchefs- och rådstjänstemän, lönegrad Ca (Ce) 33. Angivna begränsning innebär enligt utredningens mening, att av tjänster med beteckningen Ma endast tjänster i lönegrad Ma 12 skulle beröras av utredningsarbetet. Eftersom byråchefstjänsterna med lön enligt löneplan 2 regelmässigt äro placerade lägst i lönegraden Cp 10, ansåg utredningen vidare, att av tjänsterna å denna löneplan endast de i vilka lön utgår efter löneklass 10 eller högre löneklass omfattades av utredningsuppdraget.

I fråga om rektorer i Cb-lönegrad, vilka f. n. åtnjuta lön enligt någon av löneklasserna 31—39 å löneplan 1, ha endast de, som tillhöra lägst lönegrad

Cb 10, omfattande löneklassen 36 (slutlöneklassen i Ca 33), ansetts vara att jämställa med sådan cheftjänst, som beröres av chefslöneutredningen. Övriga rektorstjänster av ifrågavarande slag skulle falla utanför utredningens uppdrag. Då en dylik uppdelning av de beträffande arbetsuppgifternas art i stort sett enhetliga rektorstjänsterna syntes utredningen orimlig, har utredningen ansett sig helt böra avstå från att ingå på frågan om rektorstjänsternas löneställning. Utredningen har förutsatt, att denna fråga skulle komma att behandlas av 1949 års tjänsteförteckningskommitté.

Frågan om utredningsuppdragets avgränsning har berörts i vissa av *remissyttrandena*. Sålunda har *överbefälhavaren* uttalat, att det med hänsyn till den tidigare godtagna principen att de militära lönerna skola avvågas med hänsyn till arbetets art och tjänsteansvaret måste vara principiellt felaktigt att i detta sammanhang av de militära befattningshavarna endast beröra sådana i lönegraderna Ma 12, Mo 12 och högre. Vissa militära befattningshavare i lägre löneställning vore nämligen enligt överbefälhavarens mening jämställda med byråchefer. Närmast gällde detta sektions- och avdelningschefer i högre staber samt militära byråchefer i försvarsväsendets centrala ämbetsverk. Överbefälhavaren förutsatte att han i samband med tjänsteförteckningskommitténs arbete skulle få tillfälle att framlägga sina samt försvarsgrenschefernas synpunkter i denna fråga.

Försvarets civilförvaltning har yttrat, att beträffande avgränsningen av de tjänster vilka omfattades av utredningen intet syntes vara att erinra såvitt avsåge de civila tjänsterna. I fråga om civilmilitära och militära beställningar framhålles, att flera byråchefstjänster inom försvarsgrensförvaltningarna vore avsedda för regementsofficerare samt att vissa byråchefs- eller högre befattningar förutsatts skola kunna besättas med antingen civil, civilmilitär eller militär tjänsteman. För befattningarna hade därvid upptagits alternativa lönegrader, exempelvis Ma 12, Ma 11 eller Ca 33; Ca 31 eller Ca 33. Med den av utredningen gjorda avgränsningen till lönegraden Ca (Ce) 33 respektive Ma 12 uppstode onekligen vissa ojämnheter i lönehänseende. Sålunda skulle t. ex. löneskillnaden för två militära byråchefer, av vilka den ene vore överste (Ma 12) och den andre överstelöjtnant i lägsta löneklassen (Ma 11), komma att uppgå till icke mindre än (1 828 — 1 402 =) 426 kronor för månad å 5-ort, trots att vederbörandes arbetsuppgifter såsom byråchefer måhända vore likvärdiga. Nu angivna förhållanden sammanhängde emellertid med att lönerna för den militära personalen av organisatoriska skäl anknutits till beställningar, vilka icke såsom sådana vore förenade med bestämda arbetsuppgifter utan i viss mån vore att betrakta såsom led i en befodringsgång. Att av nu angiven anledning undantaga de militära beställningshavarna i Ma 12 från den i betänkandet föreslagna löneförbättringen borde dock icke ifrågakomma.

De civilmilitära byråcheferna utgjordes huvudsakligast av ingenjörpersonal. Några bestämda regler finnes icke f. n. om denna personals utnyttjande inom försvaret. Så länge detta vore förhållandet, syntes den ojämn-

het i lönesättningen, som skulle bli en följd av ett genomförande av utredningens principförslag även för här avsedd personal, icke kunna undgås. Civilförvaltningen anslöt sig därför till den av utredningen i annat sammanhang väckta tanken att tills vidare undantaga försvarets civilmilitära ingenjörpersonal i 33 lönegraden från blivande lönerrevision.

TCO finner utredningens ställningstagande till frågan om utredningsuppdragets omfattning förklarligt och anser sig därför endast böra framhålla angelägenheten av att tjänsteförteckningskommitténs arbete i denna del bedrivs så skyndsamt som möjligt, så att tjänstemän med placering i det till byråchefsgraden gränsande lönegradsregistret få minsta möjliga eftersläpning i sin löneutveckling i förhållande till byråcheferna.

Av chefslöneutredningen verkställda undersökningar m. m.

Historik. Chefslöneutredningen har i sitt betänkande lämnat en redogörelse för vissa principuttalanden, som kommittéer, departementschefer och riksdagen under de senaste decennierna gjort beträffande löneavvägningen för de statliga chefstjänstemännen. Det torde icke vara påkallat att i detta sammanhang återgiva denna redogörelse i dess helhet. Följande må emellertid nämnas.

1939 års tjänsteförteckningssakkunniga, som behandlade frågan om löneställningen för byråchefs- och rådstjänsterna i del II av sitt betänkande angående revision av tjänsteförteckningen i vad avser allmänna civilförvaltningen (SOU 1942: 30), införskaffade utredning och yttranden om dessa tjänster från ett stort antal verkschefer. I anslutning till en redogörelse för dessa yttranden framhöllo de sakkunniga, att de icke kunnat undgå att taga intryck av de allvarliga farhågor inför den kommande utvecklingen, som verkscheferna mot bakgrunden av den nuvarande lönegradsplaceringen av byråchefs- och rådstjänsterna såväl skriftligen som muntligen delgivit de sakkunniga. Med skärpa hade framhållits, att det rådande löneläget icke i konkurrens med kommunal och enskild verksamhet skapade betryggande garantier åt statsverket för en tillfredsställande rekrytering av ifrågavarande tjänster. Utvecklingen hade nämligen visat, att statstjänsten på grund av den jämförelsevis låga lönestandard för de högre befattningarna icke innebure tillräcklig lockelse för att statsverket, trots de obestridliga fördelar som de statliga anställningsformerna och den med statsanställningen förenade pensionsrätten innebure, skulle kunna förvärva och behålla de mest dugande krafterna. De sakkunniga voro av den uppfattningen, att största beaktande måste skänkas åt denna samstämmiga meningsyttring från dem, som närmast buro ansvaret för och utövade ledningen av arbetet inom de viktigaste områdena för den statliga verksamheten, och detta hade för de sakkunniga varit ett avgörande motiv för att beröra ifrågavarande spörsmål. På grund av de för utredningsarbetet meddelade direktiven ansågo sig de sakkunniga emellertid förhindrade att föreslå en allmän upp-

flyttning av byråchefs- och rådstjänsterna utan inskränkte sig till att föreslå överförande av ett mindre antal byråchefsbeftattningar och därmed jämförliga tjänster från dåvarande löneplan A till dåvarande löneplan C med placering lägst i lönegraden C 7.

1939 års tjänsteförteckningsakkunniga redogjorde även för till de sakkunniga framställda förslag om beredande av förbättrad löneställning för vissa verkschefer. I anslutning härtill anförde de sakkunniga i huvudsak följande.

Då de sakkunniga funnit sig böra omförmåla de förslag utanför utredningsuppdragets ram, som sålunda framställts, hade detta sin orsak närmast däri, att de sakkunniga under fortgången av sitt arbete icke kunnat undgå att finna, att mot bakgrunden av den allmänna löneutveckling, som ägt rum, löneställningen för vissa till lönegraden B 1 hänförliga chefsbeftattningar framstode såsom svag. Härvid hade de sakkunniga ingalunda förbiset, att vissa tjänster å A-planen och därmed jämförliga tjänster å C-planen kunde vara av den beskaffenhet, att de skäligen borde ersättas högre än chefsbeftattningar för mindre verk. Även med beaktande därav syntes det dock de sakkunniga föreligga grundad anledning att det här omförmålda spörsmålet uppmärksammades och att en översyn jämväl i detta hänseende komme till stånd. Vid en sådan syntes även en del andra chefsbeftattningar kunna komma i fråga.

De sakkunnigas betänkande, som avlämnades i juni 1942, föranledde på grund av rådande ekonomiska läge icke något förslag till 1943—1945 års riksdagar. I 1946 års statsverksproposition föreslog Kungl. Maj:t ett genomförande i begränsad utsträckning av de sakkunnigas detaljförslag. Härvid uttalade chefen för finansdepartementet bl. a., att den i betänkandet berörda frågan om en allmän löneförbättring för beftattningshavarna i byråchefsgraden på grund av sin räckvidd ansetts kunna närmare övervägas endast i viss omedelbar anslutning till en allmän lönereglering. Beträffande spörsmålet om en allmän differentiering i lönehänseende av byråchefs- och rådstjänsterna hade med hänsyn till den av de sakkunniga förebragta utredningen förslag härom icke ansetts böra framläggas. Vidare framgår av departementschefens uttalande, att detaljförslagen granskats med utgångspunkt från att lönegraden A 30 (nuvarande Ca 33) skulle bibehållas såsom ensam normallönegrad för byråchefstjänsterna samt att vid evalvering från A-planen till C-planen lönegrad A 30 skulle motsvaras av lönegrad C 6 (nuvarande Cp 10). Med anledning av vad de sakkunniga anförde angående verkschefslönerna uttalade departementschefen, att han, ehuru en jämkning av vissa verkschefers löneställning kunde förefalla befogad, i avvaktan på den förestående allmänna löneregleringen icke för det dåvarande vore beredd att framlägga något förslag i detta hänseende.

Vad departementschefen sålunda anförde föranledde icke någon erinran från riksdagens sida (skr. nr 16).

Frågan om en förbättring av vissa verkschefslöner upptogs emellertid till behandling i 1947 års statsverksproposition. Härvid anförde chefen för finansdepartementet bl. a. följande.

Verkscheferna i allmänhet tillhörde antingen löneplan B eller löneplan C, beroende på om befattningen tillsattes genom fullmakt eller medelst förordnande för viss tid. Löneläget för dessa båda slag av befattningar skilde sig därigenom att förordnandetjänsterna genomgående vore förenade med 2 000 kronor högre lön än motsvarande fullmaktstjänster. Denna löneskillnad hade ansetts påkallad med hänsyn till den lösare anställningsform, som tillsättning med förordnande i allmänhet innebure. Med tiden hade emellertid, särskilt till följd av den relativa sammanpressning av löneskalan som ägt rum, löneställningen för verkscheferna i fullmaktsställning kommit att framstå såsom mindre tillfredsställande. Samtidigt hade utvecklingen givit vid handen, att olikheten i anställningsform icke hade sådan reell innebörd i fråga om verkschefsbefattningarna, att den borde föranleda en skillnad i löneställningen för dessa tjänster. Från dessa utgångspunkter hade vid budgetarbetet en förbättring ansetts böra genomföras i löneställningen för de verkschefer, som åtnjote lön enligt dåvarande löneplan B. Denna förbättring syntes böra åstadkommas genom att verkschefsbefattningarna i lönegraderna B 1 och B 2 uppflyttades till närmaste högre lönegrader samt i lönegrad B 3 erhöles samma löneställning som förordnandetjänsterna i dåvarande lönegraden C 12. Härvid borde dock icke någon ändring ske av själva anställningsformen för de berörda befattningarna.

Kungl. Maj:ts i överensstämmelse härmed framlagda förslag föranledde ej erinran från riksdagens sida (skr. nr 56).

Försvarets tjänsteförtecknings-sakkunniga framhöllo i sitt betänkande (SOU 1946: 94) bl. a. angelägenheten av att frågan om lämpliga organisationsenheter och dessas benämning inom såväl central- som lokalmyndighet snarast gjordes till föremål för utredning. De sakkunniga uttalade vidare, att en löneställning motsvarande 30 lönegraden (nuvarande 33 lönegraden) för sådana ledande befattningar som byråchefstjänsterna icke kunde anses vara tillfyllest med hänsyn till uppgifter, ansvarsställning och kompetenskrav. Härutöver anförde de sakkunniga bl. a. följande:

För byråchefstjänst ävensom för därmed i avseende å arbetsuppgifter likställd befattning vid fabrik eller liknande inrättning förordas 32 lönegraden såsom en lämpligt avvägd löneställning. Där högre löneställning redan kommit till användning, finna de sakkunniga det tillrådligt, att undersökning verkställes rörande möjligheten att uppdelas verksamheten på flera byråer av normal storleksordning. Därest emellertid göromålen anses böra sammanhållas i en större organisationsenhet, bör chef för dylik organisationsenhet placeras såsom avdelningschef i 34 lönegraden. Samma löneställning synes även regelmässigt böra tillkomma chef för fabrik eller annan inrättning med motsvarande ställning. Att vid en inplacering i 32 lönegraden av byråchefstjänsterna en intervall av fyra lönegrader uppkommer mellan dessa tjänster och byrådirektörstjänsterna synes de sakkunniga med tanke på de i verksledningen ingående chefernas betydelsefulla ställning inom statsförvaltningen vara fullt motiverat.

Vid behandlingen av försvarets tjänsteförtecknings-sakkunnigas betänkande i propositionen 1947: 246 framhöll chefen för finansdepartementet beträffande förslaget om löneförbättring för viss chefspersonal bl. a., att det icke vore möjligt att taga slutlig ståndpunkt till ett lönespörsmål av

sådan principiell räckvidd enbart på grundval av utredning rörande förhållandena inom vissa grenar av försvarsväsendet.

I direktiven för 1945 års lönekommitté uttalade dåvarande chefen för finansdepartementet bl. a. följande.

Till löneregleringen hörde även en avvägning av lönenivån olika löntagargrupper emellan. I främsta rummet mötte härvid — utom frågan om dyrortsgraderingen — spörsmålet om förhållandet mellan lägsta och högsta lönelägena. Kravet på ett återställande av tidigare reallöner gjorde sig med ökad styrka gällande ju lägre lönerna vore och ju mindre marginal de följaktligen lämnade för anpassning efter ett skärpt ekonomiskt tryck. Det vore huvudsakligen ur denna synpunkt som den år 1944 genomförda provisoriska lönetilläggsregleringen ansetts påkallad och fått sin omfattning bestämd. Uppenbart vore emellertid, att även löntagarna i mellangraderna och högre grader i längden borde kunna resa allt starkare anspråk på en återgång till tidigare reallöner. En förbättring av reallönerna även för dessa löntagare vore också nödvändig av rekryteringshänsyn och ur andra lönepolitiska synpunkter, vilka staten som arbetsgivare måste anlägga, även om det låge i sakens natur, att tendensen i ett utvecklingsläge som det dåvarande borde gå i riktning mot en relativ minskning av spännvidden i löneskalan.

I sitt betänkande I (SOU 1946:48) framlade lönekommittén förslag till två allmänna statliga löneplaner, nämligen en dyrortsgrupperad (löneplan 1) och en icke dyrortsgrupperad (löneplan 2). Av vad lönekommittén anförde angående uppbyggnaden av löneplan 1 torde följande vara av intresse i förevarande sammanhang.

Vid hänsynstagande till det ekonomiska läget, de tidigare gällande grundlönerna, levnadskostnadsutvecklingen i olika lägen och löneutvecklingen för de privatanställda jämte de andra faktorer, som ansetts vara av betydelse, hade en allmän förhöjning av tjänstemännens nuvarande kontanta avlöningsförmåner ansetts motiverad. Olika skäl, däribland hänsyn till det sätt, på vilket lönerna för olika grupper av privatanställda utvecklats, hade ansetts föreligga att göra löneförbättringen förhållandevis större för lägre tjänstemän än för högre. En särskilt kraftig relationsförbättring hade ansetts påkallad för de allra lägst avlönade befattningshavarna. Skäl hade emellertid också ansetts finnas för att inom ett område ovanför det lägsta skiktet genomföra en relativt stor och procentuellt sett någorlunda likformig höjning av löneställningen. Längst upp på löneskalan hade en lika stor procentuell höjning ej ansetts kunna genomföras. Det framlagda förslaget innebure likväl i kronor räknat i dessa lägen en icke obetydlig löneökning, något som framför allt ansetts betingat av behovet att uppehålla en fullgod rekrytering och att söka motverka den hittills allt vanligare övergången av kvalificerad arbetskraft från statlig till enskild tjänst. Dessa synpunkter hade anlagts även på frågan om löneställningen för rekryteringspersonalen till de högre tjänsterna, vilken emellertid ansetts böra erhålla något större procentuell ökning än tjänstemännen inom de högsta lönelägena. Inom området mellan de båda huvudskikten hade redan av rent tekniska skäl en utjämning blivit nödvändig.

Beträffande frågan, i vilken mån de reallöner tjänstemännen skulle ha åtnjutit år 1935, om 1939 års avlöningsreglemente då tillämpats, uppnåddes genom lönekommitténs förslag, vore det vanskligt att fälla något be-

stämt omdöme därom utan att verkställa mera ingående undersökningar än som kunnat komma till stånd. Vid ett bedömande i vad mån reallönen återstälts borde man dessutom enligt lönekommitténs mening taga i betraktande de förbättringar förslagen innebure bland annat i fråga om pensionerna.

Vad angår löneplan 2 framhöll lönekommittén bl. a. följande.

Denna löneplan omfattade dels lönelägen, som hade motsvarighet på den dyrortsgrupperade löneplanen, dels lönelägen över dem, som förekomme på sistnämnda löneplan. Inom förstnämnda område hade i allmänhet eftersträfvats att konstruera den här avsedda löneplanen på sådant sätt att lönerelationen till tjänstemän med dyrortsgraderad lön på högsta ortsgrupp skulle undergå så små jämkningar som möjligt. Vad beträffade den del av denna löneplan som omfattade lönelägen över dem, som återfunnes på den dyrortsgrupperade löneplanen, hade lönekommittén icke ansett det falla inom kommitténs uppdrag att efter jämförelse med motsvarande förhållanden på den allmänna arbetsmarknaden ingå på någon allmän omprövning av lönenivån. I lägena närmast över den dyrortsgrupperade löneplanen hade ifrågavarande löneplan närmast konstruerats så, att den i fråga om ökningen i krontal utgjorde en förlängning på den dyrortsgrupperade löneplanens 5-ortsskala. Däröver hade riktpunkten varit att ernå samma krontalsökning.

I propositionen 1946: 333 angående allmän lönereglering för befattningshavare i statens tjänst m. fl. framhöll chefen för finansdepartementet, att i åtskilliga yttranden erinringar framställdes mot att avlöningsförbättringen för de högre tjänstemännen enligt förslaget procentuellt räknat icke vore lika stor som för de lägre. Såsom kommittén påpekat, hade emellertid olika skäl, bl. a. hänsynen till det sätt, på vilket lönerna för olika grupper privatanställda utvecklats sig, talat för att göra löneförbättringen förhållandevis större för de lägre tjänstemännen än för de högre. Vidare borde framhållas, att förslaget för de högre lönegraderna i kronor räknat innebure en mycket betydande löneökning, även om ökningen procentuellt icke vore lika stor som för de lägre avlönade tjänstemännen. Till de synpunkter, som lönekommittén anlagt på frågan om löneavvägningen, gav departementschefen sin anslutning. Han fann sålunda icke anledning ifrågasätta några ändringar i de framlagda löneplanerna, vilka utgjorde en grundläggande förutsättning för den mellan lönekommittén och personalorganisationerna träffade uppgörelsen.

Departementschefens uttalande föranledde ej någon erinran från riksdagens sida.

Från verkschefer inhämtade yttranden. Chefslöneutredningen inhämtade yttranden från cheferna för vissa verk med byråorganisation, hovrättspresidenterna m. fl. (sammnanlagt 53) angående den löneställning, som vederbörande chef för sitt verks del ansåg böra tillkomma byråchefstjänst (rådstjänst) samt jämställd eller högre befattning, i förekommande fall även vid verket tillhörande lokalförvaltning.

Av de hörda verkscheferna behandlade 45 mer eller mindre ingående frågan om skälen för en löneförbättring för chefstjänstemännen. Härvid åberopades huvudsakligen fyra skäl för en förbättring av lönen i byråchef- och rådsgraden, nämligen:

1) Chefstjänstemännens reallönenivå har starkt försämrats under de senaste årtiondena.

2) De nuvarande lönerna för chefstjänstemännen svara icke mot betydelsen och omfattningen av dessa tjänstemäns arbetsuppgifter samt därmed förenat ansvar. Det framhålles, att arbetsuppgifterna blivit alltmer komplicerade.

3) De nuvarande löneförmånerna i byråchef- och rådsgraden äro icke tillräckliga för att säkerställa en tillfredsställande rekrytering i konkurrens med kommuner och enskilda företag.

4) Lönerna för byråchefer (motsvarande) böra överstiga lönerna för närmast underställda tjänstemän mera än nu är fallet.

Utredningen understryker, att på ett par undantag när de verkschefer, som uttalat sig om skälen för en löneförbättring, härvid särskilt framhållet angelägenheten att säkerställa en tillfredsställande rekrytering till statsförvaltningens chefstjänster. I flera fall ha direkta jämförelser gjorts med löner, som utbetalas till stadsdomare, stadsfiskaler, Stockholms stads chefstjänstemän etc. Av särskilt intresse äro följande uttalanden om konkurrensen från kommuner och enskilda företag i fråga om dugliga tjänstemän.

Presidenten i hovrätten över Skåne och Blekinge har uttalat bl. a., att konkurrensen från rådhusrätterna om de skickligare hovrättsjuristerna vore besvärande. De höga lönerna och fördelen att ej behöva flytta hade föranlett att flera av de dugligaste yngre juristerna i skånska hovrätten sökt sig över till rådhusrätter, och denna utveckling syntes komma att fortgå i stegrad grad. Sedan den 1 oktober 1946 hade icke mindre än nio dugande hovrättsjurister lämnat hovrätten för att övergå till rådhusrätt eller annan tjänst. Det bleve ej möjligt att i konkurrens med stadsdomstolar, affärsföretag och advokater för den statliga domarbanan förvärva och där behålla skickliga jurister med mindre lönen för de högre hovrättsdomarna avsevärt höjdes. *Chefen för försäkringsrådet* upplyser, att det vid flera tillfällen inträffat, att befattningshavare med hänsyn till avlöningsvillkoren lämnat rådet för att övergå till annan verksamhet med väsentligt förmånligare avlöning. *Chefen för riksförsäkringsanstalten* har framhållit, att verket i fråga om möjligheterna att behålla dugliga, till högre befattningar lämpliga tjänstemän vore utsatt för en kännbar konkurrens från enskilda olycksfallsförsäkringsbolags sida. *Chefen för generalluststyrelsen* har betonat bl. a., att konkurrensen om den arbetskraft, som vore lämplig för ledande poster i förvaltningen, väsentligt skärpts och att härtill bidragit icke blott statsförvaltningens utbyggnad utan även den ökade efterfrågan på dylik arbetskraft inom kommunalförvaltningen, inom näringslivets organisationsväsen och bland affärsföretagen. *Chefen för domänstyrelsen* har framhållit, att verkningarna av den genomförda sammanpressningen av löneskalan måste bliva särskilt betänkliga för ett affärsdrivande verk som domänstyrelsen, vilket måste bedriva sin verksamhet under såväl ekonomiskt som organisatoriskt i stort sett likartade förhållanden som enskilda företag. Ej minst i fråga om rekryteringen av högre tjänster gör-

de sig en konkurrens med enskilda företagare och organisationer gällande, i det att kvalifikationerna å lämpliga kandidater för sådana poster vore i stort sett desamma om det gällde tjänster inom domänverket eller sådana poster som t. ex. direktör, disponent, försäljningschef eller skogschef hos skogsbolag, trävaruindustrier eller sammanslutningar av skogsägare. Det kunde tyvärr också pekas på ett flertal fall, då dugande krafter inom domänverket — efter meriterad tjänstgöring och i besittning av samlad erfarenhet — lämnat sin tjänst för att tillträda krävande och i regel synnerligen väl avlönade befattningar hos enskilda företag. Att så skett syntes främst bero på att möjlighet till befordran till i fråga om förmåner något så när jämställda tjänster i domänverket ej förefunnits. *Chefen för försvarrets fabriksverk* har uttalat bl. a., att med privatindustrien fullt konkurrenskraftiga löner visserligen aldrig kunde ernås för de ledande befattningshavarna inom ett statligt företag, men att det vore av stor betydelse, att en så god löneställning som möjligt erhöles. Redan under den korta tid fabriksverket fungerat hade ett byte ägt rum å chefsposten på fabriksbyrån (Cp 14) på grund av att privatindustrien bjudit bättre löneförmåner.

Specificerade förslag om förbättrat löneläge för den normala byråchefs- och rådsgraden ha framlagts av 35 verkschefer. Av dessa uttalade sig 31 för en löneställning lägst motsvarande 37 lönegraden å löneplan 1. 9 räknade härvid med en placering å löneplan 2. 17 av verkscheferna uttalade sig för att den gällande maximeringen av det belopp, varå rörlig förhöjning beräknas, skulle slopas. Av dem som förordade byråchefs- och rådstjänsternas inplacering i lönegrad Ca 37 må här nämnas chefen för statskontoret och chefen för riksräkenskapsverket, av vilka den senare även förordade maximalbeloppets höjning från 1 200 kronor till 1 600 kronor för månad.

Presidenterna i Svea och Göta hovrätter samt i hovrätten över Skåne och Blekinge och hovrätten för Övre Norrland föreslogo, att hovrättsråden skulle placeras i samma lönegrad som häradshövdingarna (Co 14), under det att presidenterna i hovrätterna för Västra Sverige och Nedre Norrland föreslogo lönegraden Co 16.

Löneutveckling m. m. för olika tjänstemannagrupper. Chefslöneutredningen har erinrat, att de kommittéer, som förberett de senaste löneregleringarna för statliga tjänstemän, låtit verkställa olika undersökningar angående löneutvecklingen för arbetare och tjänstemän såväl i som utom statens tjänst. Resultatet av dessa undersökningar finnes redovisat dels i den promemoria belysande löneutvecklingen för vissa grupper av tjänstemän och arbetare i och utom statens tjänst, vilken såsom bilaga 7 finnes fogad till 1936 års lönekommittés betänkande med förslag till civilt avlöningsreglemente (SOU 1937: 48), dels de tre promemorior angående löneutvecklingen för vissa grupper av statstjänstemän, industriarbetare och industritjänstemän, vilka såsom bilagor A—C äro bifogade 1945 års lönekommittés betänkande med förslag till statliga löneplaner m. m. (SOU 1946: 48). Även chefslöneutredningen har utfört vissa undersökningar angående löneutvecklingen för olika tjänstemannagrupper. Beträffande dessa undersökningar må här nämnas följande.

I fråga om löneutvecklingen för statliga tjänstemän fann chefslöneutredningen det vara av intresse att jämföra nominallöneutvecklingen för, å ena sidan, olika chefstjänstemannagrupper och, å andra sidan, lägre tjänstemannagrupper. Skilda meningar kunna givetvis råda om värdet av en dylik jämförelse med hänsyn till att inkomstfördelningen i det svenska samhället i dess helhet förändrats under de senaste decennierna. Utredningen ansåg det emellertid vara av betydelse att i fråga om statstjänstemännen få denna inkomstförskjutning siffermässigt belyst.

Undersökningen omfattade den lönereglering, som inom den civila statsförvaltningen genomfördes under åren 1876—1882, och därefter följande löneregleringar. I undersökningen medtogos följande tjänster och deras motsvarigheter under tidigare löneregleringsperioder: generaldirektör i Cp 19 och Co 19, överdirektör i Co 17, byråchef i Ca 33, förste byråsekreterare i Ca 29, byråsekreterare i Ca 24 och expeditionsvakt i Ca 9. Angående detaljerna i undersökningen hänvisas till betänkandet. Resultatet av undersökningen redovisas i följande tabell.

Storleken av lönen för vissa statliga tjänstemän, uttryckt i procent av byråchefslönen.

Lönereglering	Generaldirektör		Överdirektör Co 17	Förste byråsekr. Ca 29	Byråsekr. Ca 24	Expeditionsvakt Ca 9
	Cp 19	Co 19				
1876						
Grundlön	—	129	100	79	57	13
1908						
Grundlön	—	126	115	78	63	15
1920 (1922)						
Grundlön	159	143	126	76	64	26
Lön inkl. tillägg i juni 1939.....	148	134	119	86	69	31
1939						
Grundlön	148	133	119	85	67	30
Lön inkl. tillägg i juni 1947.....	137	125	114	89	72	34
1947						
Grundlön	139	139	129	88	70	34
Lön inkl. rörlig förhöjning i juli 1947.....	135	135	126	89	72	35

Utredningen har sammanfattningsvis framhållit bl. a., att den relativa löneförsämringen för chefstjänstemännen vore betydande i jämförelse med icke blott expeditionsvaktgruppen utan även byråsekreterar- och förste byråsekreterargrupperna. Vad byråsekreterargruppen angående finge beaktas, att byråsekreterar-(notarie-)tjänst tidigare i allmänhet uppnåddes först efter mångårig tjänstgöring och i stor utsträckning utgjorde sluttjänst, medan numera e. o. byråsekreterartjänst utgjorde slutledet i amanuensernas reglerade befordringsgång. Ur tabellen kunde vidare utläsas, att 1920 (1922)

års löneroglering och löneutvecklingen intill den 1 juli 1939 varit av stor betydelse för skapande av nuvarande lönerelationer mellan olika tjänstemannagrupper. Att maximeringen av olika former av dyrtidskompensation under löpande lönerogleringsperiod väsentligt förskjutit lönerelationerna mellan tjänstemannagrupper i olika löneställning, vore ett förut känt förhållande, som siffermässigt belystes i tabellen.

En särskild undersökning verkställdes av chefslöneutredningen angående storleken av den löneförbättring, som 1947 års löneroglering medförde för olika tjänstemannagrupper. Jämförelse gjordes mellan månadslönebeloppen i juli 1939 — inklusive rörligt tillägg, men minskade med pensionsavdrag — och i juli 1947 å I-ort resp. 5-ort i slutlöneklassen inom en var av lönegraderna A 5 och Ca 9, A 15 och Ca 19, A 21 och Ca 24, A 26 och Ca 29, A 28 och Ca 31 samt A 30 och Ca 33. Vad angår de icke dyrortsgrupperade lönerna avsåg jämförelsen lönegraderna C 5—C 17 i 1939 års civila avlöningsreglemente och dessa lönegraders motsvarighet i nu gällande lönesystem.

Undersökningen gav till resultat, att mot en löneökning i lönegrad och löneklass A 5: 9 — Ca 9: 12 (expeditionsvaktsggraden) på 57,8 % svarade en ökning på 40,9 % i lönegrad och löneklass A 30: 33 — Ca 33: 36 (byråchefsoch rådsgraden). Beträffande de icke-dyrortsgrupperade lönerna utgjorde löneökningen 38,4 % i lönegraden C 6 — Cp 10 (byråchefsggraden), 30,4 % i lönegraden C 12 — Cp 19 (normala generaldirektörsgraden) och 16,4 % i lönegraden C 17 — Cp 24 (generaldirektören för statens järnvägar). Den absoluta löneökningen var i det närmaste lika stor i de tre lönegradsgrupperna A 26 — Ca 29, A 28 — Ca 31 och A 30 — Ca 33 (438: —, 447: — resp. 454: 25 kronor). I fråga om tjänsterna å den icke dyrortsgraderade löneplanen hade den lägsta absoluta löneökningen (442: 59 kronor) tillfallit förutvarande lönegraderna C 6 (Cp 10) och C 9 (Cp 15), och den högsta (498 kronor) förutvarande lönegraden C 10 (Cp 17). Löneökningen för lönegraden C 5 (Cp 9) var praktiskt taget lika stor som för lönegraden C 13 (Cp 20). Ojämnheten i de löneförbättringar, som tillkommo de tjänstemän, vilka nu tillhöra löneplan 2, ökades därigenom att samtidigt med lönerogleringen de verkschefstjänster, som tidigare tillhört lönegraderna B 1 — B 3, placerades i högre lönegrad å löneplan 2 än som direkt motsvarade den förut innehavda placeringen. Sålunda placerades överdirektörer tillhörande förutvarande B 1 i Co 14 i stället för Co 10, överdirektörer tillhörande förutvarande B 2 i Co 17 i stället för Co 14 och generaldirektörer tillhörande förutvarande B 3 i Co 19 i stället för Co 17. Löneökningen under tidsperioden juli 1939—juli 1947 bleve för innehavare av dessa tjänster 56,3 % i lönegraden B 1 — Co 14, 50,8 % i lönegraden B 2 — Co 17 och 44,8 % i lönegraden B 3 — Co 19.

Chefslöneutredningen gjorde även vissa försök att belysa reallöneutvecklingen för chefstjänstemännen. Av vad som framkommit vid de av socialstyrelsen på uppdrag av 1945 års lönekommitté verkställda beräkningarna fann utredningen, att förutsättningar icke föreläge för att beräkna tillför-

litliga indexserier för de förändringar, som levnadskostnaderna undergått i olika inkomstlagen. Vid sådant förhållande begränsades undersökningen till att på grundval av tillgängliga, av socialstyrelsen utarbetade generalindexserier avse vissa beräkningar angående reallöneutvecklingen för olika tjänstemannagrupper. Utredningen framhåller emellertid, att resultatet av sådana beräkningar icke kan ge någon exakt bild av denna utveckling. I själva verket syntes endast tendensen i löneutvecklingen kunna utläsas. Beträffande beräkningarna anför utredningen i huvudsak följande.

En undersökning av reallöneutvecklingen för olika tjänstemannagrupper med hjälp av tillgängliga generalindex för levnadskostnadsförändringarna kan ske på flera sätt. Avgörande för valet av arbetsmetod är främst, hurvida med undersökningen avses att belysa reallöneutvecklingen utan hänsyn till den icke blott absolut utan även relativt ökade skattebördor, som följer med stigande inkomster, eller om med undersökningen åsyftas att ge en uppfattning om utvecklingen av realnettolönen, d. v. s. den reallön som svarar mot den behållna årslöneinkomsten sedan från årslönen dragits på densamma belöpande skatt. Utredningen har ansett sig böra i första hand göra en undersökning enligt det förra alternativet. Denna undersökning har grundats på den generalindex för levnadskostnadsförändringarna med år 1914 som basår, i vilken de direkta skatterna ingå med den vikt de ha i den s. k. indexfamiljens utgiftsbudget. Användes denna index för beräkning av reallönen för högre inkomsttagare, tages således icke hänsyn till beskattningens progressivitet. Undersökningen har ansetts böra avse — utöver basåret 1914 — år 1925, då en viss stabilisering inträtt efter första världskrigets krisår, och år 1935, efter vars levnadskostnadsnivå grundlönen avvägs vid 1939 års löner reglering, samt ettvar av åren 1939—1948.

I fråga om beräkandet av nominallönebeloppen gäller, att i nominallönen för visst år inräknats den lön och de allmänna lönetillägg i form av dyrtidstillägg och dylikt, som under året i fråga skolat på högsta dyrort utgå till en tjänsteman med hustru och två barn och med placering i högsta löneklassen av vederbörande lönegrad (resp. med samtliga ålderstillägg). Fr. o. m. den 1 juli 1939 övergångsvis utgående barntillägg ha dock icke medräknats. Däremot ingå i lönebeloppen för år 1945 resp. 1946 tillfälligt barntillägg enligt kungörelsen 1945:733 resp. tillfälligt lönetillägg enligt kungörelsen 1946:74. De sålunda beräknade årslönebeloppen ha minskats med pensionsavgifter (motsvarande). Beträffande familjepensionsavgifterna gäller, att de för tiden före ikraftträdandet av 1936 års allmänna familjepensionsreglemente endast kunnat approximativt beräknas. Anledningen härtill är, att avgifterna till de olika änke- och pupillkassorna utgingo efter varierande grunder och i regel även voro beroende av individuella beföringförhållanden o. d.

Resultatet av undersökningen, i vad avser de nuvarande lönegraderna Ca 9, Ca 24, Ca 29, Ca 33, Co 17, Co 19 och Cp 19, redovisas i följande tabell, i vilken upptagits — förutom levnadskostnadsindex för de olika åren — nominallönebeloppen och de reallönebelopp, som erhållas då nominallönerna reduceras i förhållande till den i sagda index uttryckta stegringen av levnadskostnaderna.

Reallöneutvecklingen 1914—1948.

År	Levnads- kostnads- index	Nuv. Ca 9		Nuv. Ca 24		Nuv. Ca 29		Nuv. Ca 33	
		Nom. lön	Reallön	Nom. lön	Reallön	Nom. lön	Reallön	Nom. lön	Reallön
1914	100	1 302	1 302	5 187	5 187	6 346	6 346	8 092	8 092
1925	176	3 750	2 131	8 909	5 062	11 464	6 514	13 242	7 524
1935	156	3 591	2 302	8 399	5 384	10 617	6 806	12 390	7 942
1939	171	4 163	2 435	9 142	5 346	11 435	6 687	13 218	7 730
1944	241	5 113	2 122	11 350	4 710	14 160	5 876	15 963	6 624
1948	261	6 516	2 497	13 428	5 145	16 752	6 418	18 768	7 191
		Nuv. Co 17		Nuv. Co 19		Nuv. Cp 19			
		Nom. lön	Reallön	Nom. lön	Reallön	Nom. lön	Reallön		
1914	100	9 346	9 346	10 346	10 346	—	—		
1925	176	16 248	9 232	18 252	10 371	20 182	11 467		
1935	156	15 055	9 651	17 031	10 918	18 961	12 154		
1939	171	15 671	9 164	17 583	10 282	19 503	11 405		
1944	241	18 316	7 600	20 211	8 386	22 151	9 191		
1948	261	23 628	9 053	25 428	9 743	25 428	9 743		

Utredningen framhåller, att av tabellen synes i fråga om tendenserna i löneutvecklingen för olika tjänstemannagrupper kunna utläsas, att sedan år 1914 reallönenivån förbättrats för de lägst avlönade, bibehållits i huvudsak oförändrad för mellangradstjänstemännen och försämrats för byråchefer och högre tjänstemän.

Utredningen gjorde även vissa undersökningar angående *löneförhållandena för cheftjänstemän i kommunal tjänst*. Dessa undersökningar begränsades i huvudsak till att avse städer, som hade mer än 50 000 innevanare den 1 januari 1948. Härvid undantogs dock cheftjänsterna i Stockholms stad, enär lönesättningen i Stockholms stad i viss utsträckning syntes ha skett med tanke på att skapa konkurrenskraftiga löner i förhållande till de löner, som uppbäras av statstjänstemän.

Vad angår övriga 10 städer med mer än 50 000 innevanare den 1 januari 1948 införskaffade utredningen uppgifter angående den lön, som utgick å vissa cheftjänster i dessa städer dels den 1 januari 1938, dels den 1 januari 1949. Då det mötte svårigheter att fastställa, vilka högre kommunala tjänster, som kunde anses vara jämförliga med statliga byråchefs- och rådstjänster, och då antalet sådana kommunala tjänster beräknades vara mycket begränsat, inriktades undersökningen å cheftjänster i allmänhet.

Beträffande de inom ifrågavarande städer tillämpade lönesystemen upplyser utredningen, att samtliga tillämpa en löneplan, som t. o. m. den 40:e löneklassen överensstämmer med den statliga löneplanen 1 men som omfat-

tar ytterligare ett antal löneklasser. Storleken av intervallerna mellan löneklasserna stiger successivt till 600 kronor mellan 43 och 44 löneklasserna. Denna intervall bibehålles sedan oförändrad. Även det statliga lönegradssystemet tillämpas i dessa städer. Lönegraderna 1—37 överensstämman således helt med motsvarande statliga lönegrader. Göteborgs stad använder sig därjämte av den statliga löneplanen 2. I regel behöva tjänstemännen ej vidkännas pensionsavdrag på de i löneplanerna upptagna beloppen. Slutligen må nämnas, att då ifrågavarande undersökning gjordes städerna tillämpade samma rörliga förhöjning av månadslön som staten (12 procent å högst 1 200 kr/mån.). I vissa städer fick enligt en då gällande bestämmelse i vederbörande avlöningsreglemente varje förändring av den statliga rörliga förhöjningen automatiskt tillämpning i städerna i fråga.

Den procentuella löneökningen under perioden 1938—1949 befanns vara mycket varierande icke blott inom uppgiftsmaterialet i dess helhet utan även i fråga om lönerna i viss stad eller för visst slag av tjänst. Utredningen har framhållit, att orsakerna härtill vore flera.

Städernas tillväxt hade varit olika stor, bl. a. på grund av att betydande inkorporeringar ägt rum i vissa städer. På grund av omorganisation och liknande anledningar hade vidare en del tjänster förändrat karaktär under ifrågavarande tidsperiod. Slutligen hade städerna — under medverkan av Svenska stadsförbundet — i allt större utsträckning strävat efter enhetliga lönesättningsgrunder, vilket även det varit ägnat att medföra ojämnheter i fråga om förekommande löneförbättringar, eftersom utgångsläget varit mycket varierande.

Utredningen har emellertid sökt att genom en medeltalsberäkning få ett ungefärligt mått på löneökningen för chefstjänstemän i ifrågavarande städer. Den genomsnittliga löneökningen befanns därvid uppgå till omkring 50 procent. En uppdelning av materialet i grupper efter lönenivån den 1 januari 1938 och en beräkning av den genomsnittliga löneförbättringen för var och en av grupperna visade, att den procentuella löneförbättringen i allmänhet varit mindre i de högre inkomstgrupperna. Förhållandet belyses närmare i följande sammanställning.

Bruttolön $\frac{1}{1}$ 1938	Den genomsnittliga löneförbättringen januari 1938—januari 1949
10 000—11 999	ca 61 %
12 000—12 999	» 56 %
13 000—14 999	» 49 %
15 000—16 999	» 41 %
17 000—	» 32 %

För att möjliggöra en jämförelse mellan löneläget för statliga och ifrågavarande kommunala chefstjänster lämnas följande översikt över vissa av sistnämnda tjänsters lönegradsplacering den 1 januari 1949. Där ej annat anges, avses placering å den dyrortsgrupperade löneplanen.

	Göte- borg	Mal- mö	Norr- kö- ping	Häl- sing- borg	Öre- bro	Borås	Eskils- tuna	Upp- sala	Väs- terås	Lin- kö- ping
Assessor	33	33 36	30	33	33	⁵ 28	—	31	29	32
Rådman	¹ 15	44	37	39	38	⁵ 38	39	37	36	37
Borgmästare	¹ 20	52	45	47	⁴ 48	⁵ 50	50	45	48	45
Polismästare	¹ 18	44	37	39	35	—	39	36	36	35
Stads- (drätsel-) direktör eller motsvarande ...	¹ 16	—	40	—	42	44	—	36	46	—
Stadsombudsman	33	44	—	36	35	35	36	36	36	37
Byggnadschef	¹ 18	² 44	39	³ 37	40	38	36	38	39	37
Chef för tekniska verk	¹ 20	48	40	40	40	39	36	33	41	36
Stadsarkitekt.....	¹ 16	44	33	40	39	32	36	36	39	37
Stadsingenjör.....	¹ 14	33	33	37	35	32	31	33	35	—

Utredningen har även erinrat, att flertalet landstingsdirektörer placerats i 37 lönegraden å en dyrortsgrupperad löneplan, som överensstämmer med den statliga löneplanen 1. Landstingsdirektören är dock placerad i 34 lönegraden i tre län, i 35 lönegraden i fyra län samt i ungefär 36 lönegraden i ett län. I Stockholms län finnes jämte landstingsdirektören en kanslidirektör i 34 lönegraden. Någon jämförelse med tidigare löneförmåner för landstingsdirektörer har icke ansetts möjlig, eftersom dessa tjänster förändrats betydligt under de senaste åren.

Någon offentlig statistik över *löneutvecklingen och rådande löneläge för chefstjänstemän inom enskilda företag* finnes icke. Svenska arbetsgivareföreningen ställde emellertid till utredningens förfogande vissa uppgifter, som gävo en allmän bild av löneutvecklingen för olika grupper anställda inom enskilda företag, anslutna till föreningen. På grundval av dessa uppgifter har utredningen i följande sammanställning (s. 24) redovisat löneförbättringen i procent räknat åren 1938—1948 för vissa yrkesgrupper i enskild tjänst.

Från arbetsgivareföreningen har framhållits, att det föreläge vissa fel-
möjligheter i den statistik, varpå nyss nämnda uppgifter grundade sig, men desamma ansåges dock icke vara större än att den tendens, som siffrorna utvisade, på ett i det stora hela riktigt sätt återspeglade den faktiska utvecklingen. Statistiken från arbetsgivareföreningen omfattar icke företagsledare, såsom direktörer, disponenter, överingenjörer, skogschefer, bruksförvaltare, sågverksförvaltare eller andra, vilka utöva en mera själv-

¹ Dessa nummer avse den icke dyrortsgrupperade löneplanen (= statliga löneplanen 2).

² Gatuchef. Härutöver finnes hamndirektör i 20 lönegraden.

³ Gatuchef och vattenverkschef.

⁴ Lönen oreglerad, men motsvarar närmast lönen i 48 lönegraden å den dyrortsgrupperade löneplanen.

⁵ Dessa tjänstemän hade att vidkännas pensionsavdrag. Nettolönerna motsvara ungefär angivna lönegrader.

Procentuell lönestegring åren 1938—1948 för vissa yrkesgrupper i enskild tjänst.

Yrkesgrupp	P r o c e n t a l							Samtliga
	Å l d e r s g r u p p							
	20—21 år	22—24 år	25—29 år	30—34 år	35—44 år	45—59 år	60 år o. där- över	
Driftingenjörer och andra ingenjörer i chefsställning, laboratorieföreståndare, arbetsstudiechefer o. d.	—	—	95	76	58	57	46	62
Andra ingenjörer (ej direkt arbetsledande) samt vetenskapligt och konstnärligt utbildad personal....	133	93	85	76	77	74	78	75
Personal i verkmästareställning	—	—	83	72	72	63	63	68
Kontorspersonal i ledande ställning såsom kontorschefer, ombudsmän, kamrerare o. d.	—	99	82	71	60	44	45	54
Lägre kontorspersonal av olika slag:								
a) manlig	118	113	100	88	81	73	61	110
b) kvinnlig	125	119	102	91	80	76	78	107

ständig, ledande verksamhet för företaget i dess helhet eller betydande delar av detsamma. Några allmänna uppgifter angående löneutvecklingen och lönenivån för denna kategori har utredningen icke kunnat erhålla.

Genom arbetsgivareföreningens förmedling har utredningen även fått del av vissa löneuppgifter i absoluta tal för högre tjänstemän i ett antal industriföretag. Ur uppgifterna, som avsågo år 1948, har utredningen lämnat vissa exempel å månadslöner, överstigande 2 000 kronor. Av dessa exempel framgår, att en sådan månadslön förekom för olika slags ingenjörer, kamrerare, ombudsmän m. fl. vid enskilda industriföretag. Beträffande detaljuppgifterna torde få hänvisas till betänkandet.

Utredningen erinrar att det i vissa företag förekommer, att tjänstemän i det löneläge, varom här är fråga, äga uppbara vinstandel.

Från två statliga bolag, AB Svenska tobaksmonopolet samt AB Vin- & spritcentralen, ha erhållits vissa uppgifter rörande löneutvecklingen för hos dessa bolag anställda chefstjänstemän. Detta utredningsmaterial är alltför obetydligt för att kunna göras till föremål för statistisk bearbetning. Vad den vid tiden för utredningen gällande lönenivån angår må framhållas, att i AB Vin- & spritcentralen löner, överstigande 24 000 kronor för år, utgingo till bl. a. vice verkställande direktören, en fabriksdirektör, en avdelningschef och en filialchef. Vid AB Svenska tobaksmonopolet uppbar en teknisk chef och vice verkställande direktör över 40 000 kronor i årslön, 30 000 kronor eller däröver utgingo till två direktörsassistenter, en tobaksexpert och en fabriksföreståndare samt mellan 24 000 och 30 000 kronor till en kamrer (kontorschef), en tobaksexpert (avdelningschef), tre fabriksföreståndare och en föreståndare för tobakskontor.

I anslutning till förestående redogörelse för löneförhållanden inom kommunal och enskild tjänst påpekar chefslöneutredningen, att vid en jämförelse mellan avlöningsförmånerna för, å ena sidan, statstjänstemän och, å andra sidan, kommunalt och privat anställda icke blott de kontanta lönerns storlek utan även pensionsförmånerna och andra sociala förmåner böra beaktas. Härvidlag syntes tidigare ha gällt, att staten erbjudit särskilt goda förmåner i angivna hänseenden. Med tiden hade dock dessa förmåner förbättrats även i icke-statlig verksamhet. Beträffande kommunal anställning syntes det utredningen helt allmänt kunna göras gällande, att de sociala förmånerna i sådan anställning i stort sett vore lika goda som i statstjänst. Vad anginge det privata näringslivet hade utredningen funnit, att de sociala förmåner, gällande avtal för tjänstemännen erbjöde, i vissa hänseenden vore fullt jämförbara med dem som erhöles i statstjänst. De tjänstemän inom det privata näringslivet, som innehade tjänsteställning närmast motsvarande de statliga chefstjänstemännen, vore icke anslutna till några tjänstemannaorganisationer, och deras anställningsförhållanden vore i allmänhet beroende av personliga avtal. Med hänsyn till vad som i kollektivavtalen för de lägre tjänstemännen stadgades, kunde man enligt utredningens mening utgå från att även de högre privatanställda tjänstemännen numera åtnjöte icke oväsentliga sociala förmåner. Vad särskilt pensionen anginge vore privatanställda tjänstemän såsom regel anslutna till Svenska personalpensionskassan och således berättigade till en pension, som till skillnad från den statliga vore oantastbar. Regelmässigt hade de dock att vidkännas avdrag å lönen för avgift till pensionskassan.

Arbetsuppgifter m. m. för tjänstemän i byråchefs- och rådsgarden. Med hänsyn till att statsförvaltningen omfattar så många olika verksamhetsgrenar (exempelvis rättskipning, försvar, socialvård, undervisning, trafikväsen, affärsdrift) äro arbetsuppgifterna för de statliga chefstjänstemännen mycket varierande. Jämväl det ansvar, som tjänsten lägger å dem, är skiftande till sin natur. Av angivna skäl fann utredningen det icke möjligt att lämna en allmän redogörelse för arbetsuppgifter och ansvar för de statliga chefstjänstemännen. Vad särskilt anginge tjänster i byråchefs- och rådsgarden syntes i detta sammanhang böra bortses från sådana rådstjänster, vilka icke vore förenade med chefskap över en byrå (hovrättsråds-, kammarrättsråds- och försäkringsrådsbefattningarna). Vidare funnes det vissa tjänster med byråchefsbenämning, vilka icke heller vore förenade med chefskap över byrå. Hit hörde exempelvis byråchefstjänsterna i departementen. Nära dessa stode i vissa avseenden kanslirådstjänsterna. Även från sådana speciella byråchefstjänster bortsåges i detta sammanhang. Beträffande byråchefstjänsterna i egentlig mening kunde enligt utredningens mening urskiljas följande huvudgrupper av arbetsuppgifter.

1. Organiserande och ledning av arbetet inom byrån.
2. Meddelande av beslut i byråfrågor, i vissa fall på verkets vägnar.
3. Ledamotskap i verksstyrelse.
4. Föredragning inför verkschef och/eller verksstyrelse.

Dessa arbetsuppgifter kräva, framhåller utredningen, att byråchefen både kunskaps- och erfarenhetsmässigt behärskar det verksamhetsområde, inom vilket byrån har sin uppgift. Han bör vidare genom uppslagsrikedom, förmåga att taga initiativ och allmän handlingskraft kunna bidra till utvecklingen inom detta arbetsområde. I regel fordras även goda arbetsledande egenskaper. Utöver det allmänna ansvaret för att byrån fullgör sina åligganden vilar ofta å byråchefen ett speciellt ansvar av skiftande natur. Det ekonomiska ansvaret har sålunda beträffande åtskilliga byråchefer särskild betydelse. Administrativt förvaltningsrättsliga avgöranden påvila i vissa verk vederbörande byråchefer. Även i andra fall blir den enskilde medborgarens rätt och välfärd icke sällan beroende av beslut, vilka fattas av byråchef eller på vilka han har ett avgörande inflytande. Över huvud taget möter det stora svårigheter att gradera det ansvar, som åvilar byråcheferna. Det väsentliga och för alla gemensamma kan enligt utredningens mening sägas ligga däri, att byråchefen under verkschefen — undantagsvis under överdirektör eller avdelningschef — bär ansvaret för verksamheten inom byråns arbetsområde.

Utredningen påpekar även, att byråchefernas arbetsbörda ofta är betungande och att detta icke alltid kan avhjälpas genom förstärkning av byråns arbetskrafter eller andra organisatoriska åtgärder. I varje fall syntes med ansvaret för byrån tämligen regelmässigt följa, att fritiden i betydande utsträckning inkräktades av omsorger om arbetet på byrån.

Vid avvägande av lönenivån för viss tjänstemannagrupp brukar hänsyn även tagas till den utbildning eller det kunskapsmått, som normalt fordras för fullgörande av de arbetsuppgifter, vilka åligga gruppen i fråga. Utredningen framhåller emellertid att, i den mån formella kompetenskrav uppställas i fråga om byråchefstjänster, dessa krav i regel äro desamma som för de tjänster, från vilka byråchefstjänsterna i allmänhet rekryteras. Vidare utgör enligt utredningens mening den formella kompetensen — ehuru i och för sig viktig — endast en av de kvalifikationer, som en duglig byråchef bör besitta. Utredningen fann därför icke anledning att i detalj ingå på vilken formell kompetens som inom olika verksamhetsområden fordras av tjänstemän i byråchefs- och rådsgraden.

Remissyttrandena. *Överbefälhavaren* har anfört bl. a. följande.

Den i betänkandet lämnade summariska redogörelsen för de arbetsuppgifter, som anses karakterisera byråchefstjänsterna i allmänhet, motsvarar endast en del av de arbetsuppgifter, som falla exempelvis på en sektions- eller avdelningschef i försvarsstaben eller någon av försvarsgrensstaberna. Någon adekvat jämförelse mellan chefstjänster tillhörande olika statliga verksamhetsgrenar torde svårigen kunna göras. Ifrågavarande befattningshavare vid försvaret ha ett synnerligen vidsträckt arbetsfält, som omspanner även andra verksamhetsgrenar, statliga som icke-statliga. En uppvärdering icke blott av de militära byråchefsbefattningarna utan även av avdelningschefer samt vissa andra militära chefers löneställning är därför i hög grad påkallad.

SACO har funnit det av utredningen redovisade jämförelsematerialet beträffande avlöningsförmånerna inom enskild tjänst förhållandevis knapphändigt. Inom ett par av SACO:s medlemsorganisationer hade beträffande avlöningsförhållandena och övriga förmåner för medlemmarna i enskild tjänst verkställts undersökningar, som avsåge förhållandena hösten 1949.

Enligt en av Sveriges juristförbund gjord undersökning, som omfattat även arbetsuppgifter, ställning inom företaget m. m., syntes till »förste byråsekreterargruppen» hänförliga arbetsuppgifter i privat tjänst normalt honoreras med löneförmåner motsvarande 33 lönegraden. Genomsnittslönen låge dock något högre. Denna löneställning hade undantagslöst uppnåtts i 31-årsåldern och efter 3—4 års anställning inom företaget. Vad »byråchefsguppen» beträffade — hit hade räknats befattningshavare av typen förste ombudsmän i banker, branschsammanlutningar, arbetsgivar- och arbetstagarorganisationer m. m., där det utöver befattningshavaren funnes åtminstone ytterligare en chefstjänst eller särskild styrelse — låge lönerna för dessa befattningshavare i förbundets undersökning på lägst 1 850 kronor i månaden och med ett genomsnitt på 2 170 kronor i månaden. Materialet berörde endast förhållandevis unga jurister, varför det funnes anledning antaga, att den egentliga genomsnittslönen låge högre än vad förbundet kunde redovisa.

Enligt Svenska väg- och vattenbyggares riksförbunds (SVR) lönestatistik, som omfattade de 13 yngsta årskurserna, utexaminerade från tekniska högskolan i Stockholm eller Chalmers tekniska högskola, hade byråchefs slutlön uppnåtts eller överskridits för gruppen »enskild tjänst» beträffande medianlönen redan efter 10 år och beträffande övre kvartilen efter 8 år.

Av båda undersökningarna framginge, att de statsanställda med avseende å pensionsförmåner icke intoge någon särställning. De i enskild tjänst anställda juristerna vore i regel efter ett års tjänstgöring tillförsäkrade pension. SVR:s statistik visade att efter fem års tjänst pensionsförhållandena för väg- och vattenbyggare vore ungefärligen lika inom statlig, kommunal och enskild tjänst.

TCO uttalar bl. a. — i anledning av utredningens påpekande att de privatanställda tjänstemännen regelmässigt torde ha att erlægga avgifter för sin pensionering — att de redovisade chefslönerna inom såväl privata som statliga bolag, vilka likväl icke omfattade de högsta lönelägena, låge så väsentligt över lönenivån för statens chefstjänstemän, att en betydlig marginal syntes kvarstå även efter avdrag av pensionsavgifterna för privatanställda tjänstemän. Förutom en mer eller mindre fullständig motsvarighet till de inom statstjänsten utgående sociala förmånerna syntes innehavare av chefpöster inom enskild företagsamhet dessutom ofta åtnjuta väsentligt bättre förmåner bl. a. i fråga om ersättningar av traktamentsnatur, för representation samt beträffande tjänstebostäder och vissa andra nyttigheter.

Den rörliga förhöjningens maximering.

Enligt 4 § statens löneplansförordning skall månadslönen höjas eller sänkas efter vissa grunder vid förändringar i levnadskostnadsnivån. Höjningen eller sänkningen skall dock beräknas på högst 1 200 kronor av månadslönen. Detta stadgande har aldrig satts i kraft, men enligt särskilda, av Kungl. Maj:t med stöd av riksdagens beslut utfärdade bestämmelser ha alltsedan den 1 juli 1947 bestämmelser av samma sakliga innehåll varit gällande. Detta innebär, att löntagare med högre månadslön än 1 200 kronor erhållit en procentuellt lägre kompensation för stegrade levnadskostnader än övriga löntagare.

Chefslöneutredningen. Utredningen har i en vid betänkandet fogad promemoria lämnat en redogörelse för de särskilda begränsningar, som tidigare gällt i fråga om kompensation för ökade levnadskostnader. Beträffande innehållet i denna redogörelse torde få hänvisas till nämnda promemoria. Vidare har utredningen erinrat, att frågan om den rörliga förhöjningens maximering berörts av flera verkschefer i deras yttranden till utredningen och att därvid yrkanden framförts om maximeringens slopande.

För egen del har chefslöneutredningen föreslagit, att gällande begränsning till 1 200 kronor av det månadslönebelopp, å vilket rörlig förhöjning må beräknas, skall upphävas. Till stöd härför har utredningen anfört i huvudsak följande.

Dyrtidskompensationen hade från början karaktär av en tillfällig hjälp, vilken under kristid utgått utöver de i stat eller avlöningsreglemente fastställda avlöningsförmånerna. Att en dylik tillfällig löneförmån i första hand ansetts böra utgå till dem, som på grund av låg lönenivå och försörjningsplikt framstått såsom i särskilt behov av löneförbättring, vore i och för sig naturligt, framför allt med hänsyn till att i dylika krislägen den finansiella situationen begränsade de medel, som kunde ställas till förfogande för att avhjälpa statstjänstemännens av dyrtiden föranledda ekonomiska svårigheter. Även det dyrtidstillägg, som utgått enligt kungörelsen 1923:265 med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst, hade från början haft karaktären av en sådan tillfällig, av dyrtiden föranledd löneförbättring. Detta tillägg hade emellertid kommit att — om än efter varierande grunder — utgå intill löneregleringen den 1 juli 1939 och den lönenivå, som statstjänstemännen i olika lönegrader dessförinnan uppnått, inberäknat angivna dyrtidstillägg och vissa provisoriska löneförmåner, hade i stort sett blivit bestämmande för deras löneförmåner fr. o. m. sagda dag.

En sådan utveckling hade tidigare förutsetts av dem, som ansett en särskild begränsning av dyrtidstillägget för de högre tjänstemännen omotiverad. Enligt angivna uppfattning vore en sådan begränsning ägnad att rubba den inbördes löneavvägningen mellan olika tjänster och att föregripa en

kommande lönereglering. Dessa synpunkter, vilka tydligen haft sitt berättigande i fråga om det dyrtidstillägg, som utgått enligt 1923 års kungörelse, ha enligt utredningens mening ökad tyngd med avseende på det rörliga tillägg (rörlig förhöjning), som enligt 1939 års resp. 1947 års lönesystem utgör en del av den tjänstemännen enligt avlöningsreglemente tillkommande lönen. I detta sammanhang har utredningen erinrat om följande uttalande av 1945 års lönekommitté.

Med avseende å eventuella levnadskostnadsförändringar intill löneregleringens ikraftträdande föreslår kommittén, att garantibestämmelserna om rörligt tillägg skola så tillämpas, som om de varit gällande fr. o. m. andra kvartalet 1946 och pristalet detta kvartal utgjort 110. Det ingår vidare som ett betydelsefullt moment i förhandlingsresultatet, att, därest löneregleringen skulle tillämpats under andra kvartalet 1946, rörligt tillägg då skulle utgått med 6 procent. Under förutsättning att levnadskostnaderna icke vid ikraftträdandet eller dessförinnan nedgå till en nivå motsvarande pristalet 104 eller därunder medför vad nu angivits, att rörligt tillägg vid ikraftträdandet garanteras skola utgå med minst 6 procent.

Samtidigt som förhandlingsöverenskommelse träffades om beloppen i de statliga löneplanerna och viss höjning av lönen garanterades tjänstemännen, rubbades sålunda den inbördes relationen mellan lönebeloppen i de olika löneklasserna genom en annan överenskommelse, som innebar att i fråga om månadslöner över 1 200 kronor förhöjningen av lönen skulle bliva procentuellt lägre än i fråga om övriga månadslöner. Utredningen har icke kunnat finna någon saklig grund för att på detta sätt undanhålla de högre tjänstemännen en del av den rörliga förhöjningen av lönen, eftersom denna rörliga förhöjning har karaktären av en beståndsdel av lönen, som endast avviker från grundlönen på det sättet, att dess storlek är beroende av levnadskostnadernas förändring. För undvikande av missförstånd har utredningen understrukt, att vad här sagts gäller den normala höjning av lönen, varom stadgas i statens löneplansförordning. Att andra synpunkter — bl. a. statsfinansiella hänsyn — måste få avgörande betydelse vid en stegring av levnadskostnaderna av inflatorisk karaktär, fann utredningen självklart.

Utredningen har även erinrat, att 1936 års lönekommitté på sin tid funnit, att därest en ren reallönesynpunkt skulle anläggas på frågan, en begränsning av underlaget för det rörliga tillägget näppeligen kunde sakligt motiveras. Ur marknadslönesynpunkt syntes däremot en maximering väl försvarlig. De högre och högsta lönerna i enskild tjänst vore som regel mycket stabila och jämkades sällan av levnadskostnadshänsyn vare sig uppåt eller nedåt annat än vid mycket betydande förskjutningar i det allmänna prisläget. Mången gång justerades de endast vid nybesättandet av respektive befattningar.

Med anledning av detta uttalande av 1936 års lönekommitté har utredningen frambållit, att dyrtidskompensation i form av procentuella tillägg infördes på den allmänna arbetsmarknaden våren 1940. Svenska arbetsgivarföreningen rekommenderade då sina medlemmar att utbetala rörligt till-

lägg å högst 900 kronor per månad. 1946 rekommenderade föreningen en höjning av maximigränsen till 1 500 kronor. I en i maj 1948 utfärdad rekommendation har emellertid arbetsgivareföreningen, särskilt med hänsyn till tendensen till utjämning av lönedifferensen mellan olika tjänstemannagrupper, icke längre funnit påkallat att upprätthålla den rekommendation angående det rörliga tilläggets beräkning, som föreningen tidigare givit. Det står alltså föreningens delägare fritt att med beaktande av den faktiska löneutvecklingen inom respektive företag antingen bibehålla tidigare beräkningsmetod oförändrad, höja gränsen till ett högre belopp eller helt slopa densamma. Vissa större företag ha enligt av utredningen inhämtade upplysningar över huvud taget icke tillämpat någon maximering av det rörliga tillägget.

Utredningen uttalar sammanfattningsvis, att den icke kunnat finna någon bärande motivering för den nuvarande maximeringen av underlaget för den rörliga förhöjningen av lönen. Enligt utredningens mening leder maximeringen f. ö. till särskilt obilliga resultat med hänsyn till att de högre löntagarna även drabbas av beskattningens progressivitet.

Remissyttrandena. Överbefälhavaren, försvarets civilförvaltning, statskontoret och statens lönenämnd samt de hörda personalorganisationerna ha tillstyrkt utredningens förslag, att maximeringen av den rörliga förhöjningen skall slopas.

Utöver vad utredningen anfört till stöd för maximeringens slopande har försvarets civilförvaltning framhållit, att maximeringen medför ett i och för sig ogrundat eliminerande av ortsdifferentieringen.

SACO har framhållit, att ett bibehållande av nuvarande system i längden skulle, även om maximigränsen höjes, komma att verka sänkande på de högre tjänstemännens reallöner, varför nuvarande problem beträffande de statliga chefstjänstemännens löner skulle komma att upprepas. Levnadskostnadsindex visade f. ö. endast levnadskostnadernas förändring, då det gällde hushåll i det inkomstläge, vari indexfamiljen befunne sig. För den högre inkomsttagaren medförde penningvärdets fall erfarenhetsmässigt en procentuellt sett kraftigare standardsänkning än för den lägre, vilket i realiteten innebure, att den förre finge vidkännas ett relativt sett hårdare tryck av det försämrade penningvärdet även om rörliga tillägget procentuellt sett bleve detsamma.

TCO har understrukit, att det rörliga tillägget, som skall ha till syfte att vidmakthålla reallöneläget, på högre tjänster till icke oväsentlig del konsumeras av skatt. Förutom att compensationen enligt löneplansförordningen endast vore 75-procentig och samtidigt begränsad till en del av inkomsten, bleve den i realiteten än ofullständigare på grund av marginals kattens inverkan.

Utredningens förslag om maximeringens slopande har *avstyrkts* av en reservant inom vardera av statskontoret och statens lönenämnd.

Reservanten inom statskontoret har framhållit bl. a. att, även om ur löneteknisk synpunkt skäl kunde anföras för en sådan åtgärd, han ansåge reella förutsättningar härför icke föreligga under de närmaste åren. Det syntes föga realistiskt att med de begränsade resurser, som under de närmaste åren kunde tänkas stå till förfogande för beredande av löneförbättringar, förbinda en reglering av löneställningen för byråchefer och andra högre tjänstemän med den mera vittsyftande frågan om maximeringens borttagande, särskilt som detta spörsmål på ett helt annat sätt än en jämkning av löneställningen för ett begränsat antal högre tjänster ingrepe i grunderna för 1947 års lönerreglering.

Reservanten inom statens lönenämnd har framhållit, att det rörliga lönetillägget utginge på grundval av ett levnadskostnadsindex, vilket vore baserat på förändringar av levnadskostnaderna för en familj i ett helt annat inkomstläge än det vari chefstjänstemännen befunno sig. Det kunde ifrågasättas huruvida eventuella förändringar i levnadskostnadsindex, t. ex. till följd av höjda priser å mera betydelsefulla livsmedel, kunde få sådana återverkningar, att de motiverade så avsevärt olika löneförstärkningar, som bleve en följd av utredningens förslag. Behovet av löneförstärkning syntes i stället mera sammanhänga med försörjningspliktens storlek, antalet familjemedlemmar m. m. än med den för befattningen fastställda grundlönen.

Det syntes i förevarande sammanhang vidare böra uppmärksammas att bestämmelsen om maximering av det rörliga tillägget vore en detalj av den löneöverenskommelse, vilken på sin tid efter förhandlingar träffades mellan 1945 års lönekommitté och de anställdas huvudorganisationer. Frågan om ändringar syntes därför vara ett spörsmål av sådan natur, att detsamma icke borde behandlas annat än i samband med en allmän omprövning av lönebestämmelserna, varvid även andra önskemål än chefstjänstemännens kunde bliva beaktade.

Svenska landstingsförbundet har ställt sig mycket tveksamt till lämpligheten av att nu slopa maximeringen av den rörliga förhöjningen och såsom skäl härför anført i huvudsak följande.

Slopandet av maximeringen av det rörliga tillägget medför konsekvenser långt utöver det statliga området. Landsting, städer och landskommuner ha alltmer övergått till att tillämpa statens löneplan och statens regler om rörligt tillägg. Vid fastställande av lönen för en viss högre befattning har utgångspunkten oftast varit att lönen jämte rörligt tillägg skulle uppgå till ett belopp, som motsvarar den vid tillfället gällande allmänna lönenivån. För vissa landstingsanställda läkare förekommer exempelvis en lön å 22 000 kronor jämte rörligt tillägg enligt statens regler, d. v. s. för närvarande 1 728 kronor. Därest staten slopar maximeringen, medför detta automatiskt, att maximeringen slopas även för dylika befattningshavare, vilka sålunda skulle erhålla en avsevärd lönehöjning, trots att lönen fastställts helt nyligen och sålunda på intet sätt kan anses vara eftersläpande. Konsekvenserna härav kunna bli ett sönderbrytande av den kommunala löneavvägningen. Det statliga rörliga tillägget är vidare konstruerat så, att det icke allenast skall kompensera levnadskostnadsfördyringen utan även under vissa förutsättningar kan lämna rum för en allmän löneyftning. Därest en sådan kommer att genomföras i form av en förhöjning av det rörliga tillägget, synes slopandet av maximeringen medföra ökade svårigheter att nu bedöma den lönenivå, som skäligen bör fastställas för ifrågavarande befattningshavare.

Svenska stadsförbundet har framhållit att, i den mån löneförhöjningen för de högre statstjänstemännen gives den formen att den rörliga förhöjningens maximering slopas och maximeringen upphäves även på det kommunala området, följdén tydligen skulle bli att löneklyftan mellan kommunala och statliga tjänstemän icke blott vidmakthålles utan — på grund av de förras högre löneläge — t. o. m. något vidgas.

Byråchefstjänsternas differentiering.

Chefslöneutredningen. Chefslöneutredningen har undersökt de allmänna förutsättningarna för en differentiering i lönehänseende av de egentliga byråchefstjänsterna. Inledningsvis har utredningen härvid erinrat att spörsmålet om byråchefstjänsternas differentiering tidigare behandlats av olika sakkunniga.

1938 års tjänsteförteckningssakkunniga för de affärsdrivande verken förordade byråchefstjänsternas differentiering på dåvarande lönegraderna A 30 samt A 31 och A 33, alternativt C 6 och C 7. För befattningar, som låge på sådant plan, att den högsta av de föreslagna löneställningarna för byråchef icke kunde anses svara mot arbetsuppgifterna, borde möjlighet finnas att bereda befattningshavaren något högre lön under annan tjänstebestämmelse än byråchef. *1939 års tjänsteförteckningssakkunniga* funno sig — med hänsyn till att flertalet verkschefer uttalat sig mot en differentiering — förhindrade att framlägga förslag om en allmän sådan differentiering. Dessa sakkunniga uttalade vidare, att en löneställning ovanför byråchefs- och rådsgraden — antingen å A-planen eller C-planen — borde tillkomma chefer för organisatoriskt avgränsade större verksavdelningar. *Försvarets tjänsteförteckningssakkunniga* ifrågasatte, om vid den tidigare förda diskussionen rörande en differentiering av byråchefernas löneställning tillbörlig hänsyn tagits till frågan, huruvida de organisationsenheter, för vilkas ledning befattningarna avsetts, i verkligheten vore till sin omfattning jämförliga med byrån. De sakkunniga uttalade sig för en placering av byråchefer i dåvarande A 32 och av chefer för större organisationsenheter i A 34.

Chefslöneutredningen har lämnat en sammanfattande redogörelse för de uttalanden om differentieringsspörsmålet, som vissa verkschefer gjort i sina yttranden till utredningen. Därav framgår, att delade meningar råda i denna fråga. Det torde icke vara påkallat att här återgiva denna redogörelse.

Chefslöneutredningen har för egen del framhållit, att en viss differentiering av byråchefstjänsterna redan förekommer, i det att ett icke obetydligt antal chefer för byråer äro förordnandetjänstemän med lön enligt löneplan 2. Härvid har enligt en av utredningen verkställd undersökning placering i lönegrad Cp 10 eller högre endast undantagsvis tillkommit tjänster med juridiska eller allmänt administrativa arbetsuppgifter. Det övervägande antalet av de med pension förenade förordnandetjänsterna har befunnits vara avsett för personer med tekniska eller andra fackkunskaper, främst civilingenjörer. Utredningen har därför ansett fog föreligga för den slutsatsen, att i fråga om flertalet av förordnandetjänsterna anställningsformen valts för att kunna erbjuda mera konkurrenskraftiga löner för den på den

allmänna arbetsmarknaden särskilt efterfrågade tekniska personalen. Beträffande vissa av tjänsterna, exempelvis verkstadsdirektörerna i telegraf- och järnvägsstyrelserna, är emellertid uppgiften såsom chef för en byrå inom styrelsen förenad med arbetsuppgifter, som ligga vid sidan av de för byråchefer i allmänhet gällande. Utredningen har även framhållit, att byråorganisationen bibehållits i vissa verk, ehuru byråerna ha sådan omfattning och så betydande och maktpåliggande uppgifter, exempelvis beträffande vederbörande verks lokalförvaltning, att verkets organiserande på större enheter, omfattande flera byråer, syntes motiverat. En sådan organisation på större enheter förekomme exempelvis i flygförvaltningen.

Den verkställda granskningen av den redan förefintliga differentieringen av byråchefstjänsterna i statsförvaltningen och därvid gjorda iakttagelser beträffande de olika verkens organisation ha bibringat utredningen den uppfattningen, att förutsättningar nu i stort sett saknas för en allmän prövning av frågan om differentierad löneställning för dem som närmast under vederbörande verkschef ha att svara för viss del av ett verks arbetsområde. I likhet med försvarets tjänsteförteckningssakkunniga anser utredningen därför angeläget, att frågan om lämpliga organisationsenheter och deras benämning inom statsförvaltningens olika verk upptages till närmare undersökning. Först sedan enhetliga normer i detta avseende skapats, kunna enligt utredningens mening förutsättningar föreligga för en prövning av frågan om byråchefstjänsternas differentiering eller snarare för en detaljprövning av de verkscheferna underordnade chefstjänstemännens inplacering å löneskalan. Utredningen understryker önskvärdheten av att en kommande sådan prövning och värdering av de olika tjänsterna sker på grundval av arbetsuppgifter och ansvar för tjänsternas innehavare. Den nuvarande ordningen, enligt vilken rekryteringshänsyn i hög grad påverka eljest likvärdiga tjänsters inbördes placering, har synts utredningen otillfredsställande.

Remissyttrandena. Vad utredningen anfört angående behovet av en allmän översyn av de olika verkens organisation m. m. har i huvudsak biträts eller lämnats utan erinran av samtliga i ärendet hörda myndigheter och personalorganisationer.

Överbefälhavaren har härvid understrukit vikten av att försvarsmakten i en dylik undersökning representeras av härför kvalificerad personal ur samtliga försvarsgrenar.

Försvarets civilförvaltning har erinrat om ett i utredningens betänkande redovisat yttrande, enligt vilket vid tillskapandet av nya ämbetsverk icke alltid upprätthållits samma stränga krav som tidigare i fråga om byråchefstjänsternas arbetsuppgifter. Följden härav hade blivit, att det för närvarande rådde en markerad ojämnhet med avseende på olika byråchefers arbetsuppgifter och ansvar, vilken ojämnhet i och för sig skulle berättiga till en differentiering av byråchefstjänsterna. Även om en sådan differentiering skulle vara tänkbar, kunde likväl ifrågasättas, om härigenom skulle inom ramen för nuvarande lönesystem kunna åstadkommas den rättvisan-

de avvägning, som vore erforderlig såsom grundval för lönebestämningen. Snarare finge i stället den utvägen väljas, att genom organisatoriska förändringar framdeles paritet olika byråer emellan åstadkommes, så att byråchefstjänsterna inom statsförvaltningen i avseende å arbetets kvalitet och omfattning väge någorlunda jämnt sinsemellan.

Statskontoret har understrukt vikten av att den av utredningen förordade undersökningen snarast komme till stånd och har även funnit angeläget, att i avvaktan på undersökningens resultat särskild försiktighet iakttages vid tillämpande av den föreslagna löneregleringen på tjänster, vilka till följd av speciella förhållanden inplacerats å löneskalan efter förmånligare grunder än som normalt tillämpats.

SR har framhållit, att en differentiering av tjänster, som vore att hänföra till den normala byråchefsggraden, ur flera synpunkter icke vore erforderlig eller lämplig. Däremot borde en sådan differentiering ske i fråga om tjänster vid verk, där omfattningen av verksamheten och arbetsuppgifternas karaktär avveke från vad som normalt kunde anses tillkomma byråchef. I likhet med utredningen ansåge förbundet att frågan i denna del — såsom närmast ett organisatoriskt spörsmål — borde göras till föremål för särskild utredning.

TCO har funnit det angeläget, att den föreslagna organisationsundersökningen så snart som möjligt komme till stånd. Organisationsfrågan samt frågan om chefsbefattningarnas differentiering syntes böra prövas i ett sammanhang av särskilda utredningsmän. Något hinder för att dessa båda frågor löstes fristående från övriga lönespörsmål, vilka skulle behandlas av tjänsteförteckningskommittén, syntes icke föreligga. Den organisations- och differentieringsutredning, som nu avsåges, borde icke omfatta domarna. Domstolarnas organisation följde normer, vilka avveke från de för statsförvaltningens övriga verk gällande.

I förenämnda specialutredningar syntes böra innefattas jämväl frågor rörande evalvering i lön av förekommande avlöningsförstärkningar, befattnings- och ställföreträdararvoden.

Förslag till lönerevision för de statliga chefstjänstemännen.

Chefslöneutredningen. Utredningen har, såsom redan den föregående redogörelsen giver vid handen, funnit behov föreligga av en allmän löneförbättring för de statliga chefstjänstemännen. Löneförbättringen borde medföra, att lönen inklusive rörligt tillägg vid då rådande inkomstläge komme att uppgå till ungefär 1 800 kronor för månad i byråchefs- och rådsgraden. Detta löneläge nås enligt utredningens förslag dels genom slopande av maximeringen av det belopp, varå rörlig förhöjning beräknas, dels genom höjning av grundlönenivån med inemot 12 %. Även för övriga chefstjänstemän åsyftar utredningen en genomsnittlig grundlöneökning på omkring 12 %. För åstadkommande av denna grundlöneökning förordar utredningen ändring av löneplan 2 från nuvarande löneklass 13 och uppåt.

Byråchefs- och rådstjänstemännen skola enligt förslaget erhålla den avsedda ökningen av grundlönenivån genom antingen placering i en ny lönegrad Ca 37 omfattande löneklass 40 eller uppflyttning till nuvarande lönegrad Ca 37 omfattande löneklasserna 37—40 eller överförande till en ändrad löneplan 2 med placering i lönegrad Co 13. Utredningen förordar de olika alternativen i den ordning de här nämnts. I följande sammanställning ha upptagits grundlönebeloppen i löneklasserna 33 och 36 å 5-ort samt för vart och ett av alternativen de nya grundlönebeloppen för år.

Årslön å 5-ort i Ca 33:33—36	Ny årslön, i förekommande fall å 5-ort		
	Alt. I Ca 37:40	Alt. II Ca 37:37—40	Alt. III Co 13
15 528—17 040	19 056	17 544—19 056	19 500

Beträffande löneplan 1 föreslår utredningsmannen icke annan ändring än dess utbyggande med en ny löneklass (nr 41), vilken skulle ingå i lönegraden Ma 12 i stället för löneklass 37. Årsgrundlönen i löneklass 41 skulle utgöra å 1-ort 17 952 kronor, å 2-ort 18 360 kronor, å 3-ort 18 768 kronor, å 4-ort 19 176 kronor samt å 5-ort 19 584 kronor. Löneplan 2 skall enligt utredningens förslag ändras på sätt framgår av följande sammanställning, i vilken angivits grundlönebeloppen i nuvarande löneklasserna 9—24 och de däremot svarande löneklasserna och grundlönebeloppen i den nya löneplan 2 ävensom den procentuella höjningen av årsgrundlönen i de olika löneklasserna.

Nuvarande löneplan 2 (fr. o. m. löneklass 9 och uppåt)		Förslag till löneplan 2 (fr. o. m. löneklass 9 och uppåt)		Procentuell höjning av års- grundlönen
Löneklass	Årsgrundlön	Löneklass	Årsgrundlön	
9	16 800	9	16 800	0
—	—	10	17 400	—
—	—	11	18 000	—
—	—	12	18 600	—
10	17 400	13	19 500	12,1
11	18 000	—	—	—
12	18 600	14	20 700	11,3
13	19 200	—	—	—
14	19 800	15	21 900	10,6
15	20 400	—	—	—
16	21 000	16	23 100	10,0
17	21 900	17	24 300	11,0
18	22 800	18	25 500	11,8
19	23 700	19	26 700	12,7
—	—	20	27 900	—
20	25 500	21	29 100	14,1
21	27 600	22	31 500	14,1
22	29 700	23	33 900	14,1
23	33 600	24	37 800	12,5
24	39 600	25	44 400	12,1

Efter denna redogörelse för huvudgrunderna i utredningens förslag torde här få återgivas ett sammandrag av utredningens motivering för desamma.

Beträffande behovet av en allmän löneförbättring har utredningen anfört i huvudsak följande.

Enligt direktiven har utredningen att klarlägga, huruvida den nuvarande normala lönenivån för byråchefs- och rådsgraden (Ca 33) kan anses riktigt avvägd såväl i och för sig som med hänsyn till löneställningen för tjänstemän i närmast under Ca 33 liggande lönegrader.

Utredningen finner det icke möjligt att giva ett allmängiltigt svar på frågan, huruvida den nuvarande normala lönenivån för byråchefs- och rådsgraden kan anses riktigt avvägd i och för sig. Till en början må erinras, att frågeställningen inrymmer politiska moment och att svaret därför kan mer eller mindre påverkas av bedömarens politiska målsättning. Frånsett detta förhållande blir svaret beroende av vilken norm som väljes för löneavvägningen.

I direktiven för 1945 års lönekommitté uttalade chefen för finansdepartementet, att kravet på ett återställande av tidigare reallöner gjorde sig med ökad styrka gällande ju lägre lönera vore och ju mindre marginal de följaktligen lämnade för anpassning efter ett skärpt ekonomiskt tryck. Uppenbart vore emellertid, att även löntagarna i mellangraderna och högre grader i längden borde kunna resa allt starkare anspråk på en återgång till tidigare reallöner. Även om material för en noggrann undersökning angående real-löneutvecklingen för statstjänstemän i olika lönelägen saknas, anser sig utredningen dock på grundval av verkställda undersökningar våga det påståendet, att den nuvarande reallönen för byråchefer och råd betydligt understiger såväl 1914 års som 1935 års reallönenivå samt att detta icke i lika hög grad är fallet med tjänstemän i lönegraderna närmast under Ca 33. Där- emot ha de högre chefstjänstemännen fått vidkännas en ännu större försämring av reallönen.

Därest såsom norm för en uppräknig av lönen i den normala byråchefs- och rådsgraden väljes den synpunkten, att en tidigare reallönenivå skall uppnås, skulle däri ligga ett godkännande av den värdering av arbetsuppgifter och ansvar i nämnda grad, som ägde rum, då den ifrågavarande lönenivån fastställdes. Mot ett sådant godtagande talar bl. a., att arbetsuppgifterna för tjänstemän i byråchefs- och rådsgraden i många avseenden förändrats under de gångna åren. Även om det skulle låta sig göra att belysa detta förhållande genom att fullständigt klarlägga vad tjänsten tidigare krävt och vad den nu kräver i den heterogena byråchefs- och rådsgruppen, vore det emellertid uppenbarligen icke möjligt att på grundval enbart av en dylik undersökning taga ställning till vad som vore en i och för sig riktig lönenivå för gruppen i fråga. Härutöver fordras en norm för värderingen av tjänsteåliggandena i lönehänseende.

Utredningen har ansett det uteslutet att bygga sina förslag på andra huvudvärderingsgrunder än dem, som tidigare kommit till användning vid avvägande av statstjänstemännens löner. På grundval av vissa uttalanden, som gjorts av 1936 års och 1945 års lönekommittéer, anser sig utredningen kunna fastslå, att den nuvarande allmänna lönenivån för statstjänstemännen fastställts under visst hänsynstagande till löneläget på den allmänna arbetsmarknaden. Närmare överensstämmelse med detta löneläge har emellertid endast eftersträfvats i fråga om de lägre tjänstemannagrupperna.

Av utredningens uppgifter angående löneutvecklingen för såväl statliga som icke-statliga tjänstemän framgår, att för statstjänstemännens del en sammanpressning av löneskalan ägt rum. Denna sammanpressning

har kommit till stånd, dels genom att de lägst betalda tjänstemännen erhållit en viss reallönförbättring, dels ock genom att stats-tjänstemän i högre lönelägen fått vidkännas en reallönförsämring. Försämringen har i viss utsträckning uppkommit på grund av dyrtidskompensationens maximering. Även inom kommunal och annan icke-statlig verksamhet har en viss sammanpressning av löneskalan ägt rum, varvid dock är att märka att löneuppgifter helt saknas för sådana löntagare i det enskilda näringslivet, som i arbetsgivareföreningens statistik hänföras till gruppen »företagsledare». Det statistiska materialet beträffande de icke-statliga lönerna är även i övrigt alltför bristfälligt för att sammanpressningen av löneskalan skall kunna givas en så exakt siffermässig belysning, att en direkt jämförelse med utvecklingen av den statliga löneskalan blir möjlig. Jämväl en jämförelse mellan den nuvarande lönen för exempelvis en viss statlig byråchef och en motsvarande tjänsteman i kommunal eller icke-statlig verksamhet möter stora svårigheter och fordrar omfattande undersökningar beträffande arbetsuppgifterna för de av jämförelsen berörda tjänstemännen.

Utredningen anser sig på grundval av det i det föregående redovisade materialet kunna konstatera, att den nuvarande allmänna lönenivån för de statliga chefstjänstemännen är betydligt lägre än lönenivån för jämförliga tjänstemän i icke-statlig verksamhet (kommunal eller enskild) och att detta gäller även om hänsyn icke tages till de »topplöner», som utgå till de tjänstemän, som tillhöra företagsledningen inom enskilda företag.

Att de statliga chefstjänstemannalönerna äro betydligt lägre än dem som erbjudas i enskild tjänst är icke någon ny företeelse. Utredningen kom emellertid vid studium av detta spörsmål till den uppfattningen, att olika omständigheter göra, att bibehållandet av statstjänstemännen på en avsevärt lägre lönenivå är ägnat att ingiva allvarigare farhågor nu än exempelvis vid tiden för första världskrigets utbrott.

Även om den kontanta lönen i byråchefs- och rådsgraden icke heller tidigare var hög i jämförelse med de privata lönerna, erbjöd statsanställningen dock vissa andra fördelar, som endast undantagsvis kommo den privatanställda till del. Exempel härpå utgjorde den större trygghet, som ordinarie statsanställning erbjöd, pensionsrätten och andra med tjänsten förbundna förmåner såsom semester och bidrag till sjukvårdskostnader. I samtliga dessa hänseenden lärer numera en utjämning ha kommit till stånd mellan de av staten och de större privata företagen erbjudna förmånerna. Den ordinarie anställningen torde dock alljämt innebära en säkrare anställningsform än den, som erbjudes i icke-statlig verksamhet. Det vill vidare förefalla, som om tidigare den sociala ställning, som tillkom innehavaren av en ordinarie byråchefstjänst eller annan högre statlig chefstjänst, ansågs vara i och för sig värdefull. Av väsentlig betydelse är emellertid, att under de senaste decennierna statsverksamheten utvidgats till allt fler nya områden och kommit att omfatta allt större del av samhällsmaskineriet. Den statliga verksamheten har därför fått större betydelse än tidigare för samhällets utveckling i olika hänseenden. I vår tekniskt betonade tid intager härvid den tekniska utvecklingen en framträdande plats. Men detta bör icke få leda till att andra grenar av statsverksamheten eftersättas. Det måste vara ett angeläget samhällsintresse, att de personer, som i statens tjänst bli mer eller mindre ansvariga för utvecklingen inom olika samhällsområden, be-

sitta härför erforderliga kvalifikationer. Så länge de statliga chefstjänstemannalönerna stå i uppenbart missförhållande till dem, som betalas av de privata företagarna, lärer emellertid staten på det stora hela taget komma i efterhand i konkurrensen om de bästa arbetskrafterna. Resultatet kan därför bli, att utvidgningen av statsverksamheten, som avsetts leda till förbättrade förhållanden inom samhället, i stället kan verka fördröjande eller hämmande på samhällsutvecklingen. I detta läge måste det vara ett allmänt intresse, att de statliga chefstjänstemannalönerna så avvägas, att statens möjligheter att förvärva och bibehålla goda chefstjänstemän förbättras. Detta förhållande har även starkt understrukits av ett stort antal av de verkschefer, som avgivit yttranden till utredningen. Av dessa yttranden framgår vidare, att svårigheter nu föreligga att erhålla en god rekrytering till chefstjänsterna inom statsförvaltningen, samtidigt som allt fler dugliga och kvalificerade tjänstemän lämna statstjänsten.

Sammanfattningsvis uttalar utredningen, att med en i och för sig riktigt avvägd lönenivå för byråchefs- och rådsgraden närmast bör avses den lägsta lönenivå, som gör det möjligt för staten att i konkurrens med icke-statlig verksamhet förvärva personer, som äro skickade att fullgöra de med byråchefs- och rådstjänsterna förenade arbetsuppgifterna samt rekrytera de än högre statstjänsterna.

Beträffande spørsmålet, om den nuvarande normala lönenivån för byråchefs- och rådsgraden kan anses riktigt avvägd med hänsyn till löneställningen för tjänstemän i närmast under Ca 33 liggande lönegrader, erinrar utredningen, att den i det föregående redovisade undersökningen av nominallöneutvecklingen för olika tjänstemannagrupper givit vid handen, att chefstjänstemännens relativa löneställning i förhållande till övriga statstjänstemäns undergått en successiv försämring. Vid minskningen av den statliga löneskalans spännvidd har enligt utredningens mening ej tillräckligt beaktats minskningens inverkan på lönerelationerna mellan chefstjänstemännen och de närmast underställda tjänstemännen. Utredningen har närmare belyst löneskillnaden mellan byråchef och de närmast under byråchefsgraden allmänt förekommande tjänsterna, byrådirektör i Ca 31 och förste byråsekreterare i Ca 29, och i följande tabell (s. 39) sammanställt uppgifter å månadslön för förste byråsekreterare i Ca 29 och byrådirektör i Ca 31 samt lön för sådan tjänsteman efter befordran till byråchef, allt beräknat enligt ortsgrupp 5 och med 12 procents rörlig förhöjning. Vidare har i tabellen intagits den behållna lönen efter avdrag för skatt enligt skattetabellen för Stockholm för år 1949 för gift man med två barn. Slutligen har angivits brutto- och nettolöneökningarna i de särskilda fallen.

Rörande tabellens innehåll har utredningen anfört följande.

De i tabellen angivna nettolöneökningarna äro beräknade med de i skattetabellen angivna skatteavdragen, vilka äro approximativa. Den lägsta i sammanställningen förekommande nettoökningen — 14 kronor vid uppflyttning från Ca 31: 33 till Ca 33: 34 — har av denna anledning blivit alltför låg. Det riktiga beloppet ligger något över 25 kronor. Icke någon av de i tabellen angivna löneökningarna synes emellertid utredningen stå i rimlig proportion till det ökade ansvar, som exempelvis befordran från byrådirektör till byråchef å samma byrå medför.

Löneökning vid befordran av förste byråsekreterare i Ca 29 och byrådirektör i Ca 31 till byråchef.

Lönegrad, löneklass och lönerum	Månadslön, brutto	Månadslön efter preliminärt skatteavdrag	Lönegrad, löneklass och lönerum	Månadslön, brutto	Månadslön efter preliminärt skatteavdrag	Löneökning	
						brutto	netto
Ca 29: 29	1 234	997	Ca 33: 33	1 438	1 136	204	139
30	1 292	1 030	33	1 438	1 136	146	106
31	1 347	1 072	33	1 438	1 136	91	64
32/1	1 396	1 108	33	1 438	1 136	42	28
32/2	1 396	1 108	34	1 480	1 150	84	42
32/3	1 396	1 108	35	1 522	1 178	126	70
32/4	1 396	1 108	36	1 564	1 205	168	97
Ca 31: 31	1 347	1 072	Ca 33: 33	1 438	1 136	91	64
32	1 396	1 108	33	1 438	1 136	42	28
33	1 438	1 136	34	1 480	1 150	42	14
34/1	1 480	1 150	35	1 522	1 178	42	28
34/2	1 480	1 150	36/1	1 564	1 205	84	55
34/3	1 480	1 150	36/2	1 564	1 205	84	55
34/4	1 480	1 150	36/3	1 564	1 205	84	55

Det har även sitt intresse att göra en direkt jämförelse mellan lönerna för förste byråsekreterare och byrådirektör, å ena sidan, samt byråchef, å andra sidan. Av en sådan jämförelse framgår, att en byråchef i begynnelselöneklassen endast har 42 kronor (28 kronor netto) mer än en förste byråsekreterare i slutlöneklassen och samma lön som en byrådirektör i näst sista löneklassen. I detta sammanhang bör även nämnas, att en byråsekreterare i Ca 24 (slutlönegraden i amanuensernas befordringsgång) i högsta löneklassen (27) har en månadslön, som understiger byråchefens med 319 kronor, eller netto — sedan avdrag för skatt verkställt — 220 kronor. Motsvarande siffror vid jämförelse med byråchef i slutlöneklassen bli 445 kronor resp. 289 kronor. Utredningen finner det uppenbart otillfredsställande, att en byråchef, som vunnit sin befordran på grund av beprövad duglighet, ännu i högsta löneklassen skall ha en nettolön, som med mindre än 300 kronor överstiger nettoslutlönen i byråsekreterargraden, vilken uppnås av varje amanuens, som icke direkt missköter sig.

Vid bedömning av förestående, i och för sig talande siffror rörande löneskillnaden mellan byråcheferna och de dem närmaste underställda tjänstemännen, bör även beaktas, att medan byråchefernas inplacering på löneskalan bibehållits i stort sett oförändrad i flera decennier, allmänna och partiella omprövningar av övriga tjänstemäns lönegradsplacering medfört, att ett allt större antal tjänster uppflyttats i omedelbar närhet av byråchefstjänsterna. Till denna utveckling har bidragit, att den allmänna sammanpressningen av den statliga löneskalan föranlett en tendens att genom högre lönegradsplacering kompensera den sjunkande lönenivån i löneskalans övre del. Ett talande exempel härpå torde distriktslantmätarnas inplacering i Ca 32 utgöra.

Med hänsyn till de av utredningen gjorda, i det föregående redovisade iakttagelserna rörande löneskillnaden mellan byråchefer och dem underställda tjänstemän har utredningen kommit till den uppfattningen, att den-

na löneskillnad bör ökas betydligt. I denna uppfattning har utredningen styrkts av vissa upplysningar, som utredningen inhämtat angående lönere-lationerna vid de privata företagen mellan tjänstemän i företagsledningen och övriga tjänstemän. Även i de större städerna syntes löneskillnaden mellan chefstjänstemännen och övriga tjänstemän vara betydligt större än inom statsförvaltningen. Såväl verkschefer som personalorganisationer hade för övrigt till utredningen framfört förslag om ökat avstånd i lönehän-seende mellan byråcheferna och dem underställda tjänstemän.

Vad sålunda anförts angående behovet av en allmän löneförbättring har närmast avseende på chefstjänstemän i byråchefs- och rådsgraden men gäller enligt utredningens mening i tillämpliga delar för övriga statliga chefstjänstemän.

I fråga om den allmänna löneförbättringens storlek uttalar utredningen, att även om vid den levnadskostnadsnivå, som rådde under utredningsarbetets utförande, en månadslön på omkring 2 000 kronor skulle vara motiverad, därest hänsyn endast toges till lönenivån i icke-statlig verksamhet, utredningen dock stannat för att förorda en något lägre lönenivå eller 1 800 kronor för månad. Härvid har utredningen beaktat bl. a., att ett stort antal verkschefer förordat en höjning av den normala byråchefs- och rådsgraden till Ca 37 samt att den statliga ordinarie an-ställningen alltjämt erbjuder större trygghet än olika anställningsformer i icke-statlig verksamhet.

I fråga om de tjänster, som f. n. ha en högre löneställning än byrå-chefs- och rådstjänster i allmänhet, delar utredningen den uppfattning, som verkscheferna under kommunikationsdepartementet givit uttryck åt i ett yttrande till utredningen, nämligen att dessa högre chefstjänstemän böra erhålla en procentuellt sett lika stor förhöjning av grundlönen som byråcheferna och de med dem i lönehänseende jämställda. Under förutsätt-ning att maximeringen av den rörliga förhöjningen slopas kommer för upp-nående av den av utredningen åsyftade löneförbättringen att erfordras en ökning av grundlönen i byråchefs- och rådsgraden med ungefär 12 procent.

I anslutning härtill har utredningen framhållit, att då utredningens för-slag avvägs bl. a. i syfte att vinna en bättre anslutning mellan de i statlig och kommunal tjänst gällande lönenivåerna för chefstjänstemän det syn-tes angeläget, att ett genomförande av utredningens förslag för statstjänste-männens del icke medförde en motsvarande lönerevision för de kommunalt anställda.

Frågan om utbyggnad av löneplan 1 har ingående behandlats av utredningen, som sammanfattningsvis framhåller, att den nuvarande lö-neplanen icke är uppbyggd efter något enhetligt system. En eventuell ut-byggnad av löneplanen kan därför tänkas ske på flera olika sätt. Antingen kan den intervall — 504 kronor— som nu användes i löneplanens övre del begagnas även i påbyggnaden av löneplanen eller också kan löneplanen ut-

byggas i enlighet med de löneplaner, som användas av städerna. Dessa löneplaner överensstämna — såsom tidigare nämnts — med löneplan 1 i löneklasserna 1—40 men omfatta därutöver ett varierande antal löneklasser. Intervallerna i den utbyggda delen av löneplanerna stiga successivt till 600 kronor mellan 43 och 44 löneklasserna, vilken intervall sedan bibehålles oförändrad i den återstående delen av löneplanerna.

Om icke något av dessa alternativ skulle befinnas acceptabelt för en önskad utbyggnad av löneplan 1, synes annan utväg icke stå till buds än att omarbета löneplanen. Utredningen har fördenskull lagt fram förslag till en sådan omarbetning. Då en dylik omarbetning icke torde böra ske annat än i sammanhang med en allmän lönereglering, synes det icke erforderligt att här redogöra för utredningens förslag.

I fråga om ändringen av löneplan 2 erinrar utredningen, att denna löneplan omfattar 24 icke dyrortsindelade löneklasser, av vilka var och en ingår i en lönegrad med samma nummer och någon av beteckningarna Co, Cp, Cq, Cr, Cs, Mo, Mp eller Mr. Intervallerna mellan löneklasserna uppgå till 600 kronor upp till 16 löneklassen (21 000 kronor). De utgöra 900 kronor mellan löneklasserna 16 och 17, 17 och 18 samt 18 och 19. Därefter öka intervallerna (oregelbundet) upp till 6 000 kronor (mellan löneklasserna 23 och 24).

Den förordade höjningen med 12 procent av grundlönerna för de tjänstemän, som ånjuta lön enligt löneplan 2, har utredningen icke funnit möjlig att genomföra utan en väsentlig ändring av löneplanen på sätt angivits i det föregående. Härom har utredningen anfört.

Med utgångspunkt från en uppräknig av den nuvarande grundlönen i Cp 10 — 17 400 kronor — med 12 procent skulle grundlönen i den nya mot Cp 10 svarande lönegraden böra fastställas till (19 488, avrundat till) 19 500 kronor. Därest nuvarande intervaller å löneplan 2 bibehållas intill löneklass 12 (18 600), skulle lämpligen lönen i en ny löneklass 13 kunna fastställas till 19 500 kronor. Vad angår löneplanens uppbyggnad ovanför sagda löneklass vill utredningen framhålla, att det icke synes erforderligt eller lämpligt att såsom i den nuvarande löneplanen 2 bibehålla intervaller på 600 kronor ända upp till 21 000 kronor. Det torde nämligen icke vara möjligt att åstadkomma en gradering av så höga chefstjänster som dem, varom här är fråga, på lönegrader, mellan vilka skillnaden i lön endast utgör 50 kronor i månaden. Om skatteökningen frånräknas, uppgår för övrigt skillnaden endast till 30 å 35 kronor i månaden. Då vidare vissa löneklasser i den nuvarande löneplan 2 icke alls utnyttjas (nr 13) eller utnyttjas endast för ett begränsat antal tjänster (nr 11 och 16), har utredningen ansett sig böra föreslå, att intervallerna närmast över den nya 13 lönegraden fastställas till 1 200 kronor. Denna intervall skulle bibehållas intill en ny löneklass 21 (grundlön 29 100 kronor). Intervallen skulle därefter utgöra 2 400, 2 400, 3 900 resp. 6 600 kronor. Lönen i högsta löneklassen skulle uppgå till 44 400 kronor (nuvarande grundlönen 39 600 kronor, uppräknad med 12 procent = 44 352 kronor).

I fråga om den nya löneklassen 20, vilken icke har någon direkt motsvarighet på den nuvarande löneplanen, har utredningen räknat med, att den skulle komma att tagas i anspråk för vissa nu i lönegrad Cp 19 placerade chefer för verk med stor lokalförvaltning.

Beträffande sitt förslag till ny inplacering i lönegrad av de statliga chefstjänsterna framhåller utredningen i fråga om byråchefs- och rådstjänsterna, att det i första hand gäller att taga ställning till om tjänsterna böra bibehållas på löneplan 1 eller om de böra överföras till löneplan 2. Härvid är att märka, att utredningen icke ansett sig ha att framlägga förslag om ändring av anställningsformen för olika slag av chefstjänster. Ett överförande av byråchefs- och rådstjänster till löneplan 2 förutsättes fördenskull normalt skola ske genom deras placering i Co-lönegrad såsom ordinarie tjänster, i den mån de för närvarande tillsättas med fullmakt eller konstitutorial. Under denna förutsättning begränsas skillnaden mellan de två alternativen till att avse två faktorer, nämligen 1) dyrortsgraderad lön eller icke samt 2) löneklassuppflyttning inom byråchefs- och rådsgraden eller endast ett lönebelopp. I analogi med vad som gäller i fråga om de i Ma 12 löneklass 37 placerade överstarna och de i Cb-lönegrad placerade rektorerna är det dock möjligt att konstruera en byråchefs- och rådsgrad på löneplan 1, som endast omfattar en löneklass. Valet skulle under sådana förhållanden stå mellan följande tre alternativ:

- 1) placering i Ca-lönegrad, omfattande fyra löneklasser på den dyrortsgrupperade löneplanen 1;
- 2) placering i Ca-lönegrad, omfattande en löneklass på den dyrortsgrupperade löneplanen 1;
- 3) placering i Co-lönegrad, omfattande en löneklass på den icke dyrortsgrupperade löneplanen 2.

Vissa myndigheter och personalorganisationer, som i yttranden till utredningen förordat, att byråchefs- och rådstjänsterna skola bibehållas på löneplan 1, ha närmare motiverat detta sitt ställningstagande. Härvid har i huvudsak framhållits, att övervägande skäl tala för att befattningshavarna i byråchefsgraden alltjämt skola åtnjuta dyrortsgrupperade löner och sålunda tillhöra löneplan 1 samt att sociala skäl tala för att byråcheferna och likställda komma i åtnjutande av den inkomstökning, som uppflyttning i löneklass vart tredje år innebär. Sist angivna motiv har anförts av Sveriges juristförbund, som tillagt att då förbundet ansåge det önskvärt, att chefstjänst av byråchefs-karaktär skulle uppnås senast i 45-årsåldern eller ungefär sammanfallande med den tidpunkt, som i familjens struktur kunde beräknas vara mest ansträngande för ekonomin (möjligen bortsett från tiden för bosättningen), det vore lämpligt med en viss kontinuerlig inkomstökning i form av löneklassuppflyttning.

Vad andra verkschefer och personalorganisationer framhållit till stöd för förslag om byråchefs- och rådstjänsternas överförande till löneplan 2 kan sammanfattas sålunda. Byråchefstjänsterna äro chefbefattningar och samtliga sådana befattningar böra i princip hänföras till löneplan 2 med lönegrader, som endast omfatta en löneklass. Den begynnelse-lön, som kan erbjudas, är av stor betydelse i fråga om vissa byråchefs- och rådstjänster. Löneplan 1 giver icke utrymme för erforderliga löneförbättringar. Av vissa yttranden framgår även, att dyrortsgruppering icke ansetts erforderlig i byråchefs- och rådsgraden.

Chefslöneutredningen har för egen del erinrat, att 1947 års riksdag i skrivelse nr 245 angående omorganisation av medicinalstyrelsen förklarade sig

vara av den meningen, att dåvarande löneplan C och dess motsvarighet i det nya avlöningsreglementet borde komma till användning endast i särskilda undantagsfall. Den rådande tendensen att hänföra allt flera befattningar till denna löneplan vore därför ägnad att ingiva betänkligheter. Då detta uttalande av riksdagen hänfört sig till dåvarande löneplan C, vilken avsetts endast för tjänster som tillsattes medelst förordnande på viss tid, har utredningen icke utan vidare ansett det tillämpligt på tjänster, som hänföras till nuvarande löneplan 2 men tillsättas medelst fullmakt eller konstitutorial. Uttalandet syntes därför icke utgöra hinder för en förutsättningslös prövning av spörsmålet, om byråchefs- och rådstjänsterna borde hänföras till löneplan 1 eller 2.

Skäl att överföra byråchefs- och rådstjänsterna till den icke dyrortsgrupperade löneplanen skulle enligt utredningens mening föreligga, om dyrortsgrupperingen saknade betydelse i det inkomstläge, som skulle komma att gälla för dessa tjänster enligt utredningens förslag, eller om spännvidden i dyrortsgrupperingen enligt löneplan 1 vore alltför stor i de högre inkomstlägena och därför missgynnade tjänstemän i dessa inkomstlägen på de lägre dyrorterna. Utredningen fann så icke vara förhållandet och anförde därom följande.

Visst underlag för bedömande av detta spörsmål kan erhållas i 1943 års dyrortskommittés och 1945 års lönekommittés betänkanden. Dyrortskommittén gjorde vissa utredningar angående spännvidden mellan levnadskostnaderna på dyraste och billigaste ort i olika inkomstlägen. Resultatet redovisas i kommitténs betänkande (SOU 1945: 32, s. 124—127). Därav framgår, att år 1944 spännvidden mellan Stockholm och billigaste ort var endast 15,1 % i inkomstläget 12 000 å 13 000 kronor mot 21,2 % i inkomstläget 4 000 å 5 000 kronor. Denna sammanpressning av spännvidden fortsätter sannolikt i än högre inkomstlägen. Minskningen i dyrortsspännvidden med stigande inkomstlägen har ock beaktats vid utformandet av löneplan 1, vilket närmare framgår av 1945 års lönekommittés betänkande I, s. 41. Vid angivna förhållande torde icke med fog kunna påstås, att ett bibehållande å löneplan 1 av tjänsterna i byråchefs- och rådsgraden skulle innebära en ofördelaktig lösning för de å lägre ort än 5-ort placerade tjänstemännen. I stället skulle ett överförande av ifrågavarande tjänstemän till löneplan 2 snarast innebära, att de å sådan lägre dyrort stationerade tjänstemännen bleve något gynnade i förhållande till dem i Stockholm och å andra 5-orter. Sist angivna förhållande är emellertid enligt utredningens mening icke något avgörande skäl mot ett överförande av tjänstemännen i byråchefs- och rådsgraden till löneplan 2. Önskemålet att utjämna rekryteringsförhållandena mellan Stockholm och orter i lägre ortsgrupp i fråga om exempelvis hovrättsråden skulle åtminstone i någon mån tillgodoses genom en sådan åtgärd.

Vad angår spörsmålet, om tjänstemän i byråchefs- och rådsgraden böra erhålla löneklassuppflyttningar eller icke, framhåller utredningen, att det kan äga en viss psykologisk betydelse, att tjänstemännen i byråchefs- och rådsgraden, som endast undantagsvis kunna räkna på ytterligare befordran, bibehållas vid den gradvisa löneförbättring, som systemet med löneklassuppflyttningar innebär. Mera vägande finner utredningen dock den synpunkten vara, att byråchefs- och rådstjänster i allmänhet torde tillträdas vid en

ålder, då utgifterna för familjen genomsnittligt sett äro förhållandevis höga. Detta skulle tala för att den nyutnämnde byråchefen omedelbart beredes den lön, som anses motiverad med hänsyn till hans ansvar och arbetsuppgifter. Vidare framhålles, att rekryteringen torde befrämjas, om byråchefs- och rådstjänstemännen avlönas enligt en lönegrad, vilken endast omfattar ett lönebelopp, som motsvarar slutlönen.

Utredningen påpekar vidare, att vissa övergångssvårigheter undvikas om byråchefs- och rådstjänstemännen inplaceras i en lönegrad som endast omfattar en löneklass. Härom anför utredningen bl. a. följande.

Vid de partiella tjänsteförteckningsrevisioner, som efter förslag av 1939 års tjänsteförteckningssakkunniga m. fl. genomförts år 1942 och följande år, har tjänsteman, vilkens tjänst uppflyttats i lönegrad, i regel erhållit samma löneklassplacering i den högre lönegraden som vid befordran. Skulle denna princip tillämpas vid en uppflyttning av byråcheferna från Ca 33 till Ca 37 blir följden, att samtliga byråchefer, som vid tidpunkten för uppflyttningen äro placerade i någon av löneklasserna 33—35, placeras i 37 löneklassen och att samma löneklassplacering kommer de i 36 löneklassen placerade byråcheferna till del, under förutsättning att de icke tillhört sistnämnda löneklass i minst tre år. Ett sådant resultat finner utredningen synnerligen otillfredsställande. Enligt utredningens mening måste av utredningen föreslagen uppräknig av byråchefslönerna till väsentlig del betraktas som en justering av 1947 års lönereglering och endast till viss del som en partiell tjänsteförteckningsrevision. Ett stöd för denna uppfattning har utredningen funnit i direktiven för 1949 års tjänsteförteckningskommitté, enligt vilka den nya kommittén har att vid tjänsteförteckningsrevisionen hålla sig inom ramen för det allmänna löneläge, som fastställts genom 1947 års lönereglering eller som för byråchefer m. fl. kan bliva fastställt på grundval av förevarande utredning. Med beaktande härav synes lönerevisionen för byråchefs- och rådstjänstemännen i förevarande avseende vara att jämställa med den lönerevision, som tjänsteförteckningsrevisionen för viss statsanställd sjukvårds- och ekonomipersonal i förening med 1947 års lönereglering medförde för bl. a. den lägre ekonomipersonal, som före den 1 juli 1947 tillhört lönegrad med någon av beteckningarna V, MV, Ek och U. Enligt 6 § h) kung. 1947:553 med övergångsbestämmelser i anledning av ikraftträdandet av nya avlöningsreglementen skulle för tid före den 1 juli 1947 tjänsten anses ha varit åsatt lönegradsbeteckningen Ce och det lönegradsnummer, som åsattes tjänster av motsvarande slag fr. o. m. sagda dag. Detta innebar, att vederbörande fick för löneklassplacering i den nya lönegraden tillgodoräkna sig hela anställningstiden i den tidigare gällande lönegraden.

Såsom ett särskilt skäl att vid byråchefs- och rådstjänsternas lönegradsuppflyttning tillämpa ett tillgodoräkningsförfarande må framhållas, att resultatet av lönerevisionen eljest blir ojämnt icke blott inom den grupp, som nu är placerad i Ca 33, utan även i förhållande till de i Cp 10 nu placerade byråcheferna.

Utredningen har sålunda kommit till den uppfattningen, att om byråcheferna uppflyttas i lönegraden 37, starka skäl tala för en övergångsbestämmelse, som innebär, att byråchef i den nya lönegraden erhåller den löneklassplacering, som skulle ha tillkommit honom, om byråchefstjänsten varit placerad i 37 lönegraden vid den tidpunkt, då han tillträdde sagda tjänst, och omräkning av hans lönetur skett enligt övergångsbestämmelserna vid 1947 års lönereglering. Därest en sådan bestämmelse med säkerhet kunde

begränsas till att gälla nu förevarande uppflyttning av byråchefs- och rådstjänsterna, skulle utredningen icke tveka att förorda densamma. En sådan omräkning av löneturen för innehavarna av sagda tjänster skulle icke möta några större svårigheter. Det är emellertid icke uteslutet, att fastställandet av en sådan regel för byråchefs- och rådstjänsterna skulle medföra konsekvenser vid kommande tjänsteförteckningsrevision. En omräkning av löneklassplaceringarna i samband med en sådan revision skulle kunna bli mycket omfattande och medföra betydande kostnadsökningar. Utredningen, som endast har att pröva frågan för byråchefs- och rådstjänstemännens del, har tvekat att för dem föreslå en tillgodoräkningsregel, som kan få konsekvenser för andra, betydligt större tjänstemannagrupper.

Efter övervägande av de skäl, som tala för och emot en lösning enligt vart och ett av nämnda tre alternativ har utredningen funnit det alternativ, enligt vilket byråchefs- och rådstjänsterna bibehållas å den dyrortsgrupperade löneplanen men där inplaceras i en lönegrad Ca (Ce, Cg) 37, som endast omfattar löneklassen 40, vara att föredraga framför de båda övriga.

Om angivna ändring av lönegrad Ca 37 icke kommer till stånd, böra enligt utredningens mening byråchefstjänsterna placeras i lönegrad Ca 37 med dess nuvarande konstruktion med 4 löneklasser. Detta alternativ har utredningen emellertid ansett sig kunna tillstyrka endast under förutsättning att en övergångsbestämmelse av nyss antytt innehåll meddelas.

Skulle vad sålunda förordats icke anses kunna godtagas, har utredningen funnit sig böra tillstyrka överförande av byråchefs- och rådstjänstemännen till den icke dyrortsgrupperade löneplanen 2. Härvid bör enligt utredningens uppfattning icke kunna ifrågakomma annan placering än i nya lönegraden Co 13.

Såsom inledningsvis framhållits, har utredningen på grund av tillsättandet av 1949 års tjänsteförteckningskommitté icke haft att ingå på en prövning av löneställningen för tjänstemän med lägre placering än i lönegrad Ca 33 på löneplan 1 och lönegrad Cp 10 eller Cr 10 på löneplan 2. Med hänsyn till att utredningen enligt givna direktiv haft att klarlägga, huruvida den nuvarande normala lönenivån för byråchefs- och rådsgraden kan anses riktigt avvägd såväl i och för sig som med hänsyn till löneställningen för tjänstemän i närmast under Ca 33 liggande lönegrader, har utredningen emellertid ansett sig böra redovisa, om och i vad mån det efter ett genomförande av utredningens förslag om byråchefstjänsternas lönegradsplacering enligt utredningens mening finnes utrymme för en förbättring av löneställningen för de tjänster, som nu äro placerade närmast under byråchefstjänsterna på löneskalan. Utredningen har därvid understrukt, att utredningen anser det synnerligen angeläget, att byråchefs- och rådstjänsternas karaktär av chefs-tjänster med ansvar för en huvuddel av ett verks arbetsområde eller annat ansvar av motsvarande betydenhet markeras genom ett avsevärt löneavstånd mellan byråchefstjänsterna och de närmast därunder liggande tjänsterna. Med den föreslagna placeringen av byråcheferna böra därför enligt utredningens mening lönegraderna 33—36 över huvud taget icke utnyttjas

för tjänstemän, inordnade i den ordinarie byråorganisationen. Där inom större organisationsenhet i ett ämbetsverk chefen intager en högre ställning än vanlig byråchef, bör det dock ej vara uteslutet att inplacera närmast underordnad tjänsteman i förslagsvis Ca 34. Samma placering har utredningen ansett kunna ifrågakomma för chef för lokal förvaltning.

Remissyttrandena. *Överbefälhavaren* ansluter sig till utredningens uppfattning om behovet av en höjning av byråchefernas löneställning och understryker, att motsvarande även gäller för andra militära chefstjänstemän än byråchefer. *Överbefälhavaren* har emellertid ifrågasatt om med hänsyn till det civila löneläget ens en månadslön på 2 000 kronor i byråchefs- och rådsgraden kunde giva staten tillräcklig konkurrenskraft. I varje fall synetes denna lönenivå utgöra ett minimum, som icke utan allvarliga olägenheter för rekryteringen kunde underskridas. Under hänvisning härtill har *överbefälhavaren* uttalat sig för en omarbetning av löneplan 2.

Beträffande inplaceringen i lönegrad av de statliga chefstjänsterna anför *överbefälhavaren* i huvudsak följande.

Vissa befattningar i högre staber samt militära byråchefstjänster i de centrala ämbetsverken böra i lönehänseende jämställas med civila byråchefsbefattningar. Härutöver böra beaktas samtliga beställningshavare i lönegrad Ma 11 (överstelöjtnant, kommandörkapten av 1. graden), vilka tjänstgöra såsom chefer eller närmast under högre chefer i befattningar som äro förenade med stort ansvar och omfattande arbetsuppgifter (förbands- och fartygschefer, skolchefer, utbildningsledare m. fl.) Steget mellan lönegraderna Ma 11 samt Ma 10 är icke tillräckligt stort med hänsyn till dels skillnaden i arbetsuppgifter, dels det fåtal beställningar, som finnas i den förstnämnda graden i förhållande till den sistnämnda. Närmast kan lönegrad Ma 11 (löneklasserna 32—33—34) jämföras med lönegrad Ca 33 (33—34—35—36), d. v. s. nuvarande byråchefsgraden. Därest en uppflyttning av byråchefsgraden sker till Ca 37:40 (en löneklass), bör av anförda skäl motsvarande uppjustering göras även för beställningshavare i Ma 11.

Beträffande de högre chefsbefattningarna från Ma 12 (Mo 12) och uppåt bör nuvarande Ma 12 överflyttas till löneplan 2 (Mo 12) samt — för bibehållande av spännvidden — en ändring i inplaceringen av övriga militära högre chefsbefattningar göras.

De avsevärda skillnaderna i lönehänseende mellan exempelvis vissa generaldirektörer och de högsta militära chefsposterna (*överbefälhavaren* och försvarsgrenscheferna) stå icke i rimlig relation till de militära högsta chefernas ansvar och arbetsuppgifter. Här må endast nämnas, att cheferna för krigsmaterielverket och riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap inplacerats i lönegraderna Cp 23 resp. Cp 22, medan *överbefälhavaren* och försvarsgrenscheferna placerats i Mp 21 resp. Mp 20. Vilka synpunkter som än läggas på affärsdrift m. m., torde man icke kunna bortse ifrån att som företag betraktade varken krigsmaterielverket eller riksnämnden kunna jämföras med försvarsgrenarna i fråga om verksamhetens omfattning.

Försvarets civilförvaltning tillstyrker, att ett på föreliggande betänkande i huvudsak grundat förslag till allmän lönerevision snarast genomföres. Ett ytterligare uppskjutande av ställningstagandet till förevarande spörsmål borde icke ifrågakomma, vare sig med åberopande av andra pågående löne-

utredningar eller med hänsyn till påbörjade eller ifrågasatta undersökningar i organisatoriska frågor. I fråga om detaljerna i utredningens förslag framhåller civilförvaltningen i huvudsak följande.

Även om civilförvaltningen för sin del anser, att en höjning av byråchefslönerna till lägst 2 000 kronor per månad vore fullt befogad, vill ämbetsverket likväl icke nu framlägga något yrkande härom utan tillstyrker, att lönenivån för byråchefer bestämmas på sätt utredningen förordat och att högre tjänstemän än byråchefer erhålla en procentuellt sett lika stor förhöjning av lönen. Vad angår de militära beställningshavarna i Ma 12 bör den nuvarande lönerelationen till byråcheferna bibehållas. I anledning av utredningens uttalande om de kommunalt anställda tjänstemännens löner vill civilförvaltningen understryka, att ett genomförande av det föreliggande förslaget icke i och för sig behöver medföra en rubbning av dessa löner.

Beträffande löneplan 1 har utredningen anvisat olika vägar för den erforderliga utbyggnaden. Av dessa synes det alternativ, varigenom likformighet vinnes med landstingens och städernas löneplaner, främst böra ifrågakomma. Utredningens förslag till omarbetning av löneplan 2 föranleder icke någon erinran från civilförvaltningen.

Valet mellan utredningens olika alternativ för byråchefs- och rådstjänsternas inplacering framstår såsom ganska vanskligt. Emellertid torde vissa skäl tala för att byråchefstjänsterna bibehållas å löneplan 1. På grund härav och då det knappast synes tillrådligt att beträffande nu ifrågavarande tjänster tillskapa de av utredningen skisserade övergångsbestämmelserna, har civilförvaltningen stannat för alternativet med en inplacering i 37 lönegraden, 40 löneklassen.

Statskontoret ansluter sig helt till utredningens uppfattning, att en relativt väsentlig höjning av chefslönerna bör komma till stånd för att göra det möjligt för staten att i konkurrens med icke-statlig verksamhet förvärva personer, som äro skickade att fullgöra de med byråchefs- och rådstjänsterna förenade arbetsuppgifterna samt rekrytera de än högre statstjänsterna. Statskontoret har också förklarat sig berett att acceptera det alternativ, enligt vilket byråchefs- och rådstjänsterna skulle placeras i lönegrad Ca 37:37—40. Däremot har statskontoret icke kunnat ansluta sig till utredningens förslag till ändring av löneplan 2. Härom anför statskontoret i huvudsak följande.

Statskontoret kan icke finna, att uppräknings av grundlönerna med 12 procent innebär en konsekvent tillämpning av betraktelsesättet med den rörliga förhöjningen som en integrerande del av totallönen. Alla jämförelser böra i stället göras med utgångspunkt från totallönerna, d. v. s. de i löneplanerna angivna grundlönerna, inberäknat rörlig lönedel efter 12 procent med gällande maximering. Löneförbättringen bör avvägas så, att maximeringens slopande jämte det höjda grundlönebeloppet tillsammans giva den procentuella löneförbättring, som ansetts böra eftersträvas. Det av utredningen tillämpade förfaringsättet leder annars till att den procentuella löneökningen i de högsta lönelägena på grund av den progressivt stegrade effekten av maximeringens slopande kommer att överstiga 20 procent.

Statskontoret kan icke tillstyrka, att byråcheferna hänföras till den icke dyrortsgrupperade löneplan 2 eller att de — med principiell avvikelse från själva konstruktionen av löneplan 1 — placeras direkt i slutlöneklassen av lönegrad Ca 37. Sistnämnda alternativ synes främst ha valts till undvikande

av prejudicerande övergångsbestämmelser för inplacering av byråcheferna i den nya högre lönegraden. Ett dylikt motiv för avsteg från den normala lönegrads- och löneklasskonstruktionen torde knappast böra godtagas. Ämbetsverket anser även, att farhågorna för eventuella konsekvenser vid den kommande tjänsteförteckningsrevisionen av den av utredningen såsom komplement förordade övergångsregeln icke böra överdrivas. Därest emellertid 1949 års tjänsteförteckningskommitté skulle finna regeln i fråga innebära ett föregripande av dess utredningsarbete, kan det måhända vara förtjänt att överväga viss begränsning av rätten att för inplacering i den nya lönegraden tillgodoräkna den tid vederbörande tillhört den för hans byråchefstjänst nu gällande lönegraden, exempelvis genom generellt avdrag av tre år.

Statskontoret kan helt ansluta sig till utredningens uppfattning rörande behovet av en omarbetning av löneplanerna 1 och 2. Då emellertid denna fråga faller utanför ramen för den verkställda undersökningen, som syftar till en så snart som möjligt efter det nuvarande lönestoppets hävande genomförd förbättring av chefstjänstemannalönerna, torde man tills vidare böra begränsa sig till de ändringar i löneplan 2, som bliva en direkt följd av den föreslagna uppräknings av byråchefslönerna. Under hänvisning till vad statskontoret i det föregående anfört rörande metoden för löneförbättringens beräkning föreslår statskontoret, att löneplan 2 ändras på sådant sätt, att den procentuella löneförhöjningen *totalt* kommer att motsvara *högst* den för byråchefer föreslagna, d. v. s. 13 å 14 procent.

En viss regressivitet vid utmätande av löneförbättringen i de högre lönegraderna inom löneplan 2 kan måhända vara motiverad redan av den anledningen, att de högsta lönerna utmätts efter helt andra och mer schablonmässiga beräkningsgrunder än lönerna å löneplan 1 och sannolikt också under visst hänsynstagande till den ekonomiska effekten av maximeringen.

En *reservant inom statskontoret* har med utgångspunkt från att maximeringen av den rörliga delen av lönen tills vidare bibehålles ansett den av utredningen föreslagna konstruktionen av löneplan 2 i huvudsak kunna godtagas. Däremot borde en inplacering av tjänsterna i den nya löneplanens olika lönegrader icke verkställas på basis av den föreliggande utredningen. Utredningen syntes nämligen icke ha tillräckligt beaktat, att löneplan 2 vid nyinrättandet av chefstjänster i viss omfattning använts som ett instrument för att kompensera det i och för sig otillfredsställande löneläget för byråcheferna å löneplan 1, oaktat dessa nytillkomna tjänster kvalitativt vore att jämställa med byråchefsbefattningar. Vidare hade för vissa chefstjänstemän partiella tjänsteförteckningsrevisioner genomförts, till vilka hänsyn även måste tagas i detta sammanhang. I fråga om löneklassplaceringen för de byråchefer, som uppflyttats från Ca 33 till Ca 37, förordar samme reservant, att sedvanliga sneddningsregler först tillämpas vid en tänkt placering av byråcheferna i 35 lönegraden och att därefter den av utredningen angivna löneklassplaceringsregeln tillämpas.

Statens lönenämnd har funnit en allmän löneförbättring för de statliga chefstjänstemännen påkallad. Utredningens principförslag i fråga om storleken av den allmänna löneförbättringen, 12 procent å grundlönen, har icke heller givit lönenämnden anledning till erinran. Lönenämnden har jämväl

ansett sig böra ansluta sig till förslaget om ändring och utbyggnad av löneplan 2. Därest en utbyggnad av löneplan 1 anses böra komma till stånd, anser lönenämnden, att densamma — av skäl utredningen anfört — bör anslutas till den av vissa städer tillämpade löneplanen.

De skäl, som i betänkandet återopats till förmån för de olika alternativen för byråchefs- och rådstjänsternas inplacering, leda enligt nämndens mening närmast till den slutsatsen, att ifrågavarande tjänster böra placeras i den nya lönegraden Co 13. Genom en sådan inplacering skulle bl. a. ifrågavarande tjänsters karaktär av chefstjänster ytterligare markeras. Jämväl de överstar, som äro placerade i lönegraden Ma 12 å löneplan 1, anser nämnden böra överföras till löneplan 2 med placering i 13 lönegraden.

Frågan om användning av lönegraderna 33—36 för vissa byråchef underordnade tjänstemän samt för chefer för lokal förvaltning bör enligt lönenämndens mening icke upptagas till övervägande annat än i samband med 1949 års tjänsteförteckningskommittés arbete.

Svenska landstingsförbundet framhåller, att kommunernas löner varit mer rörliga än statens och att till följd härav den kommunala lönesättningen i många fall mera närmat sig den privata än den statliga. Enligt förbundets uppfattning bör emellertid de offentliga arbetstagarna i sin lönesättning icke följa de mera konjunkturbetonade fluktuationer, som utmärka lönesättningen på den privata marknaden, utan betrakta löneutvecklingen i allmän tjänst på mera lång sikt. Med utgångspunkt härifrån anser förbundet att förevarande lönefråga bör prövas med särskild varsamhet och att den nuvarande — måhända tillfälligt — höga lönesättningen på det privata området icke bör tillåtas slå igenom allt för kraftigt på de statliga och kommunala områdena.

Förbundet, vilket — såsom redan nämnts — är mycket tveksamt om lämpligheten av att slopa maximeringen av den rörliga förhöjningen, uttalar vidare att, därest en skälig löneförbättring av byråchefernas och rådstjänstemännens löneställning befinnes påkallad, denna bör kunna ske inom ramen för gällande löneplan 1. Förbundet har dock icke kunnat ansluta sig till utredningens förslag, att dessa befattningshavare skola placeras i högsta löneklassen av ifrågakommande lönegrad. Då ifrågavarande lönerreglering närmast synes vara att betrakta som en justering av 1947 års lönerreglering, önskar förbundet, att samma principer, som då tillämpades vid inplacering å löneplan, böra vinna tillämpning även vid byråchefs- och rådstjänstemännens inplacering i den högre lönegrad, som nu kan ifrågakomma.

Svenska stadsförbundet har ansett sig icke ha att ingå på någon närmare saklig prövning av det föreliggande förslaget, till vilket förbundet sålunda icke önskat taga ställning. Beträffande den föreslagna löneregleringens eventuella konsekvenser å det kommunala området har förbundet framfört i huvudsak följande synpunkter.

Ett av de skäl som framförts till stöd för förslaget är, att lönerna för ifrågavarande statstjänstemän äro lägre än motsvarande kommunala befattningshavares löner. I anslutning härtill uttalas att »det synes angeläget, att ett genomförande av utredningens förslag för statstjänstemännens del icke medför en motsvarande lönerevision för de kommunalt anställda».

Städerna, utom Stockholm, ha under åren 1947—48 genomfört allmänna tjänsteförteckningsrevisioner. Därvid ha de anpassat sina löneplaner efter statens löneplan 1 och antagit bestämmelser om rörlig förhöjning av lönerna, som ansluta till statens bestämmelser och sålunda även till den nu enligt dessa gällande maximeringen. Det är riktigt att den kommunala lönesättningen efter dessa revisioner ej sällan kommit att ligga på en högre nivå än den där motsvarande statstjänstemannalöner nu ligga. I den mån löneförhöjningen för de högre statstjänstemännen nu ges i den formen, att den rörliga förhöjningens maximering slopas, och därest resultatet härav blir, att maximeringen slopas även på det kommunala området, blir följden tydligen, att löneklyftan mellan kommunala och statliga tjänstemän icke blott vidmakthålles utan — på grund av de förras högre löneläge — t. o. m. något vidgas. Med organisationernas saxningstaktik finnes givetvis även stor risk för att en statlig löneförbättring i form av höjda grundlöner skall åberopas och utnyttjas såsom ett led i löneaktioner mot kommunerna på samma sätt som de kommunala löneförhöjningarna för de senaste löneregleringarna nu åberopas mot staten.

SR har uttalat bl. a., att ökningen av grundlönen med omkring 12 procent får betraktas som ett minimum. För byråchefernas del bör denna grundlöneökning åstadkommas genom att byråcheferna överföras till den nya löneplan 2 och placeras lägst i 13 lönegraden.

Med anledning av utredningens uttalande, att lönegraderna 33—36 å löneplan 1 icke böra utnyttjas för tjänstemän i den ordinarie byråorganisationen, framhåller förbundet, att förhållandena inom olika förvaltningsområden äro så skiftande, att undantag härifrån i vissa fall kunna anses motiverade.

SACO har uttalat, att byråchefs- och rådslönen bör uppgå till minst 24 000 kronor per år (vid då rådande levnadskostnadsnivå). Till stöd härför anför SACO i huvudsak följande.

Utredningens uppfattning, att »vid nuvarande levnadskostnadsnivå en månadslön på omkring 2 000 kronor skulle vara motiverad», har stöd i de faktiska förhållandena på den privata arbetsmarknaden. Med utredningens ensidigt ekonomiska inställning att i princip endast framlägga förslag om en konkurrensduglig lön ha vissa synpunkter av väsentligen social karaktär men med betydelse för arbetstagarens möjligheter att fullgöra en god arbetsprestation kommit i bakgrunden. Det skulle ha varit av betydelse att få utrett, vilken standard en statlig cheftjänsteman bör anses vara berättigad till. Enligt SACO:s uppfattning skulle en objektiv utredning och värdering på grundval av en sådan frågeställning sannolikt medföra en välviligare syn på chefslönerna än vad som nu ofta är fallet.

Det kan ifrågasättas, om utredningen med sitt förslag nått syftet att åstadkomma ett så betydande avstånd mellan byråchefstjänster och närmast underliggande tjänster, att befordran till byråchef skulle innebära en verklig inkomstförbättring. Dels utgör den behållna inkomstskillnaden mellan slut-

lönen i normalt närmast underliggande befordringssteg (förste byråsekreterar- och förste byråingenjörstjänster i 29 lönegraden) och den föreslagna byråchefslönen 240 kronor i månaden för en tvåbarnsfamilj (i realiteten kanske inte ens så mycket, eftersom barnen i en byråchefsfamilj i allmänhet torde ha uppnått eller inom kort uppnå ålder, då barnbidrag icke längre utgå), dels torde utredningens uttalande om att lönegraderna 33—36 över huvud taget icke skola utnyttjas för tjänstemän inordnade i den ordinarie byråorganisationen kunna starkt ifrågasättas. I sistnämnda hänseende måste beaktas, att utredningen icke ingått på en värdering av dessa tjänstemäns arbetsuppgifter och sålunda icke rimligtvis kunnat göra något bindande uttalande beträffande löneställningen för denna personal. För SACO förefaller det ofrånkomligt, att den nu pågående tjänsteförtekningsrevisionen beaktar de uppgifter om lönesättningen i privat och kommunal tjänst, som kunna redovisas och som otvivelaktigt utvisa, hur mellangradstjänsterna i statsförvaltningen för närvarande undervärderas.

SACO förordar en fullständig omarbetning av löneplan 1 så att grundlönen skulle utgöra i löneklass 37 19 464 kronor, i löneklass 38 20 436 kronor, i löneklass 39 21 456 kronor och i löneklass 40 22 524 kronor.

Under förutsättning att löneplan 1 ändras i enlighet härmed tillstyrker SACO byråchefernas inplacering i lönegrad Ca 37, omfattande löneklasserna 37—40.

Denna ändring av löneplan 1 bör enligt SACO:s mening föranleda en motsvarande ändring av löneplan 2. Den av utredningen föreslagna relationen mellan de båda löneplanerna borde därvid bibehållas. Enligt det av SACO framlagda förslaget till ny löneplan 2 skulle grundlönen i nya lönegraden Cp 13 utgöra 22 800 kronor, i nya Cp 19 37 200 kronor och i nya Cp 25 60 000 kronor. Beträffande utformningen i övrigt av löneplanerna 1 och 2 torde få hänvisas till handlingarna i ärendet.

TCO har förklarat sig anse, att den av utredningen föreslagna löneförbättringen är sakligt sett otillräcklig och att en ytterligare omedelbar förhöjning av lönen är väl motiverad. TCO har likväl funnit sig böra godtaga förslaget under förutsättning att byråchefs- och rådstjänsterna placeras i lönegrad Co 13 och att löneregleringen genomföres fr. o. m. den 1 januari 1951 eller allra senast fr. o. m. den 1 juli samma år. I övrigt anför TCO bl. a. följande.

Då utredningens förslag till reglering av chefstjänstemannalönerna fått en restriktivare utformning än som med hänsyn till i andra delar av betänkandet anförda motiveringar kan anses befogat, synes önskvärdheten av en större löneskillnad icke böra förhindra den justering av löneställningen i närmast underliggande befattningar, vilken må kunna konstateras vara skälig, även om det blir nödvändigt att undvika en återgång till nuvarande orimliga relationer. Den av utredningen konstaterade tendensen att genom högre lönegradsplacering kompensera den sjunkande reallönenivån inom löneskalans övre del, har på intet sätt varit så påtaglig, att den minskar behovet av att vid den allmänna tjänsteförtekningsrevisionen få ett tillrättaläggande av den också för andra högre tjänstemän ogynnsamma löneutvecklingen. Statens möjlighet att konkurrera om kvalificerad arbetskraft kan ej heller stärkas enbart genom höjning av chefslönerna.

Utredningen har i den grundläggande frågan om löneavvägningen för byråchefs- och rådstjänsterna funnit en månadslön på omkring 2 000 kronor motiverad mot bakgrunden av den nuvarande lönenivån i icke-statlig verksamhet. Likväl förordas en löneställning av endast 1 800 kronor per månad. Motiveringen för denna nedprutning är enligt TCO:s mening på intet sätt övertygande. Utredningen förbigår dels att den större tryggheten samtidigt innebär en större bundenhet, som är en fördel för staten-arbetsgivaren och en nackdel för den anställde, dels ock att vad det gäller med chefstjänster inom statsförvaltningen jämförliga befattningar på andra områden anställningstryggheten för innehavare av dylika förtroendeposter torde vara nära nog jämbördig.

Ur synpunkten av statsförvaltningens intresse torde en löneförbättring av sådan storlek vara motiverad, att statsverkets konkurrensförmåga i fråga om kvalificerad arbetskraft återställes åtminstone till förkrignivå. Med hänsyn till den utjämning med avseende på andra löneförmåner än kontantlön, som ägt rum beträffande statlig och enskild tjänst, vore det för detta ändamål erforderligt, att de statliga lönerna höjdes något mer, relativt sett, än vad som skett i fråga om lönerna i privat tjänst under motsvarande tid.

Om TCO anser sig böra godtaga utredningens förslag, sker detta under trycket av de för närvarande helt otillfredsställande förhållandena. En reglering av lönerna i byråchefs- och högre grader hade rätteligen bort ske redan i anslutning till 1947 års löne reglering. Ifrågavarande befattningshavare ha sålunda under flera år gått förlustiga de löneförmåner, de rättvisligen bort komma i åtnjutande av. Allt efter som åren gå ökar också antalet av dem, som på grund av uppnådd pensionsålder nödgas lämna tjänsten utan att ha blivit delaktiga av den löneförbättring de haft befogade anspråk på. Det är därför ur flera synpunkter ytterst angeläget, att lösningen av lönespörsmålet nu icke ytterligare förhalas.

TCO förutsätter, att för löne regleringen tillämpas det alternativ, enligt vilket byråchefs- och rådstjänster placeras i den nya lönegraden Ca 13. Därest tjänsterna i fråga skulle placeras i Ca 37:40 erhålles icke ens den månadslön av 1 800 kronor — rörligt tillägg utan maximering inräknat — som utredningen förordar. Det förutsättes även att differentieringsfrågan med det snaraste blir föremål för omprövning.

Utöver de i betänkandet angivna skälen för placering av byråchefstjänsterna å löneplan 2 må framhållas, att den lönedifferentiering, som torde bliva en följd av den av utredningen förordade organisationsundersökningen och detaljprövningen av lönegradsplaceringen, lättare kan genomföras, då fråga endast blir om att välja olika lönegrader inom samma löneplan. Det må påpekas också, att statsskatterna ha en starkt dyrortsutjämnande effekt i de högre inkomstlägena. Slutligen kan framhållas, att ett betydande antal chefstjänstemannagrupper, där befattningarna äro spridda på olika dyrorter, redan tillhöra löneplan 2, exempelvis häradshövdingar, vägdirektörer och länsarkitekter. Vidare skall enligt utredningens förslag jämväl landssekreterare och landskamrerare överflyttas till löneplan 2 och den s. k. professorsutredningen utmynnar likaledes i förslag om överflyttning till löneplan 2 av professorerna.

Särskilda framställningar. I detta sammanhang torde jag få anmäla, att sedan chefslöneutredningens betänkande framlagts från myndigheter och organisationer inkommit framställningar, som syfta till att i samband med prövningen av de i betänkandet framlagda förslagen vissa chefstjänsters

inplacering å löneskalan skall upptagas till särskild prövning. Då avsikten icke är att nu ompröva den inbördes relationen mellan olika chefstjänster, synes icke påkallat att här redogöra för innehållet i framställningarna. I två av framställningarna ha emellertid framförts vissa förslag av principiell innebörd, vilka torde böra redovisas här.

Vattenfallsstyrelsen har i skrivelse den 6 oktober 1950 hemställt, att Kungl. Maj:t måtte av 1951 års riksdag utverka bemyndigande att i enlighet med vissa i skrivelsen angivna riktlinjer tilldela tjänstemän i ledande ställning vid statens vattenfallsverk personliga lönetillägg. Såsom motive-ring för sitt förslag anför styrelsen bl. a. följande.

Antalet nyanställda högskoleingenjörer har under senare år icke motsvarat behovet av sådan arbetskraft. Härtill kommer att avgången bland högskoleingenjörerna ökat. Detta har för verket medfört ett kännbart underskott på sådana ingenjörer, vilket verket sökt kompensera genom att befordra även icke-högskoleingenjörer till ledande poster. Möjligheterna att på detta sätt få tillräckligt kvalificerad ledande personal äro emellertid begränsade. År 1945 funnos vid verket 16 ingenjörer i 25 och högre lönegrader, som voro icke-högskoleingenjörer. År 1950 var motsvarande siffra 68. Högskoleingenjörernas antal hade under samma tid ökat från 166 till 240.

Antalet tekniska tjänstemän inom det ledande skiktet, som under åren 1945—1950 avgått på egen begäran före pensionsåldern, uppgår till ett 70-tal högskoleingenjörer samt 11 läroverks- och instituttsingenjörer i lönegrad 25 och högre. Medelanställningstiden för dessa tjänstemän utgjorde ej fullt sex år.

Under de sista fyra åren ha 4 jurister på egen begäran lämnat verket. Medelanställningstiden för dessa ligger vid två år.

Vattenfallsstyrelsen har även behov av andra kvalificerade specialister, t. ex. jägmästare, lantmätare, fiskeriexperter etc. Rekryteringen av dessa är mycket svår och i vissa fall helt omöjliggjord. Styrelsen blir i dylika fall hänvisad till att anlita den konsulterande expertis, som finnes i fria marknaden, vilket brukar ställa sig ganska dyrbart.

Orsaken till vattenfallsstyrelsens svårigheter på personalområdet är närmast att söka i det förhållandet, att löneläget för ledande personal inom statens verk ligger avsevärt lägre än inom enskilda och kommunala företag. Vissa uppgifter rörande löneläget inom enskilda och kommunala företag ha varit för styrelsen tillgängliga och av dessa har styrelsen fått den uppfattningen, att chefslönenivån inom de enskilda företagen måste i stort sett anses ligga dubbelt så högt som inom verket. Motsvarande löneläge inom de kommunala företagen synes vara något lägre, men dock ca 50 procent högre än inom verket. Det bör tilläggas, att de enskilda företagen ha möjlighet att utanför ramen av kontantlönen lämna vissa naturaförmåner, vilka icke kunna tillförsäkras stats-tjänstemännen men ofta äga ett stort realvärde.

Under återopande av det anförda hemställer vattenfallsstyrelsen — i syfte att möjlighet skall öppnas att individuellt avpassa lönerna för verkets ledande personal — att Kungl. Maj:t av riksdagen måtte utverka bemyndigande att på förslag av vattenfallsstyrelsen få tilldela tjänstemän vid statens vattenfallsverk personliga lönetillägg. Dessa tillägg skulle kunna tilldelas tjänstemän i chefsställning ävensom andra för verket särskilt värdefulla tjänstemän i ledande ställning. Beloppen skulle bestämmas i varje särskilt fall. I gengäld skulle vederbörande tjänsteman förbinda sig att

kvarstå i verkets tjänst visst antal år. Skulle ett system med lönetillägg icke böra ifrågakomma, anser vattenfallsstyrelsen, att den ledande personalen skulle kunna kontraktsanställas.

Chefen för domänstyrelsen har i skrivelse den 2 december 1950 hemställt bl. a., att generaldirektören, överdirektören och försäljningschefen i domänstyrelsen skola — i stället för lön enligt löneplan — erhålla särskilda arvoden, som för varje särskilt fall fastställas av Kungl. Maj:t, och därjämte rätt till pension efter lämplig lönegrad. Arvodena skulle, liksom i näringslivet i övrigt, helt bestämmas och avpassas efter möjligheten att för tjänsterna kunna förvärva de lämpligaste kandidater, som över huvud taget stå att få.

Vissa specialfrågor.

Chefslöneutredningen. Vid en lönerevision för de statliga chefstjänstemännen uppkomma vissa speciella frågor rörande inplaceringen av särskilda tjänster m. m. En del av dessa frågor ha berörts av chefslöneutredningen.

Tjänster i lönegraderna Ca 34—Ca 37. I lönegraderna Ca 34—Ca 37 äro f. n. placerade följande tjänster.

Antal	Tjänst	Lönegrad
1	förste taxeringsintendent	Ca 35
2	kanslidirektörer	Ca 37
24	landskamrerare	Ca 37
24	landssekreterare	Ca 37
1	skattedirektör	Ca 37

Beträffande tjänsten som förste taxeringsintendent har utredningen funnit övervägande skäl tala för att frågan om löneställningen för denna befattning hänskjutes till 1949 års tjänsteförteckningskommitté, vilken har att pröva de i lönegrad Ca 32 placerade taxeringsintendenternas lönegrads-placering. I avbidan härpå bör enligt utredningens mening tjänsten bibehållas i lönegrad Ca 35.

Landssekreterare och landskamrerare skola enligt utredningens förslag överföras till löneplan 2 och placeras i lönegraden Co 15 å den nya löneplanen. Till stöd för detta förslag har framhållits, att den nuvarande grundlönen i lönegrad Ca 37 löneklass 40 å 5-ort uppgår till 19 056 kronor för år samt att detta belopp uppräknat med 12 procent (ungefär motsvarande den procentuella grundlöneökningen för byråchef) utgör 21 343 kronor, medan grundlönen i den föreslagna lönegraden Co 14 utgör 20 700 kronor och i nya lönegraden Co 15 21 900 kronor. Valet av löneplan 2 för ifrågavarande tjänster har av utredningen motiverats med att dessa tjänster mera äro att jämställa med souschefstjänster än med byråchefstjänster. Även för kanslidirektörerna och skattedirektören föreslår utredningen placering i lönegrad Co 15 å nya löneplan 2.

Överstar i lönegrad Ma 12. Lönegraden Ma 12 omfattar f. n. endast 37 löneklassen å löneplan 1. Utredningen förordar att, därest en löneförbättring genomföres för byråchefs- och rådstjänsterna, lönegrad Ma 12 skall omfatta en ny löneklass 41, som alltså skulle tillkomma utöver de 40 löneklasser, som finnas å löneplan 1. Utredningen bar nämligen ansett skäl föreligga för bibehållande av den hittillsvarande relationen mellan byråchefs- och rådstjänstemän, å ena, samt överstar i Ma 12, å andra sidan.

Tjänster i lönegrad Cp 11 samt Cp 15 och Mp 15. De nuvarande löneklasserna 11, 13 och 15 å löneplan 2 sakna direkt motsvarighet å den nya löneplanen 2. Detta föranleder icke några särskilda problem i fråga om löneklass 13, vilken f. n. icke utnyttjas.

I lönegrad Cp 11 finnes endast en tjänst, nämligen en verkstadsöveringenjör vid statens järnvägar. Denna tjänst bör enligt utredningens förslag placeras i nya lönegraden Cp 13, vilket medför en grundlöneökning å 1 500 kronor för år.

I lönegrad 15 å löneplan 2 finnas f. n. placerade 19 tjänster, nämligen 1 överste och 1 flygöverdirektör i flygförvaltningen, 1 överingenjör i väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, 1 överdirektör i lantbruksstyrelsen, 7 distriktschefer, 1 verkstadsdirektör och 1 överingenjör i statens järnvägar, 5 kraftverksdirektörer vid statens vattenfallsverk samt 1 verkstadsdirektör vid marinverkstäderna i Karlskrona. Utredningen avsåg för dessa tjänster en fördelning på lönegraderna 15 och 16 å nya löneplan 2. Något slutligt ställningstagande till denna fördelning förelåg emellertid icke, då utredningsarbetet avbröts på grund av utredningsmannens frånfalle.

Undantag från den allmänna lönerrevisionen. Såsom inledningsvis nämnts har sekreteraren i chefslöneutredningen den 9 november 1949 överlämnat en särskild promemoria angående genomförandet av lönerrevisionen för de statliga chefstjänstemännen. I promemorian lämnas till en början en redogörelse för de allmänna riktlinjer, som utredningen följde vid sina bedömanden av hithörande spörsmål.

Av redogörelsen framgår att avvikelser från de allmänna grunderna för löneförbättringen ansetts påkallad i sådana fall, då en viss tjänst eller en viss grupp av tjänster på grund av speciella förhållanden inplacerats å löneskalan efter förmånligare grunder än som normalt tillämpats.

I sådana fall, då det på grund av pågående utredning om omorganisation eller eljest funnits grundad anledning antaga, att viss tjänst skulle komma att indragas eller åläggas mindre kvalificerade arbetsuppgifter än hittills, har det även ansetts lämpligt att helt undantaga tjänsten i fråga från den allmänna löneförbättringen eller i varje fall att begränsa löneförbättringen beträffande sådan tjänst.

Eftersom utredningen icke omfattat tjänster i lägre lönegrad än Ca 33 respektive Cp 10, ha i regel sådana slag av tjänster, som återfinnas i såväl någon av nämnda som en eller flera lägre lönegrader, ansetts böra tills vi-

dare undantagas från den allmänna löneförbättringen. Det skulle ankomma på tjänsteförteckningskommittén att i ett sammanhang pröva löneställningen för samtliga tjänster i en dylik serie. Över huvud taget har det ansetts angeläget att undvika sådana uppflyttningar av tjänster, som kunna innebära ett föregripande av den kommande allmänna tjänsteförteckningsrevisionen.

I detta sammanhang har utredningen uppmärksammat, att utredningens begränsning till att avse tjänster i lägst Ca 33 eller Cp 10 måste föranleda vissa ojämnheter i lönerelationerna mellan de chefstjänster, som få del av löneförbättringen, och vissa lägre chefstjänster, såsom exempelvis avdelningscheferna vid statens provningsanstalt. Enligt utredningens uppfattning äro emellertid dessa ojämnheter i lönerelationerna icke av sådan karaktär, att de utgöra hinder för ett genomförande av utredningens förslag, utan det bör ankomma på tjänsteförteckningskommittén att undersöka, om och i vad mån i de särskilda fallen skäl föreligga för en löneförbättring för de lägre chefstjänsterna i anslutning till den för byråcheferna föreslagna.

I promemorian ingå även vissa överväganden i fråga om vilka tjänster som av nyss angivna skäl böra helt eller delvis undantagas från den allmänna lönerrevisionen. Då utredningsarbetet i förevarande delar icke var avslutat vid utredningsmannens frånfälle, föreligger icke ett slutligt ställningstagande från hans sida beträffande samtliga tjänster. Vid sådant förhållande synes redogörelsen för innehållet i promemorian kunna begränsas till de avsnitt, vilka utmynna i förslag som ligga till grund för ställningstagandena i det följande.

Revisionssekreterarna i nedre justitierevisionen äro, i likhet med hovrättsråden, placerade i Ca 33. Processreformen har emellertid medfört, att arbetsuppgifterna ändrats såväl för hovrättsråd som för revisionssekreterare. Presidenterna i Svea hovrätt, Göta hovrätt, hovrätten över Skåne och Blekinge samt hovrätten för Västra Sverige ha i yttrandena till utredningen ifrågasatt, att revisionssekreterarbefattningarna skulle indragas, eller förordat, att de skulle erhålla en lägre löneställning än den för hovrättsrådstjänsterna avsedda. Sedan tillräcklig erfarenhet vunnits om processreformens inverkan på arbetsuppgifterna för olika domarkategorier, bör enligt utredningens mening domartjänsternas löneställning snarast upptagas till omprövning av 1949 års tjänsteförteckningskommitté eller av särskilda för ändamålet tillkallade utredningsmän. I avbidan på resultatet av sagda omprövning böra revisionssekreterartjänsterna bibehållas i Ca 33. I den mån de nuvarande ordinarie revisionssekreterarna icke senast i samband med lönerrevisionens genomförande kunna överflyttas till hovrättsrådstjänster, böra de — i avbidan på en sådan åtgärd — personligen erhålla placering i Ca 37 och överföras till övergångsstat. Ett mot antalet tjänster å övergångsstat svarande antal revisionssekreterartjänster i Ca 33 skulle därvid hållas vakant.

Häradshövdingarnas löner reglerades den 1 juli 1943, varvid de inplacerades i dåvarande lönegraden B 2 (numera Co 14). Domsagorna indelades i fem lönegrupper och häradshövdingarna i domsagor tillhörande grupperna II—V erhöilo utöver lönen avlöningsförstärkning med 1 250, 2 500, 3 750

respektive 5 000 kronor. Enligt gällande lönegruppsindelning för rikets 116 domsagor tillhöra 13 lönegrupp I, 33 lönegrupp II, 30 lönegrupp III, 34 lönegrupp IV och 6 lönegrupp V. Löneregleringen för häradshövdingarna behandlades vid 1942 års riksdag och de därvid beslutade avlöningsförmånerna överensstämde med dem, som föreslagits av 1937 års domsagoutredning. Av domsagoutredningens betänkande framgår, att vid avvägandet av häradshövdingarnas löneställning hänsyn tagits bl. a. till de avlöningsförmåner, som uppbyros av borgmästarna i de större städerna. Mot bakgrunden härav och efter en jämförelse med de löneförmåner, som numera utgå till borgmästarna i de större städerna, har utredningen icke funnit fog föreligga för att häradshövdingarna skola erhålla samma löneförbättring, som föreslagits för chefstjänstemän i allmänhet i lönegrad Co 14 genom uppflyttning till den nya lönegraden Co 15. Enligt utredningens mening böra häradshövdingarna placeras i den nya lönegraden Co 14 (grundlöneökning 900 kronor/år).

Tingsdomartjänster inrättades första gången den 1 juli 1943 och placerades i dåvarande lönegraden A 29. Enligt förslag av 1943 års domarutredning äro emellertid tingsdomarna fr. o. m. den 1 januari 1948 placerade i Ca 33 (företvarande A 30). Till stöd för sitt förslag hade domarutredningen i huvudsak framhållit, att tingsdomarnas löneförmåner borde bestämmas med hänsyn till deras betydelsefulla dömande uppgifter och till det omfattande ansvar som därav följde. De ekonomiska villkoren för tingsdomarna måste vidare göras tillräckligt lockande, så att de mest lämpade assessorerna sökte sig till befattningarna och kvarstannade i dem en ej alltför kort tid. Man måste även räkna med att tingsdomarna i en del fall kunde komma att slutligt stanna å sina befattningar. Presidenterna i Svea hovrätt, hovrätten över Skåne och Blekinge samt hovrätten för Västra Sverige ha i yttrande till utredningen uttalat sig för en placering av tingsdomarna i samma lönegrad som ordinarie assessor, vilken tjänst enligt deras mening borde i lönehänseende ligga mellan hovrättsråd och e. o. assessor (nu Ce 32). Utredningen förordar, att tingsdomartjänsterna bibehållas vid nuvarande placering i lönegrad Ca 33 i avbidan på resultatet av en omprövning av domartjänsternas löneställning.

Vattenrättsdomarna hänfördes enligt beslut av 1932 års riksdag till lönegraden A 2 (numera Co 14) samt tillerkändes en avlöningsförstärkning av 1 500 kronor. Avlöningsförstärkningen höjdes enligt beslut av 1943 års riksdag till samma belopp, som häradshövding i domsaga hänförd till lönegrupp IV ägde åtnjuta, eller 3 750 kronor. Utredningen föreslår, att vattenrättsdomarna inplaceras i den nya lönegraden Co 14.

Försvarets civilförvaltning. Advokatfiskalstjänsten är f. n. placerad i lönegrad Ce 33. I övrigt tillhöra flertalet tjänster med ombudsmannauppgifter lägre lönegrad än den 33:e. Utredningen ifrågasätter, huruvida icke advokatfiskalstjänsten i försvarets civilförvaltning bör bibehållas i lönegrad Ce 33 i avbidan på resultatet av en allmän undersökning angående ombudsmanna-tjänsternas lönegradsplacering.

Krigsmaterielverket. Enligt vad utredningen hade sig bekant, var förslag till betydande begränsningar av krigsmaterielverkets arbetsuppgifter och organisation att vänta från 1946 års militära förvaltningsutredning. Vid sådant förhållande och då löneställningen för *generaldirektören* (Cp 23) syntes vara förhållandevis hög, har utredningen icke ansett sig kunna förorda annan löneförbättring för denne än som följer av en placering i nya lönegra-

den Cp 23 (grundlöneökning 300 kr./år). Av angivna skäl föreslås vidare att *överdirektören* i Cp 17 och *överingenjören* i Cp 14 placeras i nya lönegraden Cp 15 resp. Cp 14 (oförändrad grundlön, resp. grundlöneökning 900 kr./år). I fråga om dessa tjänster har för övrigt ansetts gälla, att löneställningen bestämts under visst hänsynstagande till löneläget inom privatindustrien.

Fortifikationsförvaltningen. I fråga om tjänsterna såsom *sektionschef*, *forskare* i Cp eller Cr 12 och *chefsarkitekt* i Cp 12 är att märka, att de äro avsedda för sektionschefer och att sådana befattningar eljest i fortifikationsförvaltningen äro placerade i högst Ca 31. Med hänsyn till bl. a. angivna omständigheter har utredningen — i avbidan på resultatet av tjänsteförteckningskommitténs arbete — icke förordat någon förändring i löneställningen för dessa tjänster.

Flygförvaltningen. Tjänsten såsom *anskaffningschef*, *chef för materielavdelningens anskaffningsbyrå*, är placerad i Cp 17. Beträffande denna tjänst må erinras, att departementschefen vid behandlingen i propositionen 1943: 180 av 1941 års militära förvaltningsutrednings förslag till organisation av flygförvaltningen — med hänsyn till nödvändigheten av att för den betydelsefulla posten som anskaffningschef i konkurrens med det privata näringslivet förvärva en verklig kapacitet — förordade, att denna chefstjänst placerades i dåvarande lönegraden C 10 (numera Cp 17) i stället för den av förvaltningsutredningen föreslagna lönegraden C 6 (nuvarande Cp 10). Motsvarande avlöningsförmån hade föreslagits för anskaffningschefen (överdirektören) i krigsmaterielverket. Då redan vid avvägandet av den nuvarande lönegradsplaceringen för anskaffningschefen hänsyn tagits till konkurrensen från det privata näringslivet och löneställningen således skett efter förmånligare grunder än som normalt tillämpats för statsförvaltningens chefstjänstemän, har utredningen icke förordat högre lönegradsplacering för denna tjänst än i nya Cp 15 (oförändrad grundlön).

Arméstaben. Studierektorn är placerad i Ce 33, medan motsvarande tjänster vid marin- och flygstaberna äro placerade i Ce 26. Med hänsyn härtill och då icke heller rektorstjänster i allmänhet omfattas av utredningens förslag bör studierektorn vid arméstaben bibehållas vid nuvarande lönegradsplacering.

Den offentliga arbetsförmedlingen. Arbetsnämndsdirektören i Stockholm samt två av *länsarbetsdirektörerna* äro placerade i Ca 33 medan övriga 22 länsarbetsdirektörer äro placerade i lägre lönegrad än den 33:e. Vid sådant förhållande bör det ankomma på tjänsteförteckningskommittén att pröva såväl arbetsnämndsdirektörens som samtliga länsarbetsdirektörers löneställning. I avbidan på denna prövning böra de i Ca 33 placerade direktörerna kvarstå i nämnda lönegrad.

Uppsala universitet. Räntmästaren vid Uppsala universitet är placerad i Ca 33, medan motsvarande tjänsteman vid Lunds universitet tillhör Ca 32. Den förre uppbär fr. o. m. den 1 juli 1948 utöver lönen såsom avlöningsförstärkning ett belopp av 6 000 kronor för år, vilket belopp utgår från staten för Uppsala universitets egendoms- och skogsförvaltning. Löneställningen för räntmästarna vid Uppsala och Lunds universitet böra enligt utredningens mening prövas av 1949 års tjänsteförteckningskommitté. I avbidan på resultatet av denna prövning böra båda räntmästarna bibehållas vid nuvarande lönegradsplaceringar.

Skogsvårdsstyrelserna. Av länsjägmästarna äro 3 placerade i Ca 33, 8 i Ca 32 och 14 i Ca 30. Med hänsyn till att flertalet länsjägmästare äro placerade i lägre lönegrad än Ca 33 och då överjägmästarna äro placerade i Ca 32, bör det ankomma på tjänsteförteckningskommittén att pröva frågan om länsjägmästarnas löneställning. I avbidan härpå böra de tre i Ca 33 placeras länsjägmästarna bibehållas i nuvarande löneställning.

Riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap. Beträffande *generaldirektören* (Cp 22) i riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap förklarade departementschefen i propositionen 1946:339, att nämndens ordförande tillika borde vara chef för nämnden. Det syntes nämligen med en sådan anordning lättare att för ifrågavarande betydelsefulla verksamhetsledning erhålla en person, som hade de härför erforderliga speciella kvalifikationerna. Med hänsyn till vikten av att för posten erhålla en dugande och kvalificerad kraft föreslog departementschefen, att befattningen placerades i dåvarande C 15 (numera Cp 22). Utredningen anser skäl tala för att ifrågavarande generaldirektörstjänst icke placeras högre å den nya löneplanen än i den nya lönegraden Cp 22 (grundlöneökning 1 800 kr./år). *Direktören* i Cp 17 är chef för riksnämndens affärsavdelning. I sitt utlåtande den 20 oktober 1947 angående ordnandet av den ekonomiska försvarsberedskapen uttalade riksnämnden, att med hänsyn till den konkurrens från näringslivet, som torde göra sig gällande vid förvärvet av en lämplig person på denna mycket viktiga post, direktören ej syntes böra placeras i lägre lönegrad än Cp 17. Detta motsvarade en årlig lön av cirka 23 600 kronor. För att till direktörsposten skulle kunna förvärvas reservförrådsnämndens dåvarande direktör — årsarvode 25 800 kronor — föreslog nämnden vidare, att medgivande skulle lämnas att till denne, om han förordnades till direktör, utbetala ett årligt tilläggsarvode av 2 500 kronor. Förslaget godtogs av Kungl. Maj:t och riksdagen. Enligt utredningens mening har avlöningen till riksnämndens direktör bestämts efter andra riktlinjer än som normalt tillämpats i fråga om statsförvaltningens chefstjänstemän, i så måtto att större hänsyn tagits till löneläget inom näringslivet. Utredningen kan därför icke tillstyrka, att direktören inplaceras på den nya löneplan 2 efter de allmänna riktlinjerna. Å andra sidan har en viss ökning av grundlönen syntts motiverad. Utredningen förordar direktörstjänstens placering i nya lönegrad Cp 16 (grundlöneökning 1 200 kronor för år). För nuvarande innehavaren av tjänsten bör det personliga lönetillägget minskas med belopp motsvarande löneförbättringen. *Förrådschefens* nuvarande löneställning (Ce 33) har utredningen funnit förhållandevis hög. Beträffande denna tjänst uttalade departementschefen i propositionen 1948:100, att arbetsuppgifterna, som bestode bl. a. i att svara för värden av nämndens lager, att ha tillsyn över byggnader och andra anläggningar, exempelvis oljecisterner, vore synnerligen maktpåliggande. Att såsom statskontoret föreslagit ersätta förrådschefen med en befattningshavare i högst byrådirektörs löneställning syntes departementschefen uteslutet med hänsyn till svårigheterna att i konkurrens med det enskilda näringslivet erhålla en dugande kraft för ifrågavarande uppgifter, som i huvudsak vore av teknisk natur. Departementschefen biträdde av angivna skäl riksnämndens förslag om förrådschefstjänstens placering i Ce 33. Utredningen är för sin del icke övertygad om att en uppflyttning av förrådschefstjänsten till den nya byråchefsgården är motiverad. Frågan om en eventuell förändring av tjänstens lönegradsplacering synes därför böra prövas av 1949 års tjänsteförteckningskommitté.

Telegrafverket. Telefon- och telegrafdirektörerna, vilka nu äro placerade i Ca 33, synas böra bibehållas vid denna placering i avbidan på resultatet av 1949 års tjänsteförteckningskommittés arbete.

Avlöningsförstärkningar m. m. Till vissa tjänstemän, som beröras av chefslönerregleringen, utgå sådana avlöningsförstärkningar eller befattningsarvoden, som avses i 37 § statens allmänna avlöningsreglemente. Enligt utredningens mening bör det ankomma på 1949 års tjänsteförteckningskommitté att pröva frågor om avvägningen av dessa särskilda lönetillägg även beträffande chefstjänstemännen.

Liksom det nyssnämnda personliga lönetillägget till direktören i riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap böra enligt utredningens mening de personliga lönetillägg som utgå till *byråcheferna å bostadsstyrelsens lånebyrå* och *lantbruksstyrelsens jordförbättringsbyrå* minskas med ett mot löneförbättringen svarande belopp. Angående grunderna för dessa lönetillägg anför utredningen i huvudsak följande.

Till byråchefen å bostadsstyrelsens lånebyrå utgår ett personligt lönetillägg å 4 500 kronor för år. Av propositionen 1948:218 framgår, att detta avlöningstillägg ansågs böra tillkomma dåvarande chefen för statens byggnadslånebyrås tertiärlåneavdelning för att skydda honom mot avlöningsminskning, om han bleve chef för bostadsstyrelsens lånebyrå.

Till chefen å lantbruksstyrelsens jordförbättringsbyrå utgår ett särskilt arvode å 2 400 kronor. Av 1946 års statsverksproposition framgår, att på grund av de till lantbruksingenjörerna utgående övergångsersättningarna en lantbruksingenjör i många fall skulle få vidkännas avlöningsminskning vid övergång till ifrågavarande byråchefstjänst. Kungl. Maj:t borde därför äga möjlighet att bestämma, att ett särskilt tilläggsarvode skulle utgå till den som erhöle förordnande å tjänsten.

Vidare föreslår utredningen, att det särskilda arvode å 1 200 kronor, som utgår till *överlantmätare* för hans medverkan i lantbruksnämnderna, skall indragas.

Enligt beslut vid 1948 års riksdag placerades samtliga överlantmätare i Ca 33 och tillerkändes dessutom ett årligt arvode å 1 200 kronor från lantbruksnämndernas anslag. I motiveringen för detta förslag anförde departementschefen bl. a. följande.

Hur önskvärt det än vore att få till stånd en definitiv lösning av frågan om överlantmätarnas löneställning med det snaraste synes detta icke möjligt i nuvarande läge. Frågan bör prövas i samband med en allmän översyn av löneställningen för byråchefs- och rådstjänster samt med dem jämförliga befattningar. På grund av att 1947 års riksdag placerat distriktslantmätarna i 32 lönegraden anser jag det emellertid oundvikligt att de femton nu i denna lönegrad placerade överlantmätarna uppflyttas till 33 lönegraden. Då jag sålunda icke kunnat föreslå någon slutlig lönerogring har jag dock såsom ett provisorium ansett mig böra förorda att överlantmätarna för sin medverkan i lantbruksnämnderna skola åtnjuta ett årligt arvode av 1 200 kronor från nämndernas anslag. Denna anordning avses, såsom uttryckligen angivits, endast skola gälla intill dess överlantmätarnas lönefråga blivit definitivt löst.

Remissyttrandena. Av vad remissyttrandena innehålla i fråga om de särskilda tjänsternas placering torde i förevarande sammanhang få återgivas följande.

Försvarets civilförvaltning har beträffande lönegradsplaceringen av armé-, marin- och flygdirektörerna av 1. graden, till vilken utredningen icke tagit slutlig ställning, uttalat sig för att nuvarande lönegradsplacering bibehålles i avvaktan på närmare utredning rörande dessa beställningshavares utnyttjande inom försvarsgrenarna. Detta spörsmål finner civilförvaltningen avhängigt av resultatet av tjänsteförteckningskommitténs arbete såvitt avser all ingenjörpersonal inom statsförvaltningen.

Statskontoret uttalar, att ämbetsverket på grund av sitt allmänna ställningstagande till utredningens förslag anser sig förhindrat att ingå på ett närmare bedömande av förslagen till löneställning för sådana cheftjänster, som på grund av speciella förhållanden inplacerats å löneskalan efter förmanligare grunder än som normalt tillämpats. Statskontoret vill emellertid understryka utredningens uttalanden om angelägenheten av att undvika sådana uppflyttningar av tjänster, som kunna innebära ett föregripande av den kommande allmänna tjänsteförteckningsrevisionen. Enligt statskontorets uppfattning har utredningen i sina förslag knappast lyckats undgå ett dylikt föregripande, beroende på att utredningen vid alla lönejämförelser utgått från grundlönerna och icke beaktat den automatiska löneförbättring, som blir en följd av maximeringens slopande. Som exempel nämner statskontoret, att föreslagen inplacering av chefen för krigsmaterielverket i den nya lönegraden Cp 23 angivits innebära en grundlöneökning av allenast 300 kronor för år, medan den faktiska löneökningen skulle bli 2 640 kronor.

I fråga om inplaceringen av vissa särskilda tjänster har statskontoret framhållit i huvudsak följande.

Överlantmätarna torde icke böra placeras högre än i 35 lönegraden, varigenom de erhålla en i förhållande till byråcheferna i lantmåteristyrelsen lämpligare avvägd löneställning. Samtidigt bör det särskilda arvodet å 1 200 kronor från lantbruksnämndernas avlöningsanslag indragas.

Beträffande överståthållarämbetet och länsstyrelserna finner statskontoret riktigast, att den dyrortsgrupperade löneplan 1 alltjämt tillämpas å landskamrerare och landssekreterare och de med dem i lönehänseende likställda kanslidirektörerna och skattedirektören i överståthållarämbetet. Det måste enligt ämbetsverkets mening förefalla särskilt olämpligt och i konsekvenshänseende betänkligt att överföra dessa å olika dyrorter tjänstgörande befattningshavare till en löneplan med enhetslöner. Vad själva löneställningen beträffar, är statskontoret närmast benäget att betrakta den nuvarande placeringen i Ca 37 såsom en anteciperad lönereglering enligt de för byråchefer i allmänhet nu förordade principerna, varför en ytterligare löneökning utöver den, som följer med maximeringens slopande och den till vissa av här avsedda tjänstemän utgående särskilda avlöningsförstärkningen, icke synes vara motiverad.

Statskontoret har icke heller funnit skäl föreligga för en uppflyttning av kraftverksdirektörerna vid statens vattenfallsverk till Cp 16.

Statens lönenämnd finner ofrånkomligt, att hithörande spörsmål göras till föremål för ytterligare utredning och överväganden. Dessa överväganden böra enligt lönenämndens mening omfatta löneställningen för samt-

liga till lönegrad 33 eller högre lönegrader å löneplan 1 och till löneplan 2 hänfönda chefstjänster. I hithörande lönegrader ha under årens lopp vid skilda tillfällen inplacerats tjänster, för vilka lönesättningen skett från vitt skilda utgångspunkter. En i ett sammanhang, efter enhetliga grunder gjord förutsättningslös omprövning av löneställningen för dessa tjänster eller grupper av tjänster anses därför motiverad. Lönenämnden finner det icke vara uteslutet, att en dylik undersökning visar, att tillräckliga skäl icke föreligga för en så långt gående differentiering som f. n. av chefstjänsterna å löneplan 2. I den mån befattningar i lönegrad 33 å löneplan 1 befinnas böra vara placerade i lägre lönegrad än byråchefs- och rådstjänster, bör frågan om deras placering — således även förste byrådirektörsbefattningarnas — hänskjutas till tjänsteförteckningskommittén.

Såsom jag inledningsvis nämnt har frågan om en lönerevision för chefstjänstemännen varit föremål för överläggningar med *Statstjänstemännens riksförbund*, *Sveriges akademikers centralorganisation* och *Tjänstemännens centralorganisation*. Härvid har enighet nåtts om följande grunder för en lönerevision, avsedd att genomföras den 1 juli 1951.

1) Byråchefer och övriga tjänstemän i lönegrad Ca 33 uppflyttas till lönegrad Ca 37 och tjänstemän med lön enligt löneklass 10 eller högre löneklass å löneplan 2 erhålla den grundlöneförbättring, som föreslagits av cheflöneutredningen (s. 35). Vid uppflyttning av byråchef (motsvarande) från lönegrad Ca 33 till lönegrad Ca 37 skall vederbörande placeras i löneklass, som om byråchefstjänsten varit hänförd till lönegrad Ca 37 redan vid tjänstetillträdet.

2) Från lönerevisionen undantagas helt eller delvis vissa under överläggningarna diskuterade, i det följande närmare angivna tjänster i avbidan på en förnyad översyn av deras inplacering å löneskalan. Denna översyn skall så bedrivas, att resultatet av densamma kan föreläggas 1952 års riksdag.

3) Rörlig förhöjning skall räknas å högst 1 600 kronor av månadsgrundlönen.

4) Vissa avlöningsförstärkningar m. m., vilka äro avvägda med hänsyn till hittills gällande löneskalor för chefstjänstemännen, omprövas i den mån de genom lönerevisionen uppkomna löneförändringarna giva anledning därtill.

I överenskommelsen ingår även, att i fråga om tjänstepensionerna det maximibelopp för månad, varå rörligt tillägg må beräknas, höjes till 1 100 kronor samt att tjänste- och familjepensionsunderlagen för tjänstemän med lön enligt löneplan 2 ändras i anslutning till nyss omförmälda grundlöneförändringar.

Organisationernas representanter ha i anslutning till överenskommelsen gjort följande gemensamma uttalande.

Ehuru organisationerna liksom cheflöneutredningen anse skäl saknas för ett bibehållande av maximeringen av det rörliga tillägget och icke finna

inplaceringen å löneskalan av skilda tjänster helt tillfredsställande, ha organisationerna ansett sig — i förhandenvarande läge och mot bakgrunden av den översyn av speciella tjänster, som skall följa redan innevarande år och resultera i förslag till nästa års riksdag — kunna acceptera den erbjudna lösningen såsom en etapp på vägen till denna frågas slutliga lösning.

Departementschefen.

Såsom framgår av den lämnade redogörelsen, har frågan om en löneförbättring för byråchefer m. fl. högre tjänstemän inom statsförvaltningen varit aktuell sedan lång tid tillbaka. Här må blott nämnas, att 1939 års tjänsteförteckningsakkunniga funno åtgärder i angivna hänseende påkallade och att dåvarande chefen för finansdepartementet i direktiven för 1945 års lönekommitté betonade bl. a., att det vore uppenbart att även löntagarna i mellangrader och högre grader i längden borde kunna resa allt starkare anspråk på en återgång till tidigare reallöner. En förbättring av reallönerna även för dessa löntagare vore också nödvändig av rekryteringshänsyn och ur andra lönepolitiska synpunkter, vilka staten som arbetsgivare måste anlägga, även om det låge i sakens natur, att tendensen i ett utvecklingsläge som det dåvarande borde gå i riktning mot en relativ minskning av spännvidden i löneskalan.

De i det föregående lämnade uppgifterna om löneutvecklingen för olika tjänstemannagrupper giva vid handen, att löneläget för chefstjänstemännen dock undergått en fortsatt försämring i förhållande till icke blott andra grupper statstjänstemän utan även jämförliga grupper tjänstemän i kommunal eller enskild verksamhet samt, relativt sett, jämväl i förhållande till tidigare för de statliga chefstjänstemännen gällande lönenivåer. Konsekvenserna av denna utveckling göra sig allt mera märkbara, vilket närmare belyses av vissa verksamhetschefers yttranden till chefslöneutredningen. Här bör även uppmärksammas vad vattenfallsstyrelsen anfört i sin skrivelse den 6 oktober 1950. Av denna framgår, att inom vattenfallsstyrelsens verksamhetsområde antalet tjänstemän, som övergå till kommunal eller enskild tjänst, ökat så kraftigt, att detta kan få menliga följder för vattenfallsverkets möjligheter att fullfölja sina uppgifter på ett tillfredsställande sätt.

För egen del har jag blivit övertygad om att en omedelbar förbättring av chefstjänstemännens löneställning är påkallad. En sådan förbättring synes mig angelägen för tillgodoseende — på längre sikt — av statsverkets behov av dugande chefstjänstemän. Ett eftersättande av statens intresse i sist berörda hänseende torde kunna få allvarliga konsekvenser för den statliga verksamheten på olika områden, eftersom det högre löneläget i kommuner och enskilda företag i förening med goda sociala förmåner drar till sig den dugande arbetskraften.

Även ur en annan synpunkt finner jag en förbättring av löneställningen för chefstjänsterna motiverad. Såsom framgår av den verkställda utredningen, har löneavståndet mellan chefstjänstemännen och dem närmast

underställda tjänstemän varit föremål för en fortgående reducering. Med beaktande av det ansvar och den stora arbetsbörda, som åvila chefstjänstemännen, synes en sådan utveckling otillfredsställande.

Vad sist anförts ger enligt min mening en naturlig grund för ställningstagande till frågan, vilka tjänstemän som böra omfattas av en lönerrevision. Då ett av skälen för löneförbättringen är att öka löneavståndet mellan byråchefer (motsvarande) och dem underställda tjänstemän, synes på sätt utredningen förordat lönerrevisionen böra begränsas till tjänstemän i lönegraderna Ca (Ce) 33 och högre på löneplan 1 samt lönegraderna Co, Cp, Cq, Cr, Cs, Mo, Mp och Mr 10 och högre på löneplan 2. Jag är medveten om att det i närmast lägre lönelägen finnes ett begränsat antal tjänstemän, som kunna göra berättigade anspråk på att icke helt sättas åsido vid en lönerrevision för byråchefer (motsvarande). Det torde emellertid få ankomma på 1949 års tjänsteförteckningskommitté att pröva detta spörsmål liksom även den av utredningen berörda frågan om de i Cb-lönegrad placerade rektorernas löneställning.

Mina överväganden av frågan om omfattningen och den närmare utformningen av chefslönerrevisionen ha skett på grundval av de utredningar och förslag, som framlagts av chefslöneutredningen. Jag har därvid ansett mig kunna i huvudsak ansluta mig till de synpunkter utredningen anført.

Vad särskilt angår frågan om höjning av det belopp, varå rörlig förhöjning högst må beräknas, har utredningens förslag att maximeringen av detta belopp skall slopas biträts av samtliga i ärendet hörda myndigheter. Mot förslaget har dock framhållits av en reservant inom vardera av statskontoret och statens lönenämnd, att en sådan åtgärd skulle kunna betraktas som ett avsteg från grunderna för den förhandlingsöverenskommelse, på vilken 1947 års löne reglering vilar.

Med hänsyn bl. a. till att den rörliga förhöjningen nu utgör en procentuell större andel av lönen än som förutsattes vid 1946 års förhandlingar, synes det rimligt att maximibeloppet i viss utsträckning höjes. En dylik höjning är även lämplig som ett av medlen för uppnående av åsyftad förtjänstnivå för chefstjänstemännen och synes stå helt i linje med den ökning av maximibeloppet från 900 till 1 200 kronor, som skedde vid 1947 års löne reglering. Vid sitt tillstyrkande av angivna höjning uttalade 1946 års riksdag, att man vid ställningstagande till denna fråga icke finge bortse från det allmännas intresse av att reallönenivån även för högre tjänster i viss mån alltfört garanterades.

I fråga om den nu förevarande höjningen har jag — med beaktande bl. a. av den inträdda levnadskostnadsstegringen — ansett skäligt, att det nya maximibeloppet fastställes till 1 600 kronor för månad. Denna höjning utgör — såsom framgår av det föregående — ett led i den med personalorganisationerna träffade överenskommelsen.

Vid min prövning av frågan hur stor grundlöneökning som bör tillkomma de berörda tjänstemännen har jag funnit utredningens förslag på denna punkt sakligt grundade och biträder sålunda förslagen (s. 35).

Beträffande valet mellan de tre olika alternativen för byråchefs- och rådstjänsternas placering finner jag övervägande skäl tala för att dessa tjänstemän bibehållas å den dyrortsgrupperade löneplanen och där inplaceras i lönegrad med fyra löneklasser. Jag biträder således det av statskontoret tillstyrkta förslaget att lönegrad Ca 37 med löneklasserna 37—40 fastställas som den nya normallönegraden för byråchefer och råd.

Utredningen har förklarat sig anse, att en uppflyttning av byråchefs- och rådstjänsterna från lönegrad 33 till lönegrad 37 bör förbindas med en särskild föreskrift att löneklassplaceringen i den högre lönegraden skall så bestämmas som om tjänsten varit placerad i lönegrad Ca 37 redan vid tjänstetillträdet och omräkning av löneturen skett enligt övergångsbestämmelserna vid 1947 års löneroglering. Med hänsyn till de speciella omständigheterna tillstyrker jag detta förslag. Jag har härvid främst beaktat, att för byråchefer och övriga tjänstemän å löneplan 2 lönerevisionen får samma verkan oavsett huru länge vederbörande innehåft sin tjänst. Det bör emellertid understrykas, att detta ställningstagande enligt min mening icke bör få prejudicerande verkan för de uppflyttningar, som kunna komma till stånd t. ex. i anledning av en tjänsteförteckningsrevision.

Beträffande löneplan 2 finner jag i likhet med utredningen skäl tala för att intervallerna mellan de olika löneklasserna ökas. Även i övrigt kan jag ansluta mig till de av utredningen anförda synpunkterna på ändringen av löneplan 2. Jag tillstyrker således utredningens förslag till denna ändring och även vad utredningen föreslagit i fråga om de nuvarande lönegradernas motsvarighet å den nya löneplanen 2.

I likhet med utredningen anser jag det angeläget, att byråchefs- och rådstjänsternas karaktär av chefstjänster med ansvar för en huvuddel av ett verks arbetsområde eller annat ansvar av motsvarande betydenhet markeras genom ett avsevärt löneavstånd mellan dessa befattningar och de närmast därunder liggande tjänsterna. Lönegraderna 34—36 och däremot svarande lönegrader å löneplan 2 böra därför enligt min mening komma till användning endast i undantagsfall, där det av särskilda skäl kan anses nödvändigt att dessa lönegrader tagas i anspråk.

I detta sammanhang vill jag även understryka utredningens uttalande att, eftersom förslaget avvägs i syfte att vinna bättre anslutning mellan de i statlig och kommunal tjänst gällande lönenivåerna, det är angeläget att ett genomförande av utredningens förslag för statstjänstemännens del icke kommer att automatiskt medföra en motsvarande lönerevision för de kommunalt anställda.

De av mig här förordade riktlinjerna för en lönerevision för de statliga chefstjänstemännen överensstämman med dem, om vilka överenskommelse träffats med personalorganisationerna, och innebära sammanfattningsvis följande.

Tjänstemän i lönegrad Ca och Ce 33 uppflyttas till lönegrad Ca och Ce 37. Löneplan 2 ändras fr. o. m. löneklass 13 och uppåt och tjänstemän i löne-

graderna Co, Cp, Cq, Cr, Cs, Mo, Mp och Mr 10 och högre inplaceras i den nya löneplanen, allt på sätt framgår av chefslöneutredningens förslag (s. 35). Rörlig förhöjning av månadslönen beräknas å högst 1 600 kronor för månad. Lönerrevisionen bör gälla från och med den 1 juli 1951.

Såsom det anförda giver vid handen har jag icke ansett mig böra i förevarande sammanhang förorda en ändring av löneställningen för chefs-tjänstemännen i enlighet med vad vattenfallsstyrelsen och chefen för domänstyrelsen hemställt.

Här framlagda förslag föranleda ändringar i statens löneplansförordning. I anledning härav har inom civildepartementet upprättats *förslag till förordning om ändrad lydelse av 2 och 3 §§ statens löneplansförordning den 30 juni 1947 (nr 376)*, vilket förslag torde böra föreläggas riksdagen till antagande. Någon ändring av den i 4 § statens löneplansförordning intagna föreskriften rörande maximering av det belopp, varå rörligt tillägg må beräknas, anser jag icke påkallad, eftersom sistnämnda författningsrum aldrig satts i kraft.

Även i statens allmänna avlöningsreglemente bli vissa ändringar erforderliga i anledning av den av mig förordade lönerrevisionen. Dessa ändringar äro av formell art. Riksdagens bemyndigande för Kungl. Maj:t att vidtaga ifrågavarande ändringar torde böra utverkas.

Innan jag härefter övergår till att behandla de specialfrågor, som uppkomma i samband med den föreslagna lönerrevisionen, vill jag erinra, att chefslöneutredningen funnit angeläget, att frågan om lämpliga organisationsenheter och deras benämning inom statsförvaltningens olika verk upptages till närmare undersökning. Först sedan enhetliga normer i detta avseende skapats, föreligga enligt utredningens mening förutsättningar för en detaljprövning av de verkscheferna underordnade chefstjänstemännens inplacering å löneskalan. De av utredningen framförda synpunkterna synas mig värda allt beaktande. Jag är emellertid icke nu beredd att taga ställning till frågan om och i vilken form de av utredningen föreslagna undersökningarna böra komma till stånd.

Av den föregående redogörelsen framgår, att särskilda överväganden erfordras för inplaceringen av vissa tjänster och att andra tjänster i de ifrågavarande lönegraderna ansetts böra helt eller delvis undantagas från den allmänna löneförbättring, som lönerrevisionen innebär. Inplaceringen å löneskalan av sistnämnda tjänster bör av olika skäl underkastas en särskild prövning. Jag har för avsikt att inom den närmaste tiden anmäla frågan om tillkallande av särskilda sakkunniga för att inom civildepartementet biträda med denna prövning. Enligt min mening bör arbetet härmed kunna bedrivas så, att resultatet kan anmälas för 1952 års riksdag. Så bör även kunna bli fallet med den översyn av vissa tjänster, som skall ankomma på tjänsteförteckningskommittén. Detta gäller tjänster, som även förekomma i lägre lönegrader än dem, som beröras av chefslönerrevisionen. Jag vill i detta sammanhang anmäla, att jag under hand meddelat tjänsteförteckningskommittén att den med nu nämnda undantag icke bör till prövning

upptaga tjänster i lönegraderna Ca (Ce) 33 eller högre eller i lönegraderna 10 eller högre å löneplan 2.

Vad härefter angår de särskilda övervägandena rörande inplaceringen vill jag erinra att de av mig här förordade lösningarna biträts av organisationerna vid de förut omnämnda överläggningarna, vilka dock icke gällt inplacering av verkschefs- och överdirektörstjänster (motsvarande).

I fråga om inplaceringen å löneskalan av de förhållandevis få tjänster, som nu äro hänförda till lönegraderna Ca 34—Ca 37, har jag icke funnit anledning till erinran mot utredningens förslag. Detta innebär, att jag förordar, att tjänsterna som landssekreterare, landskamrerare, kanslidirektörer och skattedirektör överföras till den nya löneplanen 2 och placeras i lönegrad Co 15. Jag vill understryka, att jag härmed åsyftar en slutlig inplacering av tjänsterna i fråga. Ett genomförande av länsstyrelseutredningens förslag bör således enligt min mening icke föranleda någon ändring härutinnan.

Landssekreterarna och landskamrerarna i Stockholms, Göteborgs och Bohus samt Malmöhus län liksom skattedirektören vid överståthållarämbetet uppbära f. n. avlöningsförstärkning med 1008 kronor för år. Med den av mig här föreslagna inplaceringen av dessa tjänster synes icke påkallat att bibehålla avlöningsförstärkningen, vilken således bör indragas.

Löneställningen för förste taxeringsintendenten (Ca 35) bör såsom utredningen förordat prövas av tjänsteförteckningskommittén.

Lönerevisionen för de nu i lönegrad Ma 12 placerade överstarna erbjuder speciella svårigheter. Utredningen har för sin del förordat en utbyggnad av löneplan 1 med en ny löneklass 41, vilken skulle ingå i lönegrad Ma 12. Härigenom skulle dessa överstar även efter lönerevisionen bibehålla sin nuvarande lönerelation till byråcheferna i normalgraden eller således uppbära lön efter löneklassen närmast över slullöneklassen i byråchefsgarden. I vissa remissyttranden har föreslagits, att dessa överstebeställningar skola överföras till löneplan 2. Olika meningar ha dock rått om deras lönegradsplacering.

Enligt min mening bör en utbyggnad av löneplan 1 undvikas. Jag är icke heller beredd att föreslå överflyttning av samtliga ifrågavarande tjänster till löneplan 2. Vid bedömande av detta spörsmål bör även beaktas att krav i olika sammanhang framförts, att överstarna i Ma 12 måtte i lönehänseende jämföras med överstarna i lönegrad Mo 12.

Då tillräckligt underlag saknas för en omedelbar realprövning av de nu berörda spörsmålen, nödgas jag förorda att överstarna bibehållas i lönegrad Ma 12 men med lön efter 40 löneklassen å löneplan 1 samt att dessa tjänsters slutliga placering prövas vid den särskilda översyn, som är avsedd att snarast igångsättas. Av detta ställningstagande följer, att å den för pensionerad officer avsedda tjänsten såsom domänofficer i fortifikationsförvaltningen, som nu är förenad med ett arvode motsvarande 37 löneklassen, fr. o. m. den 1 juli 1951 bör utgå arvode efter 40 löneklassen.

För verkstadsöveringenjören i Cp 11 vid statens järnvägar förordar jag i likhet med utredningen en placering i nya lönegraden Cp 13.

Vad därefter angår de tjänstemän, som tillhöra lönegrad 15 å löneplan 2, kan en placering i endera av lönegraderna 15 eller 16 å nya löneplanen 2 ifrågakomma. En placering i lönegrad Cp 16 finner jag motiverad för de nu till lönegrad 15 hänfödda distriktscheferna, verkstadsdirektören och överingenjören vid statens järnvägar samt kraftverksdirektörerna vid statens vattenfallsverk. Vissa skäl kunna anföras för att samma placering skulle tillkomma överingenjören i väg- och vattenbyggnadsstyrelsen. Jag har emellertid ansett detta vara en fråga, som bör närmare prövas vid den särskilda översynen. I fråga om översten och flygöverdirektören i flygförvaltningen synes — i avbidan på ett ställningstagande till militära förvaltningsutredningens förslag — högre placering än i nya 15 lönegraden icke böra ifrågakomma. Innehavaren av överstebeställningen, vilken tjänstgör såsom chef för flygförvaltningens materielavdelning, torde dock tills vidare böra erhålla vikariatslöneförordnande i lönegrad Cp 16. För den i 15 lönegraden placerade överdirektören i lantbruksstyrelsen förordar jag bibehållen placering i 15 lönegraden å nya löneplanen 2 liksom för verkstadsdirektören vid marinverkstäderna i Karlskrona.

Vad angår undantagen från den allmänna lönerevisionen kan jag i huvudsak ansluta mig till utredningens förslag i de delar, de återgivits i det föregående (s. 56—59). Vid ärendets beredning har jag emellertid funnit skäl föreligga att ytterligare ett antal tjänster helt eller delvis undantagas från lönerevisionen.

Detta gäller till en början tjänster i lönegraderna Ca eller Ce 33 eller Cp 10, vilka äro avsedda för chefer för sektioner eller andra underavdelningar, vilka ingå i en byrå. För dylika tjänster har chefslöneutredningen räknat med en placering i högst Ca eller Ce 34 eller Cp 11. Då jag i likhet med vissa remissmyndigheter icke är beredd att på grundval av föreliggande utredning taga ställning till dessa tjänsters slutliga inplacering, förordar jag att de tills vidare bibehållas vid nuvarande lönegradsplacering. Det nu sagda innebär, att från lönerevisionen undantagas tjänsterna som förste byrådirektör i Ca eller Ce 33 i krigsmaterielverket, fortifikationsförvaltningen och vattenfallsstyrelsen, förrådschef i Ce 33 i riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap, överinspektör i Cp 10 i väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, trafikdirektör och avdelningsdirektör i Cp 10 i telegrafstyrelsen samt avdelningsdirektör i Cp 10 i vattenfallsstyrelsen. Beträffande förrådschefstjänsten i riksnämnden må erinras, att även utredningen uttalat sig för dess bibehållande i lönegrad Ce 33.

Den omständigheten, att 1946 års militära förvaltningsutrednings nyligen framlagda betänkande innefattar förslag till en genomgripande omorganisation av försvarets centrala förvaltningsmyndigheter, bör föranleda särskild försiktighet med lönerevisionens tillämpning å chefstjänsterna vid dessa myndigheter. Av denna anledning föreslår jag, att de i Ce 33 placerade

byråchefstjänsterna i krigsmaterielverket bibehållas vid sagda placering. I avbidan på prövningen av förvaltningsutredningens förslag böra dock innehavarna av tjänsterna erhålla vikariatslöneförordnande i 37 lönegraden. Vidare bör verkstadsdirektören å arméförvaltningens tygavdelning i lönegrad Cp eller Cr 14 bibehållas i samma lönegrad å den nya löneplan 2. Då denna placering medför viss grundlöneförbättring (900 kr./år), synas tillräckliga skäl icke föreligga att i detta fall medgiva vikariatslöneförordnande i högre lönegrad. Krigsrådstjänsten i Ca 33 i flygförvaltningen hålles f. n. vakant i avbidan på ställningstagandet till förvaltningsutredningens förslag. Tjänsten uppehålls emellertid med vikariatslöneförordnande i 33 lönegraden. Fr. o. m. den 1 juli 1951 synes vederbörande böra erhålla vikariatslöneförordnande i 37 lönegraden. Däremot torde den ordinarie krigsrådstjänsten böra bibehållas i lönegrad Ca 33. Jag har även övervägt att föreslå att motsvarande anordning skulle vidtagas beträffande krigsrådstjänsten i arméförvaltningen och amiralitetsrådstjänsten i marinförvaltningen. Med hänsyn till att innehavarna av dessa tjänster uppehållit desamma sedan många år tillbaka har jag emellertid funnit övervägande skäl tala för att nämnda tjänster icke undantagas från uppflyttningen till lönegrad Ca 37. Jag förutsätter härvid, att den marinöverkommisarie i Co 10 å övergångsstat, som uppehåller amiralitetsrådstjänsten, skall övergå till sistnämnda tjänst. Marinöverkommisarietjänsten kan därvid indragas.

Löneställningen för advokatfiskalstjänsten i försvarets civilförvaltning torde, såsom utredningen framhållit, böra prövas samtidigt med löneställningen för andra ombudsmannatjänster. Med hänsyn till de skäl, som på sin tid föranledde att denna advokatfiskalstjänst placerades i lönegrad Ce 33, har jag emellertid icke velat motsätta mig att i avbidan på sagda omprövning tjänstens innehavare måtte erhålla vikariatslöneförordnande i 37 lönegraden. Jag är dock angelägen framhålla, att detta vikariatslöneförordnande i 37 lönegraden icke innebär något ställningstagande till tjänstens slutliga placering.

Armé-, marin- och flygdirektörer av 1. graden synas av skäl, som försvarets civilförvaltning anfört, böra bibehållas i lönegrad Ca 33.

Jag torde i detta sammanhang få upptaga ett av överbefälhavaren och försvarets civilförvaltning berört spörsmål om löneställningen för vissa militära och civilmilitära byråchefer. Vid armé-, marin- och flygförvaltningarna förekommer i icke obetydlig utsträckning att tjänsteman i lägre lönegrad än Ma 12 eller Ca 33 förordnas att tjänstgöra såsom chef för byrå. Vid armé- och marinförvaltningarna sker detta genom att beställningshavare å arméns eller marinens stat kommenderas till dylik tjänstgöring. Vid flygvapnet ha i stället å flygförvaltningens personalförteckning upptagits vissa befattningar, vilka kunna uppehållas av militär eller civilmilitär personal i olika lönelägen. Detta gäller befattningarna såsom chefer för materielavdelningens flygplanbyrå och utrustningsbyrå, vilka kunna vara militära beställningshavare i Ma 12 eller Ma 11 eller civilmilitära beställningshavare i Ca 33,

samt befattningen såsom chef för normaliebyrån, vilken kan vara civil tjänsteman i Ce 33 eller civilmilitär beställningshavare i Ca 31.

Berörda spörsmål torde få närmare övervägas i samband med prövningen av militära förvaltningsutredningens förslag. Såsom en provisorisk anordning vill jag förorda att tjänsteman i lägre lönegrad än Ca 37 eller Ma 12, som förordnas att uppehålla byråchefstjänst i armé-, marin- eller flygförvaltningen eller häremot svarande tjänst eller kommenderas till sådan tjänstgöring, erhåller vikariatslöneförordnande i 37 lönegraden.

Vid försvarets fabriksverk kunna f. n. sex överingenjörer, fabrikschefer placeras i högst Cp 14. Det synes icke påkallat att höja maximilönegraden för samtliga dessa tjänster i enlighet med de allmänna normerna. Jag förordar därför, att tre av ifrågavarande tjänster må hänföras till högst Cp 15 och återstående tre till högst Cp 14. För de fyra i högst Ce 33 placerade fabriksingenjörstjänsterna vid fabriksverket anser jag icke påkallat att nu bereda möjlighet till högre lönegradsplacering.

Vid marinverkstäderna i Karlskrona och Stockholm äro f. n. verkstadsdirektörerna placerade i Cp 15 resp. Cp 14 och överingenjörerna i Cp 12 resp. Cp 10. Löneställningen för verkstadsdirektörerna skall dock omprövas vid uppkommande ledighet å tjänsterna. Då lönerelationen mellan samtliga dessa tjänster synes böra särskilt undersökas, har jag funnit övervägande skäl tala för att annan ändring icke nu vidtages i deras löneställning än den som följer av omarbetningen av löneplan 2. Verkstadsdirektören i Karlskrona bör härvid — såsom förut nämnts — placeras i nya lönegraden Cp 15 och verkstadsdirektören i Stockholm i nya lönegraden Cp 14.

Utredningen har förordat, att vissa tjänster skola helt eller delvis undantagas från den allmänna lönerrevisionen av den anledningen att de på grund av speciella förhållanden inplacerats å löneskalan efter förmånligare grunder än som normalt tillämpats. Vad utredningen härutinnan föreslagit anser jag mig böra biträda med den jämkningen att överdirektören i krigsmaterielverket bör placeras i nya lönegraden Cp 16 i stället för Cp 15, som förordats av utredningen.

Enligt min mening har emellertid ytterligare ett antal tjänster inplacerats efter gynnsammare principer än som normalt tillämpats. Detta gäller följande tjänster, nämligen chefen för kasernbyrån (Cp 14) i fortifikationsförvaltningen, kanslicheferna (Cp 14) i statens sakrevision och statens organisationsnämnd, generaldirektören i organisationsnämnden (Cp 22), överdirektören och souschefen (Cp 17) i lantbruksstyrelsen, överfyringenjören (Cp 12; vakant) i lotsstyrelsen, byråchefen i Cp 12 i försäkringsinspektionen, överingenjören (Cp 14) och kanslichefen (Cp 12) i riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap, rektorn (Ca 33) vid statens polisskola och verkstadsöveringenjören (Cp 12) i telegrafverket. Den löneställning, som jag föreslår för nu ifrågavarande tjänster, framgår av följande sammanställning, i vilken även upptagas de övriga tjänster, vilka jag anser böra i avbidan på den förut omnämnda översynen helt eller delvis undantagas från den allmänna lönerrevisionen.

Antal	Myndighet Befattning	Nuv. lönegrad	Före- slagen lönegrad	Grundlö- neökning för år kronor	Anm.
27	<i>Högsta domstolen m. m.</i> revisionssekreterare.....	Ca 33	Ca 33	—	Nuv. ordinarie revisionssekreterare uppflyttas i Ca 37 och föras å övergångsstat
116	<i>Häradsrätterna</i> häradshövdingar	Co 14	Co 14	900	
21	tingsdomare	Ca 33	Ca 33	—	
5	<i>Vallendomsstolarna</i> vattenrättsdomare	Co 14	Co 14	900	
1	<i>Försvarets civilförvaltning</i> advokattiskal	Ce 33	Ce 33	—	Vikariatslön i Ce 37
1	<i>Krigsmaterielverket</i> generaldirektör	Cp 23	Cp 23	300	
1	överdirektör	Cp 17	Cp 16	1 200	
1	överingenjör	Cp 14	Cp 14	900	
3	byråchefer	Ce 33	Ce 33	—	Vikariatslön i Ce 37
2	förste byrådirektörer	Ce 33	Ce 33	—	
1	<i>Fortifikationsförvaltningen</i> byråchef, chef för kasernbyrån	Cp 14	Cp 14	900	
1	chefsarkitekt	Cp 12	Cp 12	—	
1	sektionschef, forskare.....	Cp el.	Cp el.	—	
1	förste byrådirektör	Cr 12	Cr 12	—	
1	förste byrådirektör	Ca 33	Ca 33	—	
1	<i>Arméförvaltningen</i> verkstadsdirektör	Cp el.	Cp el.	900	
		Cr 14	Cr 14		
1	<i>Marinförvaltningen</i> marinöverkommissarie å övergångsstat	Co 10	Co 10	—	Indrages därest nuvarande innehavaren utnämnes till amiralitetsråd i Ca 37
1	<i>Flygförvaltningen</i> anskaffningschef, chef f. materielavd:ns anskaffningsbyrå	Cp 17	Cp 15	—	
1	krigsråd	Ca 33	Ca 33	—	Vikariatslön i Ca 37
1	<i>Arméstaben</i> studierektor	Ce 33	Ce 33	—	
3	<i>Arméingenjörkåren</i> armédirektörer av 1. graden....	Ca 33	Ca 33	—	Vid uppehållande av byråchefstjänst (motsvarande) vikariatslön i Ca 37
5	<i>Mariningenjörkåren</i> marindirektörer av 1. graden ..	Ca 33	Ca 33	—	do

Antal	Myndighet Befattning	Nuv. lönegrad	Före- slagen lönegrad	Grundlö- neökning för år kronor	Anm.
4	<i>Flygvapnet</i> flygdirektörer av 1. graden	Ca 33	Ca 33	—	Vid uppehållande av byråchefstjänst (mot- svarande) vikariats- lön i Ca 37
1	flygdirektör av 1. el. 2. graden	Ca 33 el. Ca 31	Ca 33 el. Ca 31	— —	
1	<i>Den offentliga arbetsförmedlingen</i> arbetsnämndsdirektör.....	Ca 33	Ca 33	—	
2	länsarbetsdirektörer	Ca 33	Ca 33	—	
3	<i>Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen</i> överinspektörer.....	Cp 10	Cp 10	—	
1	<i>Statens sakrevision</i> kanslichef	Cp 14	Cp 14	900	
1	<i>Statens organisationsnämnd</i> generaldirektör.....	Cp 22	Cp 22	1 800	
1	kanslichef	Cp 14	Cp 14	900	
1	<i>Uppsala universitet</i> räntmästare	Ca 33	Ca 33	—	
1	<i>Lantbruksstyrelsen</i> överdirektör och souschef.....	Cp 17	Cp 16	1 200	
3	<i>Skogsvårdsstyrelserna</i> länsjägmästare	Ca 33	Ca 33	—	
1	<i>Lotsstyrelsen</i> överfyringenjör.....	Cp 12	Cp 13	900	
1	<i>Försäkringsinspektionen</i> byråchef.....	Cp 12	Cp 13	900	Vakant
1	<i>Riksnämnden för ekonomisk ör- svarsberedskap</i> generaldirektör	Cp 22	Cp 22	1 800	
1	direktör	Cp 17	Cp 16	1 200	
1	överingenjör	Cp 14	Cp 14	900	
1	kanslichef	Cp 12	Cp 13	900	
1	förrådschef	Ce 33	Ce 33	—	
1	<i>Överståthållarämbetet</i> förste taxeringsintendent.....	Ca 35	Ca 35	—	
1	<i>Statens polisskola</i> rektor	Ca 33	Ca 33	—	
1	<i>Telegrafverket</i> verkstadsöveringenjör	Cp 12	Cp 13	900	
1	trafikdirektör	Cp 10	Cp 10	—	
2	avdelningsdirektörer	Cp 10	Cp 10	—	
2	telegrafdirektörer.....	Ca 33	Ca 33	—	
1	telefondirektör	Ca 33	Ca 33	—	

Antal	Myndighet Befattning	Nuv. lönegrad	Före- slagen lönegrad	Grundlö- neökning för år kronor	Anm.
2	<i>Statens vattenfallsverk</i>				
2	avdelningsdirektörer	Cp 10	Cp 10	—	
2	förste byrådirektörer	Ca 33	Ca 33	—	
	<i>Försvarets fabriksverk</i>				
3	överingenjörer, fabrikschefer ..	högst Cp 14	högst Cp 14	900	
4	fabriksingenjörer	högst Ce 33	högst Ce 33	—	
	<i>Marinverkstäderna i Karlskrona och Stockholm</i>				
1	verkstadsdirektör	Cp 14	Cp 14	900	
1	överingenjör	Cp 12	Cp 12	—	
1	överingenjör	Cp 10	Cp 10	—	

I sammanställningen ha icke medtagits de prästerliga befattningshavare, som enligt riksdagens principbeslut skola placeras i de av chefslönerevisionen berörda lönegraderna. Löneställningen för dessa befattningshavare torde emellertid icke böra behandlas i förevarande sammanhang utan synes få prövas, när frågan om prästlöneregleringen ikraftträdande upptages.

I den mån icke tjänster i lönegraderna Ca eller Ce 33 eller högre å löneplan 1 eller lönegraderna Co, Cp, Cq, Cr, Cs, Mo, Mp eller Mr 10 eller högre å löneplan 2 enligt i det föregående framlagda förslag skola helt eller delvis undantagas från lönerevisionen eller eljest behandlas på annat sätt än som följer av de allmänna normerna för revisionen, skola de fr. o. m. den 1 juli 1951 inplaceras i lönegrad enligt sagda normer.

Med hänsyn till att det beträffande löneplanen 2 formellt är fråga om sådana ändringar, som vederbörande befattningshavare ej äro skyldiga att underkasta sig, torde befattningshavarna böra beredas möjlighet att efter särskild anmälan kvarstå på den nuvarande löneplanen 2. Tjänsteman, som i enlighet härmed kvarstår på äldre löneplan, bör föras å övergångsstat. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda i anledning härav erforderliga övergångsbestämmelser.

Riksdagens bemyndigande torde böra utverkas för Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i gällande personalförteckningar, som följa av ett bifall till de av mig i det föregående framlagda förslagen. Likaså torde bemyndigande böra inhämtas att efter prövning i varje särskilt fall enligt de normer, som må godkännas för de lönegradsplacerade tjänsterna, ändra sådana arvoden, som nu äro avvägda efter viss löneklass, lägst 33 löneklassen å löneplan 1 och lägst 10 löneklassen å löneplan 2. Sådana arvoden utgå bl. a. till statsråden.

Såsom utredningen förutsatt torde sådana förmåner som avlöningsförstärkningar, befattningsarvoden o. d. böra prövas i särskild ordning. Som en

omedelbar konsekvens av ändringen av löneplan 2 bör dock den avlöningsförstärkning, som tillkommer chef för försvarsstaben och chef för arméstaben, om han är beställningshavare i Mo 14, böra höjas från 2 100 kronor till 2 400 kronor. I anledning härav böra även avlöningsförstärkningarna till cheferna för marin- och flygstaben höjas till 2 400 kronor.

Vidare bör efter Kungl. Maj:ts prövning det befattningsarvode å 1 080 kronor för månad, som nu utgår till militär beställningshavare som är chef för försvarsbyrå inom civilt ämbetsverk, kunna höjas med skillnaden i grundlön mellan 33 och 37 löneklasserna eller med 2 016 kronor till 3 096 kronor.

Vad angår de av utredningen berörda personliga lönetilläggen biträder jag förslaget, att dessa skola minskas med hänsyn till löneförbättringen. Det personliga lönetillägget för chefen för bostadsstyrelsens lånebyrå bör således minskas till (4 500 — 3 636 = avrundat) 900 kronor. Det särskilda arvudet å 2 400 kronor till chefen för lantbruksstyrelsens jordförbättringsbyrå och det personliga lönetillägget å 2 500 kronor till direktören i riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap böra helt indragas. Detsamma gäller ett personligt lönetillägg å 1 008 kronor för år, som utgår till en professor vid lantbrukshögskolan. Av skäl som utredningen anfört böra vidare överlantmäternas särskilda arvoden å 1 200 kronor för år indragas.

Riksdagens bemyndigande bör utverkas att medgiva de överskridanden av maximerade anslag eller anslagsposter, som erfordras för nästa budgetår med anledning av lönerevisionen.

Såsom jag inledningsvis nämnt, är jag icke beredd att nu framlägga förslag till lönereglering för professorer. Jag har emellertid ansett rimligt att de professorer, som nu äro placerade i lönegrad Ca 33, såsom ett provisorium få del av den lönegradsuppflyttning, som jag i det föregående förordat för tjänstemän i Ca (Ce) 33. Jag har därför icke undantagit dessa professorer från sagda lönegradsuppflyttning. Däremot har jag icke ansett det möjligt att — i enlighet med ett från personalhåll framställt yrkande — föreslå ett provisorium, som nu skulle i lönehänseende jämställa samtliga professorer. Detta skulle enligt min mening innebära ett föregripande av det slutliga ställningstagandet till universitetslönekommitténs förslag.

För de professorer, som nu åtnjuta s. k. oreglerad lön och därutöver ett provisoriskt lönetillägg å 3 600 kronor för år, förordar jag att — i anslutning till den allmänna lönerevisionen för chefstjänstemännen — det provisoriska lönetillägget höjes med 2 400 kronor för år till 6 000 kronor.

Medel för bestridande av kostnaderna för detta provisoriska lönetillägg, 675 000 kronor, torde i detta sammanhang böra äskas av riksdagen. I årets statsverksproposition har under åttonde huvudtiteln för budgetåret 1951/52 till *Provisoriskt lönetillägg* preliminärt beräknats ett förslagsanslag av 1 300 000 kronor. Med godtagande av denna preliminära beräkning, vid vilken hänsyn icke tagits till här föreslagen höjning av det provisoriska tillägget till professorerna, får jag föreslå att för nästa budgetår äskas ett belopp av (1 300 000 + 675 000 =) i runt tal 2 000 000 kronor.

Den av mig förordade uppflyttningen av byråchefer m. fl. från lönegrad Ca 33 till lönegrad Ca 37 medför för dessa tjänstemäns del en ökning av tjänstepensionens begynnelseunderlag från 10 920 kronor till 12 264 kronor och av familjepensionsunderlaget från 4 128 kronor till 4 488 kronor.

Förändringarna av löneplan 2 föranleda vidare en omarbetning av tjänste- och familjepensionsunderlagen i löneklasserna 13 och högre. Denna omarbetning bör ske med beaktande av de grunder, vilka tillämpats vid beräkandet av nu gällande tjänste- och familjepensionsunderlag för tjänster med lön enligt löneplan 2. Förändringarna, som framgå av följande sammanställning, äro av i huvudsak teknisk karaktär och föranledda av ändringen av grundlönebeloppen i de olika löneklasserna. Då gällande maximiunderlag äro beräknade med utgångspunkt från grundlönen i löneklass 20 och de nu i lönegrad 20 placerade tjänsterna (justitieråd, regeringsråd, landshövdingar) enligt lönerrevisionen komma att placeras i nya lönegraden 21 och erhålla en grundlöneökning av 3 600 kronor för år, synes en uppräknig av maximiunderlaget för tjänstepension med $\frac{1}{3}$ av detta belopp eller 1 200 kronor skälig. Såsom en följd härav föreslås maximiunderlaget för familjepension höjt med 600 kronor.

N u v a r a n d e			F ö r s l a g		
Löneklass å löne- plan 2	Tjänste- pensions- underlag	Familje- pensions- underlag	Löneklass å löne- plan 2	Tjänste- pensions- underlag	Familje- pensions- underlag
13.....	12 312	4 512	13.....	12 408	4 572
14.....	12 516	4 608	14.....	12 816	4 764
15.....	12 708	4 716	15.....	13 212	4 968
16.....	12 912	4 812	16.....	13 608	5 172
17.....	13 212	4 968	17.....	14 016	5 364
18.....	13 512	5 112	18.....	14 412	5 568
19.....	13 812	5 268	19.....	14 808	5 772
20—24.....	14 412	5 568	20.....	15 216	5 964
			21—25.....	15 612	6 168

Här föreslagna nya tjänste- och familjepensionsunderlag torde få gälla samtliga tjänstemän, å vilka den nya löneplanen 2 blivit tillämplig före pensionsavgången, även om detta blivit fallet på grund av anstånd med avsked till tidpunkt efter chefslönerrevisionens genomförande. Motsvarande bör givetvis gälla i fråga om pensionsunderlagen för innehavarna av de till lönegrad Ca (Ce) 37 uppflyttade tjänsterna.

Utöver nu angivna ändringar i pensionsunderlagen synes lönerrevisionen för chefstjänstemännen böra få den konsekvensen att det maximibelopp för månad, varå rörligt tillägg må utgå i fråga om tjänstepension, höjes i ungefärlig relation till höjningen av motsvarande maximibelopp för löner. Eftersom det senare maximibeloppet höjes från 1 200 kronor till 1 600 kronor eller med $\frac{1}{3}$, bör maximibeloppet i fråga om tjänstepensionen höjas från 800 kronor till 1 066 kronor 67 öre. Detta belopp torde dock böra avrundas uppåt till 1 100 kronor. Denna höjning av maximibeloppet bör komma även före den 1 juli 1951 pensionerade tjänstemän till del.

Här framlagda förslag föranleda ändringar i 1947 års allmänna tjänste- och familjepensionsreglementen. I anledning härav ha inom civildepartementet upprättats förslag till dels *kungörelse om ändring i 1947 års allmänna tjänstepensionsreglemente den 30 juni 1947 (nr 416)*, dels *kungörelse om ändrad lydelse av 9 § 2 mom. 1947 års allmänna familjepensionsreglemente den 30 juni 1947 (nr 417)*, vilka förslag torde böra föreläggas riksdagen till antagande.

Riksdagens bemyndigande torde böra utverkas för Kungl. Maj:t att i SPA-reglementet göra de ändringar, som motsvara de föreslagna ändringarna i 1947 års allmänna tjänste- och familjepensionsreglementen.

Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda de övergångsbestämmelser, som kunna bli erforderliga i anledning av de i det föregående avsedda ändringarna i pensionsförfattningarna.

Kostnadsberäkning.

Vid ett procenttal för den rörliga förhöjningen av 33 å högst 500 kronor för månad och 32 å överskjutande del av månadslönen upp till 1 600 kronor kan den årliga kostnadsökningen vid ett genomförande av de i det föregående framlagda förslagen till löneförbättringar beräknas till cirka 6 500 000 kronor enligt följande sammanställning.

Grundlöneökning	3 000 000
därav för reglerade professorstjänster 260 000 kronor	
Rörlig förhöjning å den del av månadsgrundlönen som överstiger 1 200 men ej 1 600 kronor	2 825 000
Provisoriskt lönetillägg för oreglerade professorer	675 000
	<hr/>
	Summa kronor 6 500 000

Till angivna kostnader komma kostnaderna för pensionsregleringen.

Hemställen.

Under åberopande av vad i det föregående anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels antaga förenämnda förslag till

- 1) förordning om ändrad lydelse av 2 och 3 §§ statens löneplansförordning den 30 juni 1947 (nr 376),
- 2) kungörelse om ändring i 1947 års allmänna tjänstepensionsreglemente den 30 juni 1947 (nr 416),
- 3) kungörelse om ändrad lydelse av 9 § 2 mom. 1947 års allmänna familjepensionsreglemente den 30 juni 1947 (nr 417),

dels godkänna de allmänna riktlinjer för en lönerevision för chefstjänstemän och därmed sammanhängande detaljförslag, som jag framlagt i det föregående,

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att

a) vidtaga de ändringar i statens allmänna avlöningsreglemente och SPA-reglementet som bli en följd av nämnda förslag,

b) utfärda de övergångsbestämmelser, som kunna bli erforderliga i anledning av förenämnda författningsändringar,

c) vidtaga de ändringar i gällande personalförteckningar, som följa av förslagen,

d) vidtaga de ändringar beträffande förekommande arvodet, som Kungl. Maj:t kan finna påkallade i anslutning till lönerevisionen,

e) för budgetåret 1951/52 medgiva de överskridanden av maximerade anslag och anslagsposter, som kunna bli erforderliga vid ett genomförande av lönerevisionen,

dels ock å riksstaten för budgetåret 1951/52 under åttonde huvudtiteln till *Provisoriskt lönetillägg* anvisa ett förslagsanslag av 2 000 000 kronor.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlåtast till riksdagen.

Ur protokollet:

Lars-Arvid Frithiof.

Innehållsförteckning.

Författningsförslag	2
Inledning	7
Lönerevisionens omfattning	8
Av chefslöneutredningen verkställda undersökningar m. m.	11
Den rörliga förhöjningens maximering	28
Byråchefstjänsternas differentiering	32
Förslag till lönerevision för de statliga chefstjänstemännen	34
Vissa specialfrågor	54
Departementschefen	63
Kostnadsberäkning	76
Hemställan	76